

ΚΟΝΙΤΣΑ

35.1990

νοέμβρης - δεκέμβρης

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΟΡΓΑΝΟ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ
ΚΑΙ ΠΡΟΒΟΛΗΣ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΚΟΝΙΤΣΑΣ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΡΙΤΗ. ΤΕΥΧΟΣ 35 ΔΡΧ. 150
ΚΟΝΙΤΣΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
Και πάλι Βυρσοδευείο	389
Επιστολή προς Υπουργό Βιομηχανίας	390
Άρση συνεπειών Εμφυλίου πολέμου Λ. Βλάχου	393
Ορόπτες Ιταλικών Στρατευμάτων	396
Δοξασμένη Κοιλάδα Η. Παπαζήση	399
Καταφυγή στο Στόμιο Πρεσβ. Δ. Τάτση ...	402
Εθνικός Δρυμός Πίνδου Θ. Ζιώγα	406
Αναφορά στο Άγιο Όρος Ι.Τ.	416
Η χρονιά που φεύγει Π.Φ. Νάτση	422
Αν θέλουμε μπορούμε Γ. Παπαμιχάλη ...	423
Γιάννης Ρίτσος Γ. Γιώσα	424
Νεκροκλογία Ν. Μόκα	426
Επικήδειος στον Α. Ευαγγελίδη Λ. Βλάχου	426
Να τιμούμε τους νεκρούς μας Λ. Εζνεπίδη	427
Επέτειος απελευθέρωσης Κορυτσάς	428
Βιβλιοπαρουσίαση Σ. Φασούλη	429
Παραδοσιακός γάμος	431
Ειδήσεις	433
Κοινωνικά	435
Περιεχόμενα Γ. Τόμου	436

Δρακόλιμνη Τύμφης (Φωτ. Σ. Τουφίδη)

Εκδίδεται από Συντακτική
Επιτροπή

Ανδρέου Ηλίας
Ζώτος Θεόφιλος
Τουφίδης Σωτήρης
Τσιάγκης Ίκαρος
Τσούβαλη Κατερίνα

Υπεύθυνος σύμφωνα
με το Νόμο:
Σωτ. Τουφίδης
Κόνιτσα 44.100
Τηλ. (0655)
22.464 — 22.212

Ετήσια συνδρομή: Εσωτερικού Δρχ 800
Εξωτερικού, Δολ. U.S.A. 20. Αυστραλ. 30
Αλληλογραφία - Συνδρομές - Εμβάσματα
στον υπεύθυνο του περιοδικού Σ. Τουφίδη,
ή στο βιβλιοπωλείο «ΕΛΕΓΕΙΟ» Θ. Ζώτου, Κόνιτσα

Για την Αθήνα, στο Νικολ. Δ. Καζαμία
Εμμ. Μπενάκη 24. Τηλ. 36 27 725

Και πάλι το Βυρσοδευείο

Ο 10 χρόνος αγώνας του λαού της επαρχίας Κόνιτσας για την αποτροπή της λειτουργίας του Βυρσοδευείου, κορυφώνεται τις μέρες αυτές, μετά την απόφαση του Νομάρχη Ιωαννίνων να υπογράψει την άδεια λειτουργίας του, παρά τις διαβεβαιώσεις του για το αντίθετο.

Η απόφαση αυτή αποτελεί εμπαιγμό του Κονιτσιώτικου λαού, ο οποίος διεξάγει έναν αγώνα με υψηλό αίσθημα ευθύνης και έχει εκφράσει τη θέλησή του μέσα από το μοναδικό για την Ελλάδα δημοψήφισμα του 1982.

Ο λαός της Κόνιτσας δεν αντιτίθεται στη λειτουργία του Βυρσοδευείου από στενή οικολογική αντίληψη ή άγνοια ή λειψή πληροφόρηση. Έχουμε αποκρυσταλλώσει άποψη μετά από πολυετή ενημέρωση και συνεργασία με επιστημονικούς φορείς και ανθρώπους με άμεση εμπειρία από τη λειτουργία εργοστασίων όπως αυτό.

Δεν περιφρονούμε το πρόβλημα της ανεργίας που είναι έντονα υπαρκτό στον τόπο μας. Γνωρίζουμε όμως καλά ότι το Βυρσοδευείο μέσα στον κάμπο της Κόνιτσας και με αποδέκτη τον Αώο, όχι μόνο δε θα επιλύσει το πρόβλημα της ανεργίας, αλλά θα το οξύνει εφόσον θα λειτουργεί σε βάρος της γεωργικής και κτηνοτροφικής παραγωγής, που βρίσκεται σε ανοδική πορεία τα τελευταία χρόνια.

Παράλληλα η αυξημένη τουριστική κίνηση, η οποία είναι συνάρτηση της τουριστικής υποδομής που αποκτά συνεχώς η περιοχή μας και του μοναδικού

κάλλους φυσικού μας τοπίου, θα υποστεί ανεπανόρθωτο πλήγμα και θα ματαιώσει το όραμα μας για ορθολογική και προγραμματισμένη ανάπτυξη.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι το βυρσοδευείο θα λειτουργεί σε βάρος της υγείας μας, της ποιότητας του βιοτικού μας επιπέδου, σε βάρος ακόμη και της πολιτιστικής ανάπτυξης του τόπου μας. Θα συρρικνώσει τα ενδιαφέροντα μας, τη διάθεσή μας να αγωνιστούμε για την πόλη και την επαρχία μας.

Χωρίς να θέλουμε να κινδυνολογήσουμε αναφερόμαστε στον παλιά πανέμορφο κόλπο της Γέρας Μυτιλήνης, που σήμερα είναι πια ένας τόπος νεκρός, παρά το πρόσφατο κλείσιμο του εκεί Βυρσοδευείου του Σουρλάγα.

Για όλους αυτούς τους λόγους, παρά τις αντιξοότητες και τις δυσκολίες, δεν είναι διάτεθειμένος ο λαός της Κόνιτσας να αναστείλει τους αγώνες του. Αντίθετα μάλιστα καθημερινά ανανεώνει την αγωνιστική του διάθεση και βρίσκεται σε διαρκή ετοιμότητα. Κλιμακώνει και διευρύνει τον αγώνα του όχι μόνο στο νομικό επίπεδο, προσβάλλοντας τις σκανδαλωδώς πρόχειρες μελέτες της Εταιρείας Ευρωδέρμ, αλλά ετοιμάζεται να αναμετρηθεί και στο επίπεδο των δυναμικών ενεργειών.

Μέσα από τις στήλες του περιοδικού μας καλούμε να συσπειρωθεί γύρω από το Δήμο Κόνιτσας, όλο το ανθρώπινο δυναμικό της Επαρχίας Κόνιτσας, όπου και αν βρίσκεται, για να αποτρέψουμε τον κίνδυνο που απειλεί τον τόπο μας.

**ΒΥΡΣΟΔΕΨΕΙΟ - Ο ΑΓΩΝΑΣ
ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ
ΑΝΟΙΧΤΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ
ΠΡΟΣ ΤΟΝ
Κ. ΥΠΟΥΡΓΟ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ**

Κύριε Υπουργέ

Στην προσπάθειά μας να αποτρέψουμε τη λειτουργία του Βυρσοδευείου στην Κόνιτσα, που θα σημάνει την ολοκληρωτική καταστροφή του τόπου μας, απευθυνόμαστε σε σας, για να σας εκθέσουμε τις απόψεις τους λαού της Κόνιτσας και να ζητήσουμε τη βοήθειά σας στην επίλυση του προβλήματός μας.

Διεξάγουμε ένα 10 χρόνο αγώνα, ο οποίος δε βρήκε ακόμη τη δικαίωσή του, έχοντας πλήρη ενημέρωση πάνω στις συνέπειες της λειτουργίας ενός Βυρσοδευείου και συγκεκριμένες προτάσεις για την ανάπτυξη της περιοχής μας.

Το όραμα μας, στηρίχθηκε στις δυνατότητες αξιοποίησης των πλουτοπαραγωγικών πηγών του τόπου μας και στην τουριστική εκμετάλευση της ιδιαίτερου φυσικού κάλλους περιοχής μας που βρίσκεται στους Εθνικούς Δρυμούς Βίκου και Αώου:

1. Για την αξιοποίηση των ιαματικών πηγών Αμαράντου και Καβασίλων Κόνιτσας, έχουν συσταθεί δύο Αναπτυξιακές Εταιρείες οι οποίες έχουν δανειοδοτηθεί και από το κράτος.

2. Ο κάμπος της Κόνιτσας, 25.000 στρεμμάτων με παραγωγική δυνατότητα ιδιαίτερα αυξημένη μετά την ολοκλήρωση του αναδασμού και του αρδευτικού δικτύου - έργα δισεκατομ-

μυρίων - είναι ο οικονομικός πνεύμοντας της Επαρχίας.

3. Στην τουριστική αξιοποίηση του τόπου μας στοχεύει η Δημοτική Επιχείρηση «ΚΟΝΙΤΣΑ Α.Ε.» με τη δημιουργία μεγάλης ξενοδοχειακής μονάδας έργο που βρίσκεται στη φάση της ανέγερσης.

Παράλληλα λειτουργούν αξιόλογες ξενοδοχειακές μονάδες, ιδιωτικής πρωτοβουλίας.

Πολύχρονες προσπάθειες για την υλοποίηση των παραπάνω επενδύσεων ακυρώνονται συνολικά με τη λειτουργία μιας μονάδας βυρσοδευείου που τίποτα δεν μπορεί να προσφέρει στην Επαρχία Κόνιτσας παρά μόνον μόλυνση και καταστροφή.

Η δέση μας για τη μη λειτουργία βυρσοδευείου - που είναι αγώνας για την ανάπτυξη της περιοχής και όχι για την καταστροφή της - σταθερή από την πρώτη στιγμή μέχρι σήμερα είναι:

**«ΟΧΙ ΣΤΟ ΒΥΡΣΟΔΕΨΕΙΟ -
ΝΑΙ ΣΤΗ ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΟΥ»**

Κανένας ορθολογικός σχεδιασμός και μελέτη ευρωπαϊκής χώρας δεν περιλαμβάνει βιομηχανικές μονάδες βαριάς όχλησης σε περιοχές με προοπτικές τουριστικής, γεωργικής, κτηνοτροφικής ανάπτυξης.

Δεν αντιδικούμε με τον συγκεκριμένο επιχειρηματία ούτε περιοριζόμαστε σε στείρες αντιπαραθέσεις. Θέλουμε για την περιοχή μας έναν τρόπο ανάπτυξης που και η ίδια η πολιτεία πιστεύουμε θα είχε επιλέξει, αν είχε μελετήσει προσεκτικά τις δυνατότητες που υπάρχουν.

Τον δεκάχρονο αγώνα μας, που θα συνεχιστεί, δεν μπορεί να τον ανα-

κόμει η υπογραφή της άδειας λειτουργίας από τον Νομάρχη που πιστεύουμε ότι λειτούργησε χωρίς να λάβει υπόψη του τη θέληση του λαού της Κόνιτσας.

Κύριε υπουργέ

Θα αναφερθούμε σύντομα στις επιπτώσεις από τη λειτουργία του Βυρσοδευείου και στις σκανδαλώδεις παρατυπίες, στοιχεία τα οποία αποκομίσαμε μετά από υπεύθυνη ενημέρωση και συνεργασία με επιστημονικούς φορείς (Παν(μιο Ιωαννίνων, ΤΕΕ - Τμήμα Ηπείρου, ΠΑΚΟΕ, Νομαρχία Ιωαννίνων - Τμήμα ΥΠΕΧΩΔΕ) κ.α) όλα αυτά τα χρόνια:

1. Το ρέμα στο οποίο θα εκβάλλουν τα απόβλητα του βυρσοδευείου έχει μηδενική ροή εφτά μήνες το χρόνο. Έτσι αποκλείεται η αραίωσή τους με αποτέλεσμα να πέφτουν αυτούσια στον ποταμό Αώο.

Τονίζουμε ότι η ροή του ποταμού έχει μειωθεί σημαντικά μετά από την εκτροπή των νερών του στο υδροηλεκτρικό έργο της Χρυσοβίτσας Μετσόβου, με συνέπεια η παροχή του να μηδενίζεται κατά τους κρίσιμους καλοκαιρινούς μήνες στο σημείο όπου προβλέπεται να ρίχνονται τα λύματα του βυρσοδευείου.

Τα νέα αυτά δεδομένα καθιστούν αδύνατη την εφαρμογή της μελέτης της ΕΥΡΩΔΕΡΜ και συνεπώς τη λειτουργία του βυρσοδευείου.

2. Ο ποταμός θα επιβαρύνεται με ανόργανο ρυπαντικό φορτίο αποτελούμενο από ενώσεις χρωμίου, ασβεστίου, θείου, αζώτου και χλωρίου.

(Θέσεις ΤΕΕ - Τμήμα Ηπείρου)

3. Η εδαφική ρύπανση από τις ίδιες ενώσεις που περιέχονται στα λύματα (στερεά και υγρά) έχουν ως απο-

τέλεσμα να μολυνθεί ο υδροφόρος ορίζοντας τη στιγμή μάλιστα που λόγω της μεγάλης λειψυδρίας με γεωτρήσεις χρησιμοποιούνται τα υπόγεια ύδατα για πόσιμο νερό στην κοινότητα Μαζίου και Δήμου Κόνιτσας.

4. Ο κάμπος της Κοινότητας Καλλιθέας αρδεύεται από τα νερά του Αώου σε ύψος της διαδρομής του χαμηλότερο της εκβολής των λυμάτων του Βυρσοδευείου. Αυτό σημαίνει κίνδυνο για τα προϊόντα που παράγονται, δυσφήμιση και πώση της διάθεσής τους.

5. Η απόσταση του βυρσοδευείου είναι 800 μέτρα και με το νέο Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο Κόνιτσας - επειδή η επέκταση της πόλης γίνεται σ' αυτή την κατεύθυνση - είναι 300 μέτρα.

Ως εκ τούτου δεν αποφεύγεται η δυσοσμία της βύρσης και ο κίνδυνος μόλυνσης που αναπτύσσεται στους αποθηκευτικούς χώρους του βυρσοδευείου.

6. Επισημαίνουμε ότι δίπλα στις εγκαταστάσεις του βυρσοδευείου υπάρχουν εγκατεστημένες τρεις κτηνοτροφικές μονάδες δυναμικότητας 3.000 κεφαλών και η κτηνοτροφική παραγωγή αναπτύσσεται στην περιοχή αυτή.

Παράλληλα το Αναγνωστοπούλειο Ίδρυμα που πρέπει να αξιοποιηθεί, υποβαθμίζεται από τη λειτουργία του βυρσοδευείου, λόγω της γειτνιασής τους.

7. Η προχειρότητα της μελέτης της «ΕΥΡΩΔΕΡΜ» αποδεικνύεται από το γεγονός ότι δεν υπάρχει καθορισμένος αρχικός αποδέκτης των λυμάτων, αλλού αναφέρεται ο ξερόλακος Τοπόλι-

τσα, αλλού η αποστραγγιστική τάφρος και αλλού ο Μπιρζαύλακας.

Η μελέτη ακόμη δεν προβλέπει χώρο αποθέσεως στερεών αποβλήτων και της λάσπης τα οποία είναι εξίσου τοξικά με τα υγρά απόβλητα.

8. Σοβαρός είναι ο κίνδυνος μόλυνσης από αφθώδη πυρετό και άνδρακα, ενώ το χρώμιο, βασικό στοιχείο δέυης, είναι καρκινογόνο.

9. Εκτός των άλλων ο επιχειρηματίας δεν έχει εξασφαλίσει την άδεια διέλευσης των αποβλήτων από τους φορείς στους οποίους ανήκουν οι αποδέκτες όπως ο Δήμος Κόνιτσας, ο Τ.Ο.Ε.Β. Κόνιτσας και οι όμορες κοινότητες. (Άρθρο 13 της ΥΓ. Διάταξης Ε16/221/65).

Αντίθετα υπάρχουν αρνητικές αποφάσεις των φορέων αυτών. (Πρακτικό υπ' αριθμ. 21/29-11-19 ΤΟΕΒ Κόνιτσας, Πρακτικό υπ' αριθμ. 6/26-6-90 Δήμου Κόνιτσας).

10. Τελειώνοντας σας αναφέρουμε ότι δεν ακολουδήθηκε η διαδικασία που προβλέπει:

α. η Υπουργική Απόφαση

69269/5387/90 ημερομηνία δημοσίευσης ΦΕΚ 25-10-90 με θέμα «Κατάταξη έργων και δραστηριοτήτων σε κατηγορίες, περιεχόμενο Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων κ.λ.π.».

β. η Υπουργική Απόφαση 75308/5512/90 ημερομηνία δημοσίευσης ΦΕΚ 2-11-90 «Καθαρισμός τρόπου ενημέρωσης των πολιτών και φορέων εκπροσώπησής τους για το περιεχόμενο της Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων των Έργων και Δραστηριοτήτων...» που είναι προσαρμογή σε κανονισμούς της ΕΟΚ.

Όμως ανεξάρτητα από την ύπαρξη των παρατυπιών της μελέτης και επειδή είμαστε πεπεισμένοι για την καταστροφή που θα προκύψει από τη λειτουργία του βυρσοδευείου, θα συνεχίσουμε τον αγώνα μας μέχρι τη δικαίωσή του.

Γι αυτό απευθυνόμαστε σε σας με την πεποίθηση ότι θα αναγνωρίσετε το δίκαιο, του αγώνα μας και σας ευχαριστούμε γι αυτό.

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΓΩΝΑ

Η Σ. Επιτροπή, με την ευκαιρία των εορτών και τον ερχομό του καινούριου χρόνου, εύχεται σε όλους τους συμπατριώτες, συνδρομητές και φίλους του περιοδικού μας

**Χρόνια πολλά
και
καλή χρονιά.**

Η άρση των συνεπειών του εμφυλίου πολέμου

Πριν ένα χρόνο υψίστηκε από τη βουλή και δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα της Κυβέρνησης ο ιστορικής σημασίας νόμος 1863 για την άρση των συνεπειών του εμφυλίου πολέμου.

Το περιοδικό μας δεν έδωσε τότε και μέχρι τώρα την έμφαση και την προβολή που άξιζε το θέμα αυτό. Η παράλειψη αυτή δικαιολογείται ίσως μερικά από τις αλληπάλληλες εκλογικές αναμετρήσεις που επακολούθησαν και τις κομματικές οξύτητες που τις συνοδεύουν. Γιατί δε δάθελε το περιοδικό μας να κατηγορηθεί ότι προβάλλει σε προεκλογική περίοδο τους πρωτεργάτες της ιστορικής αυτής πολιτικής πράξης.

Και υπήρξαν πρωτεργάτες. Αλλά εκείνο που πρέπει να τονιστεί εδώ, είναι ότι στη συζήτηση που έγινε στη βουλή δεν ακούστηκε ούτε μια φωνή αντίθετη με το πνεύμα και τα άρθρα του νόμου αυτού. Όλες οι πτέρυγες, οι αρχηγοί των κομμάτων της βουλής και οι βουλευτές που μίλησαν, αντιπροσωπεύοντας το σύνολο των κοινοβουλευτικών δυνάμεων της χώρας, αλλά και όλες οι εξωκοινοβουλευτικές πολιτικές δυνάμεις, κηρύχτηκαν ένθερμοι υποστηρικτές του νόμου, που θέτει οριστικά τέρμα στα κατάλοιπα του εμφυλίου πολέμου.

Ήταν μία από τις λίγες ευτυχείς στιγμές της απόλυτης σύμπνοιας των ελλήνων. Το πνεύμα που επικράτησε στην ιστορική εκείνη συνεδρίαση της βουλής το εξέφρασε ο τότε πρωθυπουργός με τα εξής λόγια: «Ήρθε η ώρα να υποκλιθούμε με ευλάβεια μπρο-

στά στα τραγικά δύματα εκείνης της δοκιμασίας, τους νεκρούς του εθνικού και του δημοκρατικού στρατού».

Αναμφισβήτητα στα 40 χρόνια που πέρασαν από τον εμφύλιο συντελέστηκαν σημαντικές αλλαγές στην πολιτική ζωή και στις συνειδήσεις των ανθρώπων, έκλεισαν πολλές πληγές, εξαφανίστηκαν πολλές γυχώσεις. Παρέμεινε όμως το νομικό πλέγμα της εποχής εκείνης η διάκριση σε «εθνικόφρονες» και «συμμορίτες» και η εγκατάλειψη, χωρίς καμιά κρατική αρωγή των θυμάτων της άλλης πλευράς. Γι' αυτό ο νόμος που αίρει τις διακρίσεις, αποκαθιστά τα δύματα του δημοκρατικού στρατού αλλά και τα δύματα εκ του αμάχου πληθυσμού κατά τις εμφύλιες συγκρούσεις, δίνει συντάξεις στις οικογένειες των νεκρών, στους τραυματίες και στους ανάπηρους. Ο νόμος αυτός θέτει οριστικά και νομικά πλέον τέρμα στην εμφύλια διαίρεση και εμπεδώνει την πλήρη εθνική ομοθυμία και γαλήνη.

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
ΑΘΗΝΑ 18 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1989
ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΥΛΛΟΥ 204

Τεύχος πρώτο

ΝΟΜΟΙ
ΝΟΜΟΣ ΑΡΙΘ. 1863

Άρση των συνεπειών του εμφυλίου πολέμου 1944-1949.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
Εκδίδομε τον ακόλουθο νόμο που υψίστη η Βουλή:
Άρθρο 1

1. Η περίοδος από την αποχώρηση των Στρατευμάτων κατοχής μέχρι 31.12.1949 αναγνωρίζεται ως «περίοδος εμφυλίου πολέμου».

2. Όπου στην κείμενη νομοθεσία αναφέρεται ο όρος «συμμοριτοπόλεμος» αντικαθίσταται με τον όρο «εμφύλιος πόλεμος» και όπου «συμμορίτες» με τον όρο «Δημοκρατικός Στρατός».

3. Διατάξεις συντακτικών πράξεων, υπηφισμάτων, νόμων, διαταγμάτων και υπουργικών αποφάσεων, που είναι αντίθετες με τις διατάξεις του παρόντος καταργούνται.

Άρθρο 2

Αίρονται οι οποιεσδήποτε συνέπειες απο καταδικές αγωνιστών της Εθνικής Αντίστασης και όσων έλαβαν μέρος στον εμφύλιο πόλεμο που επιβλήθηκαν από κακουργοδικεία, εφετεία, τακτικά ή έκτακτα στρατοδικεία ναυτοδικεία ή αεροδικεία για πράξεις που είχαν σχέση με τη συμμετοχή τους στην Εθνική Αντίσταση με τον εμφύλιο πόλεμο καθώς επίσης με το κοινωνικό του φρόνημα και γενικότερα με την κατά διαστήματα πολιτική ανωμαλία από την απελευθέρωση και μέχρι 24 Ιουλίου 1974, οι δε ποινές διαγράφονται από τα δελτία του ποινικού μητρώου.

Άρθρο 3

1. Δικαίωμα σύνταξης από το Δημόσιο Ταμείο κατά τις διατάξεις των άρθρων 2 έως 14 του Ν. 1543/1985 (ΦΕΚ 73) έχουν όσοι είχαν, ενταχθεί σε ανταρτικές ομάδες ή οργανώσεις του άρθρου 9 του Ν. 1285/1982 ή στο «Δημοκρατικό Στρατό» και κατέστησαν διαρκώς ανίκανοι συνεπεία οποιουδήποτε παθήματος, τραύματος ή νόσου που οφείλεται αποκλειστικά στις εμφύλιες συγκρούσεις ή συμπλοκές ή σε βίαια περιστασιακά ή σε αντίποινα ή σε κακουχίες κατά τη διάρκεια της φυλάκισης ή σε εκτόπιση ή σε εξορίες, για τη δράση τους ή τα κοινωνικά τους φρονήματα, εφ' όσον αποδεδειγμένα το πάθημα έχει άμεση σχέση με τις συγκρούσεις αυτές και εφ' όσον αυτό έλαβε χώρα καθόλο το χρονικό διάστημα από την αποχώρηση των στρατευμάτων κατοχής μέχρι τη λήξη του εμφυλίου πολέμου ή και μετά τη λήξη του ή εφ' όσον κατέστησαν ανίκανοι συνεπεία νόσου που οφείλεται σε κακουχίες ή σε εκτοπίσεις ή σε εξορίες.

2. Η νόσος πρέπει στην τελευταία αυτή περίπτωση, να εκδηλώθηκε κατά τη διάρκεια των γεγονότων αυτών ή μέσα σε ένα εξάμηνο από τη λήξη τους.

3. Η ένταξη στις ανταρτικές ομάδες ή οργανώσεις του άρθρου 9 του Ν. 1285/1982 αποδεικνύεται με πιστοποιητικό αγωνιστή της εθνικής αντίστασης του άρθρου 10 του Π.Δ. 379/1983 (ΦΕΚ 136), η δε ένταξη στο «Δημοκρατικό Στρατό» με οποιοδήποτε επίσημο στοιχείο ή αν λείπουν στοιχεία, με ένορκη βεβαίωση δύο μαρτύρων ενώπιον ειρηνοδίκη συμβολαιογράφου.

Άρθρο 4

1. Δικαίωμα σύνταξης από το Δημόσιο Ταμείο, σύμφωνα με τις διατάξεις που ισχύουν για τη συνταξιοδότηση των πολιτών από τον άμαχο πληθυσμό έχουν όσοι δεν είχαν ενταχθεί σε ανταρτικές ομάδες ή οργανώσεις ή στο «Δημοκρατικό Στρατό» και κατέστησαν διαρκώς ανίκανοι συνεπεία τραύματος που οφείλεται

αποκλειστικά στις εμφύλιες συγκρούσεις ή συμπλοκές ή σε βίαια περιστασιακά ή σε αντίποινα, εφ' όσον τα γεγονότα αυτά έλαβαν χώρα στο χρονικό διάστημα από την αποχώρηση, των στρατευμάτων κατοχής μέχρι τη λήξη του εμφυλίου πολέμου, καθώς και από έκρηξη βλημάτων ή εκρηκτικών μηχανημάτων κάθε είδους, που τοποθετήθηκαν ή εγκαταστάθηκαν από τον «Εθνικό» ή το «Δημοκρατικό Στρατό» ή από άλλες ένοπλες οργανώσεις και αν ακόμη ο τραυματισμός επήλθε μετά τη λήξη των εμφύλιων συγκρούσεων.

2. Επίσης δικαιούνται σύνταξη και όσοι από τους αναφερόμενους στην προηγούμενη παράγραφο κατέστησαν ανίκανοι συνεπεία νόσου που οφείλεται αποκλειστικά σε κακουχίες κατά τη διάρκεια της φυλάκισης ή αιχμαλωσίας ή εκτόπισης ή εγκλεισμού σε στρατόπεδα συγκέντρωσης ή σε εξορίες, για τη δράση τους ή τα κοινωνικά τους φρονήματα, έστω και αν τα γεγονότα αυτά έλαβαν χώρα μετά τη λήξη του εμφυλίου πολέμου. Η νόσος πρέπει να εκδηλώθηκε κατά τη διάρκεια των γεγονότων αυτών ή μέσα σε ένα εξάμηνο από τη λήξη τους.

3. Η σύνταξη που προβλέπεται από τις διατάξεις του άρθρου αυτού χορηγείται εφ' όσον το ποσοστό μείωσης της ικανότητας για εργασία ανέρχεται τουλάχιστον σε 25%.

Άρθρο 5

1. Όσοι θεμελιώνουν δικαίωμα για συνταξιοδότηση με βάση τις διατάξεις του παρόντος, έχουν δε θεμελιώσει συνταξιοδοτικό δικαίωμα για την ίδια αιτία με βάση άλλες διατάξεις, δικαιούνται να επιλέξουν τη μία από τις δύο συντάξεις.

2. Δικαίωμα σύνταξης κατά τις διατάξεις του νόμου αυτού έχουν και οι χήρες, οι γονείς, τα ανάπηρα τέκνα και οι ανάπηρες άγαμες ή διαζευγμένες θυγατέρες ή αδελφές με ποσοστό αναπηρίας άνω του 67%, όσων από τους αναφερόμενους στα άρθρα 3 και 4 του νόμου αυτού σκοτώθηκαν ή εκτελέστηκαν ή πέθαναν ή εξαφανίστηκαν, καθώς και όσων πεθαίνουν μετά την απόκτηση δικαιώματος σύνταξης, ή ενώ είχαν τις προϋποθέσεις συνταξιοδότησης, πέθαναν μέχρι την έναρξη ισχύος του νόμου αυτού ή και μετά από αυτήν, χωρίς να έχουν αναγνωρίσει δικαίωμα σύνταξης, εφαρμοζομένων αναλόγως των διατάξεων που ισχύουν για τις οικογένειες αναπήρων πολέμου οπλιτών.

3. Ως προς το ποσό της σύνταξης και τα επιδόματα ανικανότητας των δικαιούχων του άρθρου 4 του νόμου αυτού, εφαρμόζονται ανάλογα οι διατάξεις των άρθρων 80 και 105 του Κώδικα Πολεμικών Συντάξεων, όπως ισχύουν για τους ανάπηρους πολίτες από τον άμαχο πληθυσμό.

4. Ως προς την απόδειξη τραυματισμού και του είδους του παθήματος, τη σχέση του με τα γεγονότα που κατά τα άρθρα 3 και 4 του νόμου αυτού παρέχουν

δικαίωμα σύνταξης, το όργανο που προσδιορίζει το ποσοστό αναπηρίας, το συντάξιμο ποσοστό ανικανότητας, την απόδειξη του θανάτου, τη διαδικασία απονομής της σύνταξης και τα δικαιολογητικά, έχουν ανάλογη εφαρμογή οι διατάξεις των άρθρων 3,5,7,8,12,13 και 14 του Ν. 1543/1985. Πιστοποιητικό αγωνιστή εθνικής αντίστασης υποβάλλεται όπου απαιτείται.

5. Τα οικονομικά αποτελέσματα από την εφαρμογή του νόμου αυτού αρχίζουν από την 1η του επόμενου μήνα μετά την υποβολή της αίτησης για συνταξιοδότηση.

Άρθρο 6

Η ισχύς αυτού του νόμου αρχίζει από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Παραγγέλλομε τη δημοσίευση του παρόντος στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και την εκτέλεση του ως νόμου του Κράτους.

Αθήνα, 15 Σεπτεμβρίου 1989

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΑΝΤ. ΣΑΡΤΖΕΤΑΚΗΣ

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

ΑΝΤ. ΣΑΜΑΡΑΣ

Φ. ΚΟΥΒΕΛΑΣ

Θεωρήθηκε και τέθηκε η Μεγάλη Σφραγίδα του Κράτους.

Αθήνα, 18 Σεπτεμβρίου 1989

Ο ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ

Φ. ΚΟΥΒΕΛΗΣ

Αν η αξία του νόμου αυτού έχει πανεθνική σημασία, για μας εδώ, σ' αυτή την περιοχή, που δοκιμάστηκε πολύ περισσότερο, γιατί ήταν το πεδίο των σκληρότερων συγκρούσεων του αδελφοκτόνου σπαραγμού, ο νόμος αυτός, έστω κι αν ήρθε με τόσα χρόνια καθυστέρηση έχει αξία πολύ μεγαλύτερη. Γι αυτό θεώρησα στην αρχή παράλειψη του περιοδικού μας, που δε δημοσίευσε ολόκληρο το νόμο και δεν πρόβαλε την ιστορική αυτή πράξη που κλείνει πληγές ηθικές και υλικές και αποκαθιστά στον τόπο μας και στα χωριά μας, όπως και σε όλη την Ελλάδα, ισότητα σχέσεων μεταξύ συγχωριανών.

Αλλά έστω και τώρα.

Γιατί επιτέλους η ίδια η πολιτεία, το επίσημο κράτος, τον μέχρι χτές εγκαταλειμμένο ανάπηρο «κομμουνιστοσυμμορίτη» τον αναγνωρίζει ως αγωνιστή του δημοκρατικού στρατού και τον συν-

ταξιοδοτεί, όπως συνταξιοδότησε και τους παθόντες της άλλης πλευράς.

Και τώρα ο επίλογος.

Όταν στην ιστορική συνεδρίαση της βουλής, που γηφίστηκε με πανεθνική ομοθυμία ο νόμος για την άρση των συνεπειών του εμφυλίου πολέμου 1944-1949 και ο αρχηγός σήμερα της τότε «νικήτριας» παράταξης δηλώνει: «Τιμώ τους νεκρού του δημοκρατικού στρατού», πως δικαιολογείται η επιμονή στη συνέχιση των εορτών του Γράμμου, έστω με τη συγκαλυμμένη τώρα μορφή του μνημόσυνου; Μνημόσυνο όμως για τους νεκρούς της μίας μόνο Πλευράς; Δεν έχει εκεί η μάνα γης σφιχτά αγαλαισμένα κι αδελφωμένα τα κόκκαλα των νεκρών και του εθνικού και του δημοκρατικού στρατού και δεν θεωρεί η εκκλησία, που πρωτοστατεί μάλιστα στις εκδηλώσεις αυτές, χρέος της να αναπέμψει τις επιμνημόσυνες δεήσεις της για όλα τα αδικοσκοτωμένα παιδιά, πως δέχεται το διαχωρισμό;

Επιτέλους είναι καιρός.

Κι ας μας καλέσουν όλους εκεί στο Γράμμο, δεξιούς και αριστερούς σε κοινό μνημόσυνο. Για να γονατίσουμε όλοι μαζί στα χώματα που σκεπάζουν τα κόκκαλα των νεκρών μας. Για να τους ζητήσουμε συγγνώμη που δεν κάναμε ίσως ό,τι έπρεπε για να αποτρέψουμε την αλληλοσφαγή. Για να ορκιστούμε: Ποτέ πιά αδελφική σύρραξη και αλληλοσκοτωμός. Για να κλάψουμε όλοι μαζί τον ανθό της Ελλάδας, τα σκοτωμένα παιδιά του εθνικού και του δημοκρατικού στρατού. Σ/βρης 1990

Λάμπρος Βλάχος

Σημείωση: Το πιο πάνω κείμενο ήταν να δημοσιευτεί στο προηγούμενο τεύχος του περιοδικού μας, αλλά λόγω πληθώρας ύλης το δημοσιεύουμε στο παρόν. Σ.Ε.

ΕΚΘΕΣΙΣ

Ωμοτήτων υπό Ιταλικών Στρατευμάτων εν τη Κοινότητι Κονίτσας.

Εις την Κοινότητα Κονίτσας εισήλθε το πρώτον τμήμα των Ιταλών την 30ην Οκτωβρίου 1940 ημέραν Τετάρτην και ώραν 2 μ.μ. αποτελούμενον από 150 περίπου Τουρκαλβανούς με 10-12 Ιταλούς στρατιώτας ασυρματιστάς κ.λ.π. με επικεφαλής ένα Ιταλόν Ταγματάρχην το όνομα του οποίου δεν εγνώσθη.

Οι Τουρκαλβανοί ούτοι ευθύς άμα τη εισόδω των προέβησαν εις διαρρήξεις διαφόρων καταστημάτων και διαρπαγήν εμπορευμάτων κ.λ.π. αρχήν ποιούμενοι από το Κοινοτικόν Κατάστημα τη ανοχή βεβαίως του επικεφαλής Ταγ/χου. Μετά δύο ημέρας εγκαταστάθη η Χωροφυλακή (καραμπινιερία) πλήν όμως και με ταύτην αι διαρπαγαί εσυνεχίζοντο. Μετά ταύτα αφίκοντο εις την πόλιν μας διάφορα τμήματα Στρατού Πεζικού και τεχνικών όπλων εναλλασσόμενα καθ' εκάστην (Βερσαλιέροι, Αλπίνοι, Κένταυροι, Λύκοι, ποδηλατισταί, ελαφρά τάνκς κλπ.) Τας ονομασίας των οποίων και Διοικητάς αυτών δεν εξηκριβώσαμεν. Γιγνώσκομεν μόνον ότι ούτοι ανήκον εις την δύναμιν της εξ Ερσέκας εξορμησάσης Μεραρχίας.

Επί τινος ημέρας επιστεύθη ότι θα τηρηθεί η παρά των Ιταλικών αρχών επισήμως εξαγγελθείσα δι' οργάνων του Φασιστικού Τμήματος Κορυτσάς και λοιπών αστυνομικών αρχών, (δημοσία προς τους πολίτας) απόλυτος τάξις και ασφάλεια ζωής, τιμής και περιουσίας

των κατοίκων, τονιζόντων ότι η Ιταλία μάχεται δήθεν υπέρ εξασφαλίσεως των τριών τούτων (ζωής, τιμής και περιουσίας). Διέταξαν το άνοιγμα των σχολείων, εκκλησιών, λειτουργίαν υπηρεσιών κ.λ.π.

Ταχύτατα όμως διεγεύσθησαν αι υποσχέσεις των διότι πλήν του ότι οι Τουρκαλβανοί τη ανοχή (αν μη τη συμπράξει) των караμπινιέρων συνεχίζουν (εν κάτω Κονίτση κυρίως) τη συμπράξει και πολλών γηγενών Τουρκαλβανών την διαρπαγήν και λεηλασίαν οικιών, γεωργικών εγκαταστάσεων, ποιμνίων, Οικοτροφείου, Γεωργικής Σχολής (Αμερικανική) κ.λ.π.

Εις μάτην οι κάτοικοι διαμαρτυρούμενοι εζήτουν την εξαγγελθείσαν προστασίαν των. Η Ιταλική χωροφυλακή τη συμπράξει και υποδείξει και του εκ Σαμαρίνης ρουμανίζοντος οργάνου των Διαμαντή σφόδρα Ιταλόφιλου αντί να φροντίση διά την πρόληψιν των λεηλασιών καταγίνεται εις την καθαίρεσιν των τοπικών αρχόντων και αντικατάστασιν αυτών δια προσώπων της εμπιστοσύνης των, εις την καθαίρεσιν των πινακίδων ονομασιών οδών και πλατειών και αντικατάστασιν αυτών δι' Ιταλικών, μη δίδουσα προσοχήν εις τα παράπονα των δυστυχών κατοίκων και αρκουμένη μόνον εις γευδείς υποσχέσεις.

Και ούτω ήρξατο από των πρώτων ημερών μέγας πανικός και καταλαμβάνει τους κατοίκους. Αλλά εις επίμετρον τούτων έρχεται να επαυξήσει τον φόβον και τρόμον των κατοίκων η αγρία και πρώτοφανής εις τα χρονικά εισβολή, εις όλας αναξαρτήτως τας οικίας, των κατά συντάγματα υποχωρούντων εκ

της Πίνδου Ιταλικών στρατευμάτων άτινα θραύοντα θύρας, παράθυρα και παραγκωνίζοντα κάθε εμπόδιον (πλήν ελαχίστων εξαιρέσεων) διήρπαζον και ελεπλάτουν παν το ευρισκόμενον εν ταις οικίαις, τα καταστήματα κλπ., εις τρόφιμα, έπιπλα, εμπορεύματα, ρουχισμόν, τιμαλφή αντικείμενα, χρήματα και εν γένει παν ότι τοις ωρεγετο.

Είναι απερίγραπτον το τι συνέβη με την κατάστασιν αυτήν εν τη πόλει μας από της 9ης Νοεμβρίου μέχρι της εκδιωξέως των εκ Κονίτσης.

Είναι αφάνταστος η επιδειχθείσα αγριότης των και ασέβεια προς την περιουσίαν των κατοίκων και δη η καταπάτησις της οικογενειακής εστίας. Οι κάτοικοι έντρομοι περιήρχοντο τας οδούς ζητούντες βοήθειαν και προστασίαν, αλλά παρά τίνοσ; Άπασαι αι Ιταλικαί αρχαί εκώφευον, και όχι μόνον τούτο αλλά προς τρομοκράτησιν των κατοίκων, προέβησαν εις συλλήψεις (από της 8ης Νοεμβρίου 1940) του προέδρου και πολλών προυχόντων της Κοινότητος, μεταφέροντες αυτούς δεσμίους εις Αλβανικά εδάφη. Απηγόρευσαν αυστηρώς από της 8ης Νοεμβρίου την έξοδον των κατοίκων εις τους δρόμους, οι δε τυχόν αγνοούντες την απαγόρευσιν αυτήν και εξερχόμενοι ζητούντες προστασίαν ή δι' άλλας ανάγκας των, συνελαμβάνοντο ως ύποπτοι και δέσμιοι απεστέλλοντο εις Αλβανίαν. Εκορυφώθη πλέον ο φόβος και ο τρόμος των κατοίκων εις βαθμόν τελείας απογνώσεως. Οι κάτοικοι αδιαφορούντες πλέον δια την περιουσίαν των και θέλοντες να σώσωσι μόνον την τιμήν και την ζωήν των, συνεκεντρώθησαν ανά πέντε-δέκα οικογενείας εις ω-

ρισμένας οικίας αφήνοντες πλέον εις την διάθεσιν των βαρβαρικών Ιταλικών σιφών όλας τα περιουσίας των. Οι κατά τα ανωτέρω συλληφθέντες και απαχθέντες ως δήθεν ένοχοι προύχοντες και λοιποί κάτοικοι ανέρχονται εις 20 (είκοσι) περίπου. Αλλά επέπρωτο οι κάτοικοι να δοκιμάσωσι και ετέραν σκληροτέραν ωμότητα.

Βλέποντες οι Ιταλοί ότι τα Ελληνικά στρατεύματα περιεκύκλωσαν αυτούς εν Κονίτση διέταξαν τους κατοίκους να εκκενώσωσι το ταχύτερον την πόλιν άπαντες και παραλαμβάνοντες μεθ' εαυτών παν ότι πολύτιμον και χρήσιμον ηδύναντο να φέρωσι, αναχωρήσωσι δι' Αλβανίαν με πρόγραμμα κατευθύνσεως και συγκεντρώσεως αυτών εις Τεπελένι.

Επειδή η εκτέλεσις και πραγματοποίησης της σκληρής αυτής και πρωτοφανούς διαταγής εθεωρείτο αδύνατος και προσπαθούν, εν τη απογνώσει των, να μη σπεύσουν ελπίζοντες εις τυχόν ανάκλησιν αυτής, δίδονται διαταγαί υπό των Ιταλών την 14ην Νοεμβρίου εις την Χωροφυλακήν και τον στρατόν να εκδιώξωσι βία τους κατοίκους εκ των οικιών των, οίτινες και έσπευσαν αμέσως από της 12ης ώρας να εκτελέσωσι την Διαταγήν, διασπαρέντες ένοπλοι εις όλας τας οικίας και εκβιάζοντες εις φυγήν τους κατοίκους με τας λέξεις «Ρόμπα ε βία».

Είναι απερίγραπτον το τι επηκολούθησε την στιγμήν αυτήν. Μητέρες χωρίς παιδιά, σύζυγοι χωρίς συζύγους, όπου έκαστος ευρέθη την στιγμήν εκείνην αρπάζεται και σύρεται εις τους δρόμους βία, κακοποιούμενος και υβριζόμενος και όλοι μαζί οδηγούνται

αγγελιδόν, πολλοί των οποίων και ασκεπείς ή ανυπόδητοι ή γυμνοί (φορτωμένοι με ότι αν ηδυνήθησαν να παραλάβουν πεζοί) εις την προς Αλβανίαν άγουσαν κεντρικήν οδόν.

Θέαμα αξιολύπητον σπαραξικάρδιον και οικτρόν και απερίγραπτον. Γέροντες και νήπια χωρισμένοι από τας οικογενείας των σπρώχονται να βαδίσουν. Άκαμποι οι τύρρανοι εις τα φωνάς και επικλήσεις των δυστυχών κατοίκων, φωνάζουσι προς αυτούς μόνον την λέξιν, «Βία, βία». Ο δρόμος εις μήκος τριών περίπου χιλιομέτρων καλύπτεται από διωκομένους αγγελιδόν κατοίκους και οδηγουμένους ωσει πρόβατα επί σφαγήν. Άμα δε τη ολοκληρωτική εξώσει των κατοίκων αι χιλιάδες του Ιταλικού στρατού εισήλασαν εις τας ανοικτάς και ερήμους πλέον οικίας συμπληρούντες την λεηλασίαν και την καταστροφήν των εναπομεινάντων εν αυταίς. Τα μη μετακινούμενα έπιπλα κατεστρέφοντο. Πολλοί των διωκομένων ούτω κατοίκων επωφελούμενοι του επελθόντος σκότους της νυκτός και συγχύσεως των Ιταλών λόγω της ήττης των, διέφυγον δια των ελών και ποταμών και με κίνδυνον να πνιγώσι, προς Ελληνοκατεχόμενα χωρία. Οι λοιποί όμως οδηγήθησαν εις Αλβανικά μέρη πολλοί των οποίων μάλιστα καθ' οδόν ελεηλατήθησαν παρ' Ιταλών και Τουρκαλβανών. Εκ των οδηγηθέντων εις Αλβανίαν επέστρεψαν πολλοί μετά την κατάληψιν των Αλβανικών μερών. Εκκρατήθησαν όμως ως όμηροι ή αιχμάλωτοι 15 περίπου οικογένειαι μετά

πολλών ετέρων της Επαρχίας των οποίων αγνοείται η τύχη μη συμπεριλαμβανομένων εις τούτους των απαχθέντων 20 προυχόντων. Την νύκτα της 15ης προς 16ην Νοεμβρίου οι Ιταλοί εγκαταλείποντες την πόλιν Κονίτσης επυρπόλησαν τα καταστήματα της αγοράς της πόλεως, αφού προηγουμένως διήρπασαν πλείστα των εν αυτοίς εμπορευμάτων άτινα μεταφέροντες δι' αυτοκινήτων του Ιταλικού στρατού και υποζυγίων επώλουν εις Λεσκοβίκιον και άλλας Αλβανικάς πόλεις.

Παθόντες εκ των άνω ωμοτήτων είναι όλαι αι υπερτετρακόσιαι οικογένειαι της πόλεως ως η συνημμένη τη παρούση ονομαστική αυτών κατάστασις.

Εν Κονίτση τη 30 Μαρτίου 1941.
Το Κοινοτικόν Συμβούλιον
Ο Πρόεδρος
Γεωρ. Γουσγούνης
Τα μέλη
Δημ. Παπαϊωαννίδης
Βασ. Χ. Φλώρος
Νικ. Πηγαδάς
Χρ. Χατζηρούμπης
Οι Δ/ταί Σχολείων
Μ. Μέντζος
Αγγελική Φλώρου
Όλγα Λούδα
Νικ. Κατσικόπουλος
Η Επιτροπή Αποκατ/σεως Προσφύγων
Πρόδρ. Εζνεπίδης
..Αθανασίου;
Οι εκπρόσωποι της Μουσουλμανικής μειονότητας και των Αλβανών υπηκόων. Αθανάσιος Πάντος.

Η Δοξασμένη Κοιλάδα

Ηλία Ε. Παπαζήση

Συνέχεια του προηγούμενου

Μέρος 21ο

Όσον δ' αφορά τον σημερινό Κεντρικό Ναό της Αγίας Παρασκευής στο Παλαιοσέλλι, την πρωτοβουλία και φροντίδα της ανέγερσής του ανέλαβε ο Παλαιοσελλίτης Ιερομόναχος Ιωακείμ. Στενοί συνεργάτες του ήταν οι Ιωάννης Στεργίου ή Γιάννος Στέργιος ισχυρός παράγων του χωριού, ο ζωηρότατος Δημήτριος Αναγνώστου ή Μίζας, ο μοναχός Ιωαννίκιος, αδερφός του Ιερομονάχου ο Παπαχρίστου, ο Στύλος Καρασύλος ο Κοτρώτσιος ο Παπαθανάσης και άλλοι πολλοί. Κατά κόσμον ο Ιερομόναχος Ιωακείμ ελέγετο Ιωάννης και ήτο υιός των κατοίκων Παλαιοσελλίου Δημητρίου και Καλλιρόης Χατζή ή Παπαχατζή.

Προ του να κερεί μοναχός, ο Ιωακείμ επαγγέλετο τον εργολάβο. Λέγεται, ότι επιστατούσε στην ανέγερση του Μητροπολιτικού Ναού της Κονίτσης κι όταν τελείωσε το έργο, φέρεται ότι είπε «εγώ στο Παλαιοσέλλι, θα κτίσω καλύτερο Ναό από τούτον». Δεν αποκλείομε τελείως την αλήθεια όσων λέγονται, γιατί ως παρατηρούμε στους Ναούς της Κονίτσης και του Παλαιοσελλίου, πολλά είναι τα κοινά των.

Κατά τας ενδείξεις την ιδέα για την ανέγερση του Κεντρικού Ναού στο Παλαιοσέλλι ο Ιωακείμ την συνέλαβε κατόπιν οράματος. Η Αγία Παρασκευή παρουσιάσθηκε στον ύπνο και του εξέφραζε την επιθυμία της.

Ενδυμούμαι καλά, ότι στον κυρίως Ναό στη Βόρεια πλευρά και αριστερά του επιτροπικού, ήταν μιά μεγάλη τοιχογραφία. Εικονίζονταν σ' αυτή δεξιά η Αγία Παρασκευή, αριστερά ο Άγιος Ιωαννίκιος και στη μέση ο Ιερομόναχος Ιωακείμ. Μεταξύ δε της Αγίας και του Ιερομονάχου ήταν εγγεγραμμένοι στίχοι που αναφέρονταν στο ιστορικό της ανέγερσης του Ναού, «ότι κατ' όναρ παρουσιάσθηκε στον Ιωακείμ η Αγία Παρασκευή και του εξέφρασε την επιθυμία της να πρωτοστατήσει στην ανέγερση του Ναού της. Στους δισταγμούς δε τούτου, η Αγία τον ενεγύχωσε, τον ενεδάρρυνε και του είπε να μη διστάσει να προχωρήσει στο έργο κι ότι με τη βοήθεια του Θεού και των ευχών της να φέρει αυτό εις πέρας, θα υπερνικήσει τις δυσκολίες κ.λ.π.».

Δυστυχώς, η μεγάλη ιστορικής σημασίας αυτή τοιχογραφία, απ' την υγρασία του τοίχου, την αδιαφορία των εκάστοτε εκκλησιαστικών επιτρόπων και την άγνοια αυτών, κατέρρευσε, κατεστράφη. Η τοιχογραφία που υπάρχει σήμερα στο ίδιο μέρος μικρότερη και ελλιπής της πρώτης είναι μεταγενέστερη. Αποτελεί μια προσπάθεια μίμησης της πρωτότυπης τοιχογραφίας και είναι έργο του αυτοδίδακτου αγιογράφου Αχιλλέα Νικολάου Μαλάμου ή Γιάνκου που πέθανε ο δυστυχής 22 χρόνων.

Και άλλες πληροφορίες συνεκράτησε η παράδοση που είναι σχετικές με την ανέγερση του Ναού τούτου και συνεχίζομε. Όταν ο Ιερομόναχος Ιωακείμ ανεκοίνωσε στους κατοίκους του χωριού την απόφασή του να κτίσει τον Κεντρικό Ναό, ένας δύσπιστος κά-

τοικος του είπε: «Εάν, συ θα κτίσεις Ναό, εγώ τότε θα πάω να πνιγώ». Ο Ναός έγινε και μάλιστα μεγαλοπρεπής. Αλλά και ο δύσπιστος κάτοικος βρέθηκε άγνωστο πως νεκρός, στο λάκκο που διαχωρίζει το χωριό κάτω από το Γεφύρι.

Όταν πάλι κατασκεύαζαν την υψηλή στέγη του Ναού που έχει ύψος πάνω από δέκα μέτρα, ένας νεαρός τεχνίτης από απροσεξία έπεσε στο κενό. Δεν έπαθε απολύτως τίποτε. Σηπτός βρέθηκε στο δάπεδο, σταυροκοπήθηκε και χαρούμενος συνέχισε τη δουλειά του. Όλοι εδόξασαν το Θεό και την Αγία Παρασκευή ευχαρίστησαν για τη διάσωσή του.

Μέριμνα του Ιερομονάχου ήτο να βρεί και καλούς τεχνίτες για την ανέγερση του Ναού. Έστειλε ανθρώπους στα μαστοροχώρια ν' αναζητήσουν ορισμένους που γνώριζε ο ίδιος. Στο δρόμο και ακριβώς στη κορυφογραμμή «Σουσνίτσα» εκείνοι συνάντησαν δύο ξένους. Συζήτησαν μαζί τους και οι ξένοι είπαν, ότι πηγαίνουν στο Παλαιοσέλλι. «Τους παρουσιάσθηκε στον ύπνο η Αγία Παρασκευή και τους είπε για το χτίσιμο του Ναού της». Τότε οι απεσταλμένοι του Ιωακείμ, απεκάλυγαν το σκοπό της μετάβασής των στα μαστοροχώρια και όλοι μαζί χαρούμενοι ήρθαν στο Παλαιοσέλλι και συμφώνησαν. Οι τεχνίτες εκείνοι κατ' άλλους μεν ήταν απ' την Βούρμπιανη της οικογένειας Γιώση, κατ' άλλους δε απ' το Πεκλάρι (Πηγή).

Το όλο έργο ο Ιωακείμ το ξεκίνησε και το τελείωσε μόνο με εράνους και εισφορές. Άλλους πόρους δεν είχε, ούτε εκκλησιαστικούς, ούτε κοινοτι-

κούς. Διενήργησε εράνους, δέχθηκε εισφορές όχι μόνο απ' το χωριό του, αλλά απ' τα περίχωρα, τις πόλεις της Ηπείρου, τη Μακεδονία, Θράκη, Κων/πολη, ξένα κράτη, τη Ρωσία και Ρουμανία και απ' όπου αυτός ήξερε. Λέγεται ακόμη, ότι μερικοί στενοί συνεργάτες του επαιτούσαν και το προϊόν της επαιτείας των το διέδετον για την ανέγερση του Ναού.

Κάθε έργο όμως προοδευτικό έχει και τις αντιδράσεις του. Μερικοί απ' τους κατοίκους που δεν είχαν δώσει ούτε δεκάρα για την ανέγερση του Ναού, κατηγορούσαν τον Ιερομόναχο για καταχρήσεις και ζητούσαν λογαριασμό. Ο Ιωακείμ κάλεσε αμέσως τους κατοίκους σε συγκέντρωση και καθαρά και ξάστερα τους είπε: «Πρέπει να ξέρετε αγαπητοί, ότι για να κτισθεί ο Ναός έδωσαν όλοι οι συγχωριανοί, πλήν ολίγων, και φανερά και κρυφά. Έδωσε η γυναίκα απ' τις οικονομίες της χωρίς να ξέρει ο άνδρας της και τα πεθερικά της. Έδωσε η μάνα χωρίς να ξέρει το παιδί, έδωσε το παιδί χωρίς να ξέρει ο πατέρας. Δεν είναι σωστό λοιπόν να μαθευτούν αυτά, και να μπούν διχόνοιες ανάμεσα στις οικογένειες. Τον λογαριασμό τον έχω στα χέρια μου, προτιμώ να τον κάγω μπροστά σας παρά να τον δημοσιεύσω και να γίνω πρόξενος κακού. Τον έκαγε λέγοντας: «Εάν, εγώ καταχράστηκα τα χρήματα του εράνου, όπως μερικοί με κατηγορούν τότε ο Θεός και η Αγία Παρασκευή μαζί με τον λογαριασμό να κατακαύσουν κι εμένα. Έτσι αποστόμωσε τους κατηγορούς του κι από τότε δεν ξαναμίλησαν.

Με τον ίδιο ρυθμό, πόρους και αι-

σιοδοξία ρυθμίσθηκε και το εσωτερικό του Ναού. Το Ιερό με Σολέα υγυμένο, διαχωρίζεται με το πανύψηλο καλλιτεχνικό εικονοστάσι (τέμπλο). Είναι κατασκευασμένο από ξύλο καρυδιάς, δένδρα τα οποία οι κάτοικοι διέδεσαν, και σκαλισμένο από Τουρνοβίτες ξυλογλύπτες (Ταλιαδούρους). Εκτός απ' τις εικόνες του Αγίων, παρίστανται σ' αυτό ξυλογλυπτικά, διάφορα σύμβολα και γεγονότα παρμένα απ' την Αγία Γραφή. Ψηλά ο Σταυρωμένος στηριζόμενος σε δύο λιοντάρια πλουτίζει την μεγάλοπρέπεια του. Μεγάλο σφάλμα αποτελεί το μεταγενέστερο επίχρισμα του εικονοστασίου τούτου. Παρουσιάζει μεν μία εντυπωσιακή λάμψη, αλλ' έχασε τη πρωτότυπη εμφάνισή του. Τέτοιες ενέργειες πρέπει ν' αποφεύγονται. Απ' τους ίδιους ξυλογλύπτες και ξύλο καρυδιάς είναι κατασκευασμένοι και σκαλισμένοι ο Μεγαλοπρεπής Δεσποτικός θρόνος καθώς και ο υψηλά ιστάμενος Άμβωνας.

Στις 17 Αυγούστου άγνωστης δυστυχώς ακριβούς χρονιάς, έγιναν τα εγκαίνια του Ναού. Τα ετέλεσε ο τότε Μητροπολίτης Κονίτισης Γερμανός. Η ημέρα αυτή των εγκαινίων καθιερώθηκε να είναι πανηγυρική. Προσετέθη στον διήμερο πανηγυρισμό της Κοίμησης της Θεοτόκου και έκτοτε ο εορτασμός της Παναγίας έγινε τριήμερος. Αυτή την πρόσθετη πανηγυρική ημέρα τελείται και το μνημόσυνο των κτητόρων, ευεργετών, δωρητών του Ναού της Αγίας Παρασκευής και όλων εκείνων που εργάσθηκαν για την ανέγερση του Ναού της.

Έτος 1901 - Απρόοπτο γεγονός

στερέωσε τη πίστη προς το Θεό, την αγάπη και αφοσίωση προς την Αγία Παρασκευή. Ο Ναός ρυθμού «Βασιλικής» έχει μπροστά απ' τη Κυρία Είσοδο πρόσθετο υγυμένο θολωτό κατασκεύασμα, που στηρίζεται σε κολώνες, χαρακτηριστικό ορισμένων Ναών, το λεγόμενο «Κουβούκλιο» υπό την στέγη του και τα εκατέρωθεν τοιχώματά του, πολλοί απ' τους εκκλησιαζόμενους στην Ακολουθία του Εσπερινού, κάθονταν τους θερινούς μήνες και συζητούσαν. Μιά βραδιά του Αυγούστου επικρατούσε άπνοια. Μετά τον Εσπερινό οι εκκλησιαζόμενοι σταμάτησαν με τη συνήθειά των στο κουβούκλιο να συζητήσουν. Ένας απ' τους συζητητές ο Ιερέυς Παπαζήσης διέκοψε τη συζήτηση και είπε: «Ανυπόφορη η απογινήζέστη, πάμε στα καδίσματα του προαυλίου να καδίσουμε, εκεί φυσά λίγο. «Δεν πρόλαβαν να φθάσουν στα καδίσματα ακούν δυνατό κρότο, γυρίζουν πίσω και βλέπουν το κουβούκλιο γκρεμισμένο. Έμειναν έκθαμβοι. Σταυροκοπήθηκαν, δόξασαν το Θεό και ευχαρίστησαν την Αγία για τη διάσωσή των.

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ - ΕΚΔΡΟΜΕΣ

**ΕΝΟΙΚΙΑΣΕΙΣ ΠΟΥΛΜΑΝ
ΚΡΕΤΣΗΣ ΣΒΤΗΡΙΟΣ**

ΤΗΛΕΦΩΝΑ:

3468.976 - 3421.890 , Αθήνα

ΚΑΤΑΦΥΓΗ ΣΤΟ ΣΤΟΜΙΟ

Το Στόμιο είναι ένα εντυπωσιακό άνοιγμα της χαράδρας του Αώου και μοιάζει με εξέδρα πάνω στην οποία είναι χτισμένο το μοναστήρι της Παναγίας. Ο ιερός ετούτος τόπος έχει σπάνια χαρακτηριστικά: ογκώδεις βράχους, βλάστηση πλούσια, απόκρημνες πλαγιές, βαθιά χαράδρα, άγριο γενικά τοπίο. Όλα αυτά τον κάνουν ελκυστικό και αναπαύει τους ανθρώπους που αγαπούν τη φύση, που στοχάζονται και ποθούν την ψυχία. Όσες φορές να επισκεφθείς το Στόμιο δεν το βαριέσαι γιατί πάντα δίνει κάτι καινούργιο, σου προσθέτει νέες εμπειρίες και σου κινεί τη σκέψη για διάλογο. Έχοντας συνομιλητές άξιους μπορείς να προεκταθείς και πέρα από τα φαινόμενα.

* * *

Δε γνωρίζω αν όλοι όσοι ανεβαίνουν στο μοναστήρι αποκτούν ίδιες με μένα εμπειρίες. Φοβούμαι ότι αρκετοί πηγαίνουν για να βρουν κουζίνα και αναπαυτικό κατάλυμα για ξεκούραση και τίποτε περισσότερο. Δε μπορώ όμως να κατατάξω στην ίδια κατηγορία και τους προσκυνητές που ανεβαίνουν μιά φορά το χρόνο στην πανήγυρι του μοναστηριού, που είναι στις 8 Σεπτεμβρίου. Σ' αυτούς υπάρχει άλλος λόγος. Πρόκειται για τη λαϊκή ευσέβεια η οποία εκδηλώνεται με διαφόρους τρόπους. Βέβαια κι εδώ παρατηρείται κάποια τάση να μετατραπεί η μνήμη της Παναγίας σε λαϊκό πανηγύρι, αλλά υπέρχει βάσιμη ελπίδα ότι τελικά θα επικρατήσουν οι αμιγώς θρησκευτικές εκδηλώσεις.

* * *

Σε τούτο το σημείωμα δ' αναφερθώ στη φετεινή πανήγυρι, όπου έτυχε να βρεθώ κι εγώ ταπεινός προσκυνητής. Ίσως τούτες οι σειρές να έχουν κάποιο ενδιαφέρον μιά και δίνουν ερεθίσματα για γόνιμη οδοιπορία προς το Στόμιο, δηλ. με πνευματικά οφέλη. Ίσως ακόμη να προδίδουν και δική μου αδυναμία να παρατηρώ τη φύση και ν' ανάγομαι σε άλλες σφαίρες, πάνω από αυτή και να δέχομαι μυστικές παροτρύνσεις για βύθιση στον εαυτό μου και απόκτηση ιερών εμπειριών.

Έχω την επίγνωση ότι η προσπάθεια μου δεν μπορεί να έχει πλήρη επιτυχία, μια και όλοι γνωρίζουμε ότι τα βιώματα δεν καταγράφονται εύκολα, πολύ περισσότερο από τη δική μου αδόκιμη γραφίδα. Θα προσπαθήσω όμως το κατά δύναμη επικαλούμενος την επιείκεια των αναγνωστών μου.

* * *

Παρασκευή 7 Σεπτεμβρίου 1990, μεσημέρι. Με το αυτοκίνητο έφθασα μέχρι το φράγμα. Χάθηκε πιά εκείνη η γραφικότητα και αυστηρότητα του τόπου που υπήρχε παλιότερα, όταν παίρναμε το ανηφορικό μονοπάτι με τους σταυρούς οδοδείκτες. Τώρα ακολουθούμε κατά το μεγαλύτερο μέρος την κοίτη του ποταμού.

* * *

Παρατηρώ το φράγμα που στέγνωσε και φαίνονται τα θεμέλιά του. Το νερό είναι λιγοστό και εύκολα μπαίνει στον αρδευτικό αύλακα της απέναντι από το δρόμο όχθης. Ο τσιμεντένιος σκελετός του φράγματος γυμνός.

Φοβούμαι γιατί το ποτάμι μετατράπηκε σε λάκκο! Όσο τρομερό είναι το ποτάμι όταν φουσκώνει, - τώρα έχει χρόνια να συμβεί αυτό- άλλο τόσο είναι φοβερό και όταν στεγνώνει η κοίτη του και το λίγο νερό φιδίζεται εδω και εκεί που μπορεί να το περάσεις χωρίς να βρέξεις τα παπούτσια σου. Το ίδιο νιώθω και κάθε φορά που από τον κήπο του σπιτιού μου αγναντεύω το ποτάμι, που μερικές μέρες το καλοκαίρι δεν μπορεί να προεκταθεί μέχρι τη σμίξη με το Βοϊδομάτη. Παλιότερα αν ακούγαμε κάτι τέτοιο, θα το θεωρούσαμε υπερβολική διήγηση που προσφέρεται για την πλοκή ενός θελκτικού παραμυθιού με στοιχεία και διαγασμένους δράκους που ξεραίνουν ποτάμια.

* * *

Κάθομαι για λίγα λεπτά σ' ένα βράχο. Ακούω κοντά μου το γιθυριστό κελάρυσμα του νερού και μακριά το βοητό του, εκεί που αναγκάζεται να υπερπηδήσει τις πέτρες και να γεμίσει τις διάφορες λακκούβες. Απέναντί μου, ψηλά, βλέπω τις πέτρινες πυραμίδες που φιλοξενούν στις σχισμές τους πεύκα και ποικίλα αγριόδεντρα. Θαυμάζω το θέαμα. Με τη μυστική ευχή «Κύριε Ιησού Χριστέ, ελέησόν με» που δουλεύει μέσα μου, όλα μου γίνονται οικεία και τα πλησιάζω. Ανεβαίνω πολύ πιο ψηλά από τα βουνά. Νοεμές πτήσεις με πνευματικό τρυγητό.

* * *

Συνεχίζω τη διαδρομή με τα πόδια. Λίγο πιο πάνω διαβάζω σ' ένα βράχο τη λέξη «πηγή». Ένα τόξο μου δείχνει ακριβώς το σημείο. Στρογγυλεμένοι ποταμίσιοι βράχοι ακουμπισμένοι ο ένας στον άλλο δημιουργούν

ένα βαθούλωμα απ' το οποίο βγαίνει πόσιμο νερό. Μετά την πηγή, εκεί που οι σωλήνες της ύδρευσης είναι στηριγμένοι πάνω στα σίδερα που φύτευαν οι τεχνικοί στους βράχους, βλέπω έναν πέτρινο θρόνο λαξευμένο άλλοτε από το χάδι του νερού κι άλλοτε από την ορμή του. Με εντυπωσιάζει ιδιαίτερα ένα κατάσπρο σύννεφο που στεφανώνει μία από τις πολλές κορυφές της Τραπεζίτσας. Καθώς συνεχίζω την πορεία περνώ κάτω από μία εξέδρα που δημιουργήθηκε από τη διάβρωση στις ρίζες των βράχων.

* * *

Χωρίς κούραση έφθασα στο γεφυράκι του Γράβου. Κι εδώ το νερό ελάχιστο. Άλλοτε τούτο το σκιερό μέρος είχε ιδιαίτερη ομορφιά καθώς σχηματιζόταν ένας μικρός καταρράκτης και ένιωδες τη δροσιά στο πρόσωπό σου. Τα βράχια ήταν στολισμένα από τα βρύα και είχαν όλα πράσινο χρώμα. Τώρα άρχισαν να στεγνώνουν τα βρύα, να ξεγυμνώνονται τα βράχια, να χάνεται η δροσιά.

* * *

Από εδώ το μοναστήρι δεν απέχει πολύ. Υπάρχει όμως μία ανήφορα που μου δημιουργεί προβλήματα καθώς περνούν τα χρόνια. Ξεχνώ το μυστικό ότι πρέπει να την παίρνω με σιγανό βήμα και χωρίς ανυπομονησία πότε να φτάσω στο μοναστήρι. Κάνω μία στάση για ν' αναλάβω λίγο. Τρεις πεταλούδες με διαφορετικά η καθεμιά χρώματα γράφουν την τεθλασμένη πορεία τους χωρίς να δορυβούν. Τις χαίρομαι για την αμεριμνία που έχουν. Μετά από 15' βρίσκομαι μπροστά στο μοναστήρι. Η τοποθεσία του είναι ένα άνοιγμα

της χαράδρας προς το νότο. Γι' αυτό ονομάστηκε Στόμιο. Από εδώ βλέπεις το τέλος της χαράδρας και ένα κομμάτι του καλλιεργημένου κάμπου της Κόνιτσας. Διακρίνεις τις κυλινδρικές αποθήκες γεωργικών προϊόντων της Ένωσης Συνεταιρισμών και την Ηλιόρραχη. Είναι η μοναδική διέξοδος προς τον κόσμο. Με συγκινεί αυτή η ελεύθερη ζώνη εποίκων, όχι τόσο από τη θέση του Στομίου αλλ' όσο από την περιοχή της Ηλιόραχης όταν διερχόμενος από εκεί, πάντα στρέφω τα μάτια μου προς το μοναστήρι της Παναγίας. Χαλασμός γίνεται μέσα μου κάθε φορά γιατί τον αγιασμένο τούτο τόπο τον έχω ζήσει αρκετές φορές και τον νοσταλγώ συχνά, τώρα που δένομαι όλο και περισσότερο με τις βιοτικές υποχρεώσεις και απασχολήσεις.

* * *

Ήδη υπάρχουν αρκετοί προσκυνητές στο μοναστήρι, οι οποίοι ήρθαν πιά μπροστά από μένα. Παρατηρώ κάποια κινητικότητα. Ο π. Κοσμάς προσπαθεί να τακτοποιήσει όλες τις υποθέσεις και να προετοιμάσει τα κελιά για τους προσκυνητές. Έχουν σχεδόν ολοκληρωθεί οι ανακαινιστικές εργασίες στο μοναστήρι. Υπολείπεται η στέγη του ναού και το αρμολόι του εξωτερικού του τοίχου. Το φιλόκαλο πνεύμα και η ακούραστη διάθεση του π. Κοσμά έχουν αφήσει τη σφραγίδα τους στο μοναστήρι της Στομιώτισσας Παναγίας. Συνεχίστηκε το έργο του π. Παϊσίου αντάξια και σε λίγο το Περιβολάκι της Παναγίας θα είναι το ωραιότερο μοναστήρι της επαρχίας.

* * *

Προσκύνησα στο ναό και κατευδύνθηκα στο νέο κελί που είναι στη βόρεια πλευρά, πάνω από το κελί του π. Παϊσίου, το οποίο διατηρείται στην αρχική του μορφή. Βρήκα την ευκαιρία να τακτοποιήσω τις σημειώσεις μου και να συγκροτηθώ πνευματικά. Μετά από δύο ώρες άρχισαν να πυκνώνουν οι προσκυνητές που θα διανυκτέρευαν στο μοναστήρι. Στις 7 διαβάσαμε τον Εσπερινό και την Παράκληση. Μετά βγήκαμε απ' έξω όπου είχαν ανάγει μεγάλη φωτιά και λαϊκά όργανα έπαιζαν δημοτικούς σκοπούς. Συνεχίζεται το έθιμο να χορεύουν από το βράδυ στην πανήγυρι, παρά τον αγώνα του π. Παϊσίου που προσπαθούσε να το περιορίσει, με απώτερο στόχο να κοπεί και να είναι μόνο θρησκευτικός ο εορτασμός της Παναγίας.

* * *

Με δύο άλλους αδελφούς προχωρήσαμε πιά πέρα, εκεί που αρχίζει το μονοπάτι για τη Λεπτοκαρυά και καθίσαμε στο πεζούλι της βρύσης. Ανοίξαμε μιά ωραία συζήτηση με πνευματικές προεκτάσεις και αναζητήσεις. Ο φίλος δικηγόρος είχε πάντα κάτι να ζητήσει, κάτι να συμπληρώσει, κάτι να αμφισβητήσει. Καθώς κυλούσε η συζήτηση και φθάναμε στο μεσονύκτιο μας εντυπωσίασε η ανατολή του φεγγαριού. Ολόλαπρο, σεμνό, προβάλλει πίσω από μιά κορυφή ρίχνοντας μας λάμψη εξώκοσμη και κατανυκτική. Εδώ στο Στόμιο τη νύχτα δε θέλεις πολύ φως. Με το λίγο φως του φεγγαριού μπορείς να δεις και να θαυμάσεις τους πέτρινους όγκους της Τύμφης, να νιώσεις μι-

κρός και παροδικός απέναντι τους, να αισθανθείς κάποιο ρίγος από τη σταθερότητα τους, να καταφύγεις στη Στοιμιάτισσα.

* * *

Αργά διαβάσαμε το Απόδειπνο και ξαναπήγαμε στην ίδια δέση να συνεχίσουμε τη συζήτηση. Ο π. Κοσμάς που γνωρίζει καλά Κοσμογραφία μας έδειξε τις άρκτους και τον πολικό αστέρα, μας είπε ότι συγκινείται ιδιαίτερα από το φεγγάρι. Γύρω στις 2 μετά τα μεσάνυχτα αποσυρθήκαμε στα κελιά μας.

* * *

Την επόμενη λειτουργήσαμε τρεις ιερείς και τελέσαμε τον αγιασμό. Ο εσωτερικός χώρος του μοναστηριού ήταν γεμάτος από προσκυνητές. Οι περισσότεροι ανέβηκαν το πρωί. Μετά σκορπίστηκαν σε διάφορες τοποθεσίες και γεύτηκαν ό,τι είχαν κοντά τους. Η πανήγυρι τελείωσε δίνοντάς μας μία ακόμη ιερή εμπειρία.

Πρεσβ. ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΤΑΤΣΗΣ

Ο ιερός ναός του μοναστηριού σε παλιότερη εποχή

ΧΩΡΟΣ
ΤΕΧΝΗΣ
ΕΥΜΑΡΟΣ

ΓΚΑΛΕΡΙ - ΛΙΘΟΥΣΣΕΣ ΣΕΜΙΝΑΡΙΩΝ
ΧΩΡΟΣ ΣΥΝΑΥΛΙΩΝ - ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ

ΕΠΙΣΚΕΦΘΕΙΤΕ ΤΟΝ ΕΥΜΑΡΟ
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ - ΜΑΡΤΙΟΣ 1991

ΕΚΘΕΣΕΙΣ: 10.00 - 14.00 και 18.00 - 21.00 (κλειστά Τετάρτη
ἀπόγευμα, Σάββατο ἀπόγευμα και Κυριακή)

Άριστειδης Πατσόγλου (σχέδια): 21 Ιαν. - 1 Φεβρ.
Barbara Vaessen κατασκευές σε γυαλί: 4 - 22 Φεβρ.
Τέτη Καμούτση (ζωγραφική): 25 Φεβρ. - 15 Μαρτ.
Ένωση Έλλήνων Χαρακτιών (χαρακτική): 18 Μαρτ. - 12 Απριλ.

ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ - ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΣΥΝΑΥΛΙΩΝ:

Παναγιώτης Μητσομπόνος (ζωγραφική): 5 - 9 Φεβρ.
Βασίλης Σέγκος (φωτογραφία, Βερολίνο 1990): 19 - 23 Φεβρ.
Sandrine Joss (ανάγλυφα κόμικς): 4 - 9 Μαρτ.

ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΒΡΑΔΙΕΣ:
Κάθε βράδυ στις 21.00 ἀκριβώς (κλειστά Τετάρτη και Κυριακή)

Λουδοβίκος τῶν Ἀνωγείων:
17, 18, 19, 21, 22, 24, 25, 26, 28, 29 Ιανουαρίου
Raola Contavalli: Can Tango
31 Ιαν., 1, 2 Φεβρ.
Ό Νότης Μανρουδής παρουσιάζει τούς μαθητές του:
7, 8, 9 Φεβρ.
Θεατρική ομάδα «Μπουφόνι»:
11, 12, 14, 15, 16 Φεβρ.
Γιώργος Παπαδόπουλος: Flamengo
21, 22, 23 Φεβρ.
Άργύρης Σ. Ἀμίτσης:
28 Φεβρ., 1, 2, Μαρτίου
Σαβίνα Γιαννάτου και Κώστας Γρηγορέας:
7, 8, 9, 11, 12, 14, 15, 16 Μαρτίου
Ντούο Ἐπίγονος:
21, 22, 23 Μαρτίου
Τρεῖς Αρμυιμας: Tutti frutti a la nostra:
25, 26, 28, 29, 30 Μαρτίου

**Μόνιμη έκθεση πολλαπλῶν, ἔργων τέχνης καθώς
και μάρ λειτουργοῦν κατά τή διάρκεια τῶν ἐκθέ-
σεων και τῶν συναυλιῶν**

ΕΥΜΑΡΟΣ: ΦΩΚΙΔΟΣ 26, ΤΗΛ. 7776485

ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΡΥΜΟΣ ΠΙΝΔΟΥ (ΕΔΠ) ΜΙΑ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΕΝΟΣ ΕΠΙΚΑΙΡΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ

Στις 24-10-1990, η Ομοσπονδία Αδελφοτήτων Επαρχίας Κόνιτσας οργάνωσε στην Αθήνα ημερίδα με θέμα την μελετωμένη παρέμβαση στον εθνικό δρυμό Πίνδου και τις επιπτώσεις της στην επαρχία Κόνιτσας γενικά. Είχα την τιμή να είμαι ο ειδικός εισηγητής του θέματος σ' αυτήν την εκδήλωση, όπου παρουσίασα την παρακάτω εισήγηση, η οποία θα επιθυμούσα να δημοσιευθεί ολόκληρη στο περιοδικό ΚΟΝΙΤΣΑ, μαζί με το κατατοπιστικό σχεδιάγραμμα της κοιλάδας του Αώου, τόσο για την ενημέρωση, όσο και για τον προβληματισμό των συμπατριωτών μας.

Α) ΣΚΟΠΟΣ της εισήγησης είναι η σφαιρική παρουσίαση του θέματος με γνώμονα πάντα την υποβοήθηση της ανάπτυξης στην επαρχία της Κόνιτσας, με ταυτόχρονη διατήρηση ή ανάπλαση της οικολογικής φυσιογνωμίας του χώρου.

Β) ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΟ ΧΩΡΟ.

1) Γεωγραφικά:

Ακριβώς πάνω από το Μέτσοβο, στα εκεί υγίπεδα, η Πίνδος χωρίζει τα νερά της στα δύο. Αυτά που ρέουν νότια καταλήγουν στον Μετσοβίτικο ποταμό και στην συνέχεια στον Άραχθο κατευθυνόμενα προς την Άρτα. Αυτά να νερά μόνο έμμεσα θα μας απασχολήσουν εδώ. Τα άλλα νερά που κυλούν προς βορράν συμπεριλαμβάνουν και

τις κύριες πηγές του Αώου που βρίσκονται στις δέσεις «πολιτσές» Μετσόβου και Χρυσοβίτσας, καθώς και μέσα στον ΕΔΠ. Αυτά τα νερά, όπως και άλλα από μικρότερα ρέματα, καθώς κυλούν προς Β συνδέτουν τον ποταμό Αώο, ο οποίος ρέει μέσα σε μία έντονα φίδωτή κοίτη, και εισέρχεται στην επαρχία Κόνιτσας κάπου μεταξύ Βοβούσα και Διστράτου. Αυτό το τμήμα του Αώου αποτελεί την ΑΝΩ κοίτη του, και εδώ υπάρχουν όλες οι επίμαχες τοποθεσίες «πηγές Αώου», «ρέμμα Αρκούδας» που διακλαδίζεται στο «ρέμμα Βάλια Κάλντα» προς Β και στο «ρέμμα Σαλατούρας» προς Ν. Το «ρέμμα Αρκούδας» τροφοδοτείται με νερό από τις πλαγιές των βουνών «Αυγό», «Πυροσιά», «Λιβάδι», «Αυτιά», «Μαυροβούνι», και εκβάλλει στον Αώο σε θέση πολύ πιο κάτω απ' αυτήν όπου υπάρχει το ΥΗΕ πηγών Αώου, γιατί παρεμβάλλεται το όρος «Μαυροβούνι», συνεπώς τα νερά του δεν χύνονται στην ήδη σχηματισθείσα λίμνη (ταμιευτήρα). Εδώ υπάρχει και ο εθνικός δρυμός Πίνδου (ΕΔΠ), και όλες οι παραπάνω τοποθεσίες, μερικώς ή ολικώς, εντάσσονται σ' αυτόν. Σ' αυτόν τον εκτός επ. Κόνιτσας χώρο της άνω κοίτης του Αώου έχουν δικαιώματα το Μέτσοβο, κύρια το Περιβόλι, η Βοβούσα, το Φλαμπουράρι.

Η ΜΕΣΗ κοίτη του Αώου αρχίζει απ' τη θέση που μπαίνει στην επ. Κόνιτσας (μεταξύ Βοβούσας και Διστράτου) και φθάνει μέχρι την εκβολή του στον κάμπο της Κόνιτσας, όπου υπάρχει η γνωστή τοξωτή γέφυρα. Αυτή η μέση κοίτη έχει μήκος περί τα 50 χιλμ. και είναι γνωστή στους Κονιτσιώτες ως «Λάκκα Αώου».

Η ΚΑΤΩ κοίτη του Αώου αρχίζει απ' την Κόνιτσα και φθάνει μέχρι την είδοσό του στην Αλβανία. Είναι η πεδινή κοίτη και εδώ ενώνονται μαζί του ο Βοϊδομάτης και ο Σαραντάπορος ποταμός.

2) Περιβαντολογικά:

Δεν χρειάζονται πολλά λόγια να ειπωθούν. Η άνω και η μέση κοίτη του Αώου είναι ένας τόπος αλπικού κάλλους, σπάνιας αισθητικής, με βαθιές χαραδρώσεις, πυκνή βλάστηση, πλούσια πανίδα και ποικίλη χλωρίδα. Είναι δηλαδή ένας εξαιρετος βιότοπος για πολλά φυτά και ζώα. Εκτός των άλλων φυσικών παραμέτρων που συνετέλεσαν στην δημιουργία του πρέπει να τονισθεί ιδιαίτερα η συμβολή δύο παραγόντων, του ρέοντος στην κοίτη του ποταμού νερού, ιδίως για την ιχθυοπανίδα, και το γεγονός ότι όλο αυτό το μέρος ήταν, και μερικώς ακόμη είναι, ένας «άβατος» και «ξεχασμένος» τόπος. Αυτή η έλλειψη προσπέλασης για κάθε ενοχλητική δραστηριότητα προσέδωσε την απαραίτητη «ησυχία και ηρεμία», στοιχεία άκρως απαραίτητα για την ομαλή διαχρονική εξέλιξη του βιοτόπου.

3) Νομικά:

Ο χώρος νομικά δεσμεύτηκε με δύο νομοθετικές πράξεις. Μία το έτος 1966 (ΒΔ 487/66), με την οποία ιδρύθηκε ο εθνικός δρυμός Πίνδου (ΕΔΠ) στην άνω κοίτη του Αώου, εντός του οποίου βρίσκεται και το «ρέμμα Αρκούδας». Η άλλη το έτος 1973, με την οποία ιδρύθηκε ο εθνικός δρυμός Βίκου - Αώου που καλύπτει και τα τελευταία 8 χιλ. της μέσης κοίτης (το φαράγγι της Κόνιτσας).

Το ΙΔΡΥΘΗΚΕ είναι πολύ σχετικό και μόνο νομική αξία έχει, γιατί και οι δύο δρυμοί είναι δημιουργήματα της φύσης και προϋπήρχαν αιώνες πριν απ' την οποιαδήποτε νομοθέτηση τους. Γι' αυτό μάλλον προσφέρουν μη εποικοδομητικές υπηρεσίες όσοι περιχαρκώνονται ΜΟΝΟ στο νομικό πλαίσιο και παίρνουν οποιαδήποτε θέση, χωρίς να συνεκτιμούν και τις άλλες παραμέτρους που άπτονται της ουσίας και του περιεχομένου του θέματος.

Πρέπει να γίνει ευθύς εξ αρχής ξεκάθαρο ότι οι δύο δρυμοί είναι δύο τελείως ξεχωριστοί χώροι, δεν έχουν κοινά όρια και βρίσκονται σε μεγάλη απόσταση μεταξύ τους. Παρ' όλα αυτά οι ειδικοί λένε ότι βρίσκονται σε αλληλεξάρτηση, γνώμη που ασπαζόμαστε.

4) Κοινωνικά και Οικονομικά:

Η πλούσια βλάστηση και όλο το οικοσύστημα της κοιλάδας του Αώου έχουν ένα περιεχόμενο και μία αξία που οικονομικά δεν μπορεί να αποτιμηθεί. Εξαίσιο τοπίο, απέραντα δάση, καταπράσινα βοσκοτόπια. Αυτό το οικοσύστημα δεν έθρεψε και δεν κράτησε εκεί την υπάρχουσα ΑΝΘΡΩΠΟΠΑΝΙΔΑ, που είναι και το κύριο ζητούμενο. Η εξυπηρέτηση της ανθρωπανίδας, με τη λιγότερη δυνατή βλάβη στις άλλες μορφές έμβιας ζωής, θα πρέπει να είναι ο στόχος.

Δυστυχώς όλα τα χωριά της «Λάκκας Αώου» συρρικνώθηκαν πληθυσμιακά κατά τα μεταπολεμικά χρόνια, συμπληρώνοντας εδώ ότι σ' αυτό συνετέλεσε και η έλλειψη σοβαρής κρατικής ή άλλης επενδυτικής προσπάθειας, κύρια σε έργα υποδομής.

Μία αμφιβόλου παραγωγικότητας οικόσιτη και ελεύθερη κτηνοτροφία, και η εποχιακή ενασχόληση με την υλοτόμιση των δασών, είναι οι μόνες εργασίες που κράτησαν εκεί τον λιγοστό ακόμη κόσμο.

Έχει αναμφισβήτητα ο χώρος μία ανακτίμητη εσωτερική αξία, που δεν απέδωσε όμως προς όφελος του ντόπιου πληθυσμού, γι' αυτό η δέση να διαφυλαχθεί πάση θυσία άδικτη αυτή η αποταμίευση, ακόμη και εις βάρος της γηγενούς ανθρωποπανίδας, θα πρέπει να θεωρηθεί ιδιοτελής και ακραία.

Γ) Η ΔΕΗ ΚΑΙ ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΗΣ

Έτσι έχουν τα πράγματα, οπότε εμφανίζεται η ΔΕΗ. Πιεζόμενη από τις ενεργειακές απαιτήσεις της εθνικής οικονομίας και της αυξανόμενης κατανάλωσης ρεύματος σκέφτεται να εκμεταλλευτεί το υπάρχον υδροδυναμικό της κοιλάδας του Αώου. Είναι η μόνη παρουσία κρατικού φορέα που προγραμματίζει σοβαρές επενδύσεις και παρέμβαση στο χώρο.

Βασικός κανόνας που θα πρέπει να διέπει αυτήν την παρέμβαση είναι η οικονομική αρχή της αμοιβαίας ωφέλειας, και θα δούμε πως αυτή δεν τηρήθηκε από το πρώτο κιόλας έργο που έγινε, το ΥΗΕ πηγών Αώου.

Μελετάει η ΔΕΗ από το 1975 και αρχίζει το 1981 την κατασκευή του κυρίως έργου, του ΥΗΕ πηγών Αώου, που προβλέπει την κατασκευή φράγματος, την δημιουργία λίμνης (ταμιευτήρα), την κατασκευή σήραγγας εκτροπής (προσαγωγής) του νερού εκτός κοιλάδας Αώου, την εκμετάλλευση της

μικρής παροχής (4,50 κμ/δλ) και του μεγάλου ύψους πτώσης (680,00 μ) για την παραγωγή ηλεκτρισμού, και εν συνεχεία τα νερά οδηγούνται στον Άραχθο ενισχύοντας το υδροδυναμικό μιάς σειράς ΥΗΕ της ΔΕΗ (Πουρνάρι Ι, ΙΙ, κλπ).

Και η αμοιβαία ωφέλεια τι απέγινε; Στην κοιλάδα του Αώου γίνεται η παρέμβαση και η κερδισμένη ΔΕΗ στερεί από τον Αώο το πηγαίο του νερο ωφελώντας με αυτό τον Μετσοβίτικο και τον Άραχθο ποταμό.

Από τον Ιούλιο του 1988, που ολοκληρώθηκαν τα έργα του ταμιευτήρα και έκλεισε για να γεμίσει με νερό, δεν ρέει στην κοιλάδα του Αώου κατάντη του φράγματος ούτε μία σταγόνα νερού από τις αρχικές κύριες πηγές του. Έτσι η βασική μόνιμη δίαιτα, στο χώρο της μέσης κοίτης κατά τους θερούς και ξηρούς μήνες Ιούλιο και Αύγουστο, τροφοδοτείται από τα νερά των πηγών της κατάντη του φράγματος λεκάνης, στα οποία ακόμη συγκαταλέγονται και τα ύδατα του ΕΔΠ. Θα έπρεπε αυτή η μόνιμη δίαιτα να είναι τόση ώστε να μπορεί να διατηρηθεί μία υποτυπώδης τουλάχιστον ροή σε όλο το μήκος του ποταμού.

Αποτέλεσμα ορατό, οι Κονιτσιώτες είδαν εφέτος τον Αώο να βγάζει ελάχιστο νερό στον κάμπο, τόσο που δεν επαρκούσε να διατηρήσει συνέχεια στη ροή και να ενωθεί με το Βοϊδομάτη, γιατί χάνονταν στη χαλικόστρωτη κοίτη του. Αυτό και μόνο το γεγονός δείχνει πόσο ΛΑΘΟΣ ήταν η εκτροπή των νερών εκτός της κοιλάδας του Αώου, και αποκλείει κάθε θεωρητική δια-

καιολογία του τύπου «φταίει η πολυετής ξηρασία, κλπ», γιατί και αυτά έπρεπε να είχαν συνεκτιμηθεί.

Όλα τα παραπάνω αποτελούν πλέον ένα δεδομένο μη αναστρέψιμο, γιατί τα έργα περατώθηκαν και τέθηκαν σε λειτουργία, που είναι όμως ιδιαίτερα βλαπτικό για τον Κονιτσιώτικο χώρο, έστω και αν η ΔΕΗ δεν καταφέρει να πάρει τα νερά του ΕΔΠ.

Σαν να μην έφθανε όλη αυτή η παρέμβαση, η ΔΕΗ θέλοντας να μεγιστοποιήσει την απόδοση της επένδυσής (2 μονάδες των 110 MW) με την παραγωγή περισσότερων MW, αναζητά πρόσθετη παροχή σε υψηλές υπολεκάνες, πάλι στην κοιλάδα του Αώου, με την οποία θα εμπλουτίσει την σχηματισθείσα ήδη λίμνη του ΥΗΕ «πηγών Αώου», και θα εκτραπεί και αυτή με τη σειρά της εκτός κοιλάδος. Αυτό είναι το έργο που έγινε γνωστό περισσότερο σαν φράγμα Βάλια Κάλντα. Μελετάει λοιπόν την κατασκευή μικρού και χαμηλού φράγματος στο «ρέμμα Αρκούδας», ακριβώς εκεί όπου εκβάλλουν σ' αυτό το «ρέμα Βάλια Κάλντα» από Β και το «ρέμμα Σαλατούρας» από Ν, που όλα τους βρίσκονται μέσα στον πυρήνα του ΕΔΠ. Από τη μικρή λίμνη που θα σχηματισθεί (12 στρέμματα) με μία σήραγγα 6,50 χιλ κάτω απ' το ορος «Μαυροβούνι» το νερό θα οδηγηθεί στον ταμιευτήρα του ΥΗΕ πηγών Αώου. Επίσης ένας επιφανειακός συλλεκτήριος αγωγός 4,20 χιλμ εκτός ΕΔΠ, με 7 σημεία υδροληψίας, για την σύλληψη των υδάτων του Δ πρानούς του όρους «Μαυροβούνι», θα οδηγήσει αυτά πάλι στον ταμιευτήρα. Στραγγίζει ακόμη περισσότερο την ήδη κουτσουρε-

μένη βασική μόνιμη δίαιτα στην κοίτη κατάντη του φράγματος του ΥΗΕ των πηγών Αώου.

Εδώ θα πρέπει να λεχθεί ότι χάρη στο ενδιαφέρον για τον ΕΔΠ μεμονωμένων ατόμων, οικολογικών οργανώσεων, φορέων, του τύπου, το θέμα δημοσιοποιήθηκε ευρύτατα. Τους αξίζει κάθε έπαινος. Θα τους έπρεπε μεγαλύτερη τιμή όμως, αν το ενδιαφέρον τους δεν επικεντρώνονταν και δεν εξαπλούνταν μόνο στον ΕΔΠ, αλλά επεκτείνονταν και στην ευρύτερη κατάντη κοιλάδα του Αώου, τον Κονιτσιώτικο δηλαδή χώρο.

Από την άλλη αξίζει να ειπωθεί ότι και η ΔΕΗ, δέκτης όλων αυτών των αρθογραφιών, έδειξε πρωτόγνωρη για υπηρεσία ευαισθησία, αναθεωρώντας επανειλημμένα την αρχική μελέτη και συντάσσοντας περιβαντολλογική μελέτη, πράγμα που δεν έκαμε για το κύριο έργο, το ΥΗΕ πηγών Αώου.

Θα πρέπει να αναγνωρισθεί ότι η τελευταία τεχνική λύση που δόθηκε για τα έργα είναι πολύ προσεγμένη, και η μεθόδευση της εκτέλεσης των εργασιών μέσα από τη σήριγγα ευρηματική και έξυπνη. Έτσι το σχήμα των έργων που προτείνονται θα βλάγουν ελάχιστα τον ΕΔΠ, και πάντως πολύ λιγότερο απ' ό,τι η διάνοιξη ενός τυχαίου δασικού δρόμου, και τέτοιοι υπάρχουν σ' αυτόν αρκετοί.

Η στέρηση της κοιλάδας του Αώου απ' τα μόνιμα νερά του κορυφαίου τμήματος του ΕΔΠ, όπου υπάρχουν κύριες πηγές που τροφοδοτούν την μόνιμη ροή του, αυτό είναι το ΒΑΣΙΚΟ πρόβλημα του τίθεται επιτακτικό, και ΟΧΙ αυτή καθ' αυτή η παρέμβαση στον

ΕΔΠ, η οποία αποτελεί ένα ειδικό θέμα στο μείζον πρόβλημα. Στο βασικό πρόβλημα πρέπει να εστιασθεί το ενδιαφέρον και οι ενέργειες των Κονιτσιωτών, γιατί διαφορετικά υπάρχει το ενδεχόμενο να χάσουμε το όλο, ασχολούμενοι με επί μέρους ειδικά οικολογικά μικροθέματα.

Ίσως η ΔΕΗ εύρει τρόπο να υπερβεί τα νομοθετημένα κωλύματα για την παρέμβαση στον ΕΔΠ. Πως όμως θα δικαιολογήσει τη θέση της, ότι στερεί ή απολύτως αναγκαία για να διατηρηθεί ζωντανή;

Όποια εξέλιξη και αν έχει τελικά το θέμα της παρέμβασης στον ΕΔΠ, ένα είναι βέβαιο, ότι από την κουτσουρεμένη ήδη μόνιμη δίαιτα και την περαιτέρω πιθανή μείωσή της με το έργο του ΕΔΠ θα προκύψουν σίγουρα βλαπτικές επιρροές στον Κονιτσιώτικο χώρο, οι κάτοικοι του οποίου θα πρέπει να ενεργούν έχοντας κατά νουν την χειρότερη των περιπτώσεων.

Δ) ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΕΡΓΩΝ ΔΕΗ

α) Η κοιλάδα του Αώου, στη μεσαία και την κάτω κοίτη του, θα μετατραπεί τους θερινούς μήνες σε έναν τρόπον τινά «ξερόλακκο», με υποβάθμιση όλων των παραμέτρων του περιβάλλοντος, κα κυρίως της πανίδας. Διότι ένα ζώο έχει ανάγκη να πιεί νερό άμεσα από την ελαχίστη μόνιμη ροή του ποταμού, και δεν ξέρει από αριθμητικές μέσες παροχές νερού που υπολογίζουμε μαθηματικά σε υπερετήσια βάση για τον σχεδιασμό των ΥΗΕ. Που θα εύρει νερό σε μιά ξερή κοίτη; Η βλαπτική επιρροή στην ευρύτερη κατάντη λεκάνη του Αώου και η διαχρονι-

κή εξέλιξή της, όπως και η περιβαντολογική μελέτη αναφέρει, δεν μπορεί να εκτιμηθεί. Βέβαιο είναι όμως ότι θα έχει δυσμενείς επιπτώσεις.

β) Αυτό θα έχει σαν επακόλουθο την παραπέρα συρρίκνωση της οικονομικής βάσης της επαρχίας, με αντίστοιχο κοινωνικό κόστος, που σημαίνει ότι θα αδειάσει ο τόπος απ' τον λιγοστό κόσμο που έχει απομείνει. Παράδειγμα, η σχεδιαζόμενη άρδευση και αναδιάρθρωση των καλλιεργιών σε χιλιάδες στρέμματα στον κάμπο της Κόνιτσας, με σύγχρονο αναδασμό που ήδη γίνεται, δεν θα είναι δυνατόν να υλοποιηθεί και να αποδώσει.

Ε) ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ

Η αρχή της αμοιβαίας ωφέλειας, όπως διατυπώθηκε παραπάνω, πρέπει να εφαρμοσθεί εδώ. Δεν μπορεί η ΔΕΗ μόνο να ωφελείται και να ζημιώνει την επαρχία Κόνιτσας, χωρίς να πληρώνει έστω και το ελάχιστο τίμημα. Βέβαια δεν σκεπτόμαστε ότι πρέπει να πληρώσει χρήματα, αλλά πρέπει να συμβάλλει με άλλα δικά της ενεργειακά έργα στην κοιλάδα του Αώου, ώστε να αποκατασταθεί η έλλειψη ύδατος, να ωφεληθεί ο τόπος, να ποτισθεί ο κάμπος, αλλά και η ίδια να αυξήσει την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας.

Βασική σκέψη ανάπτυξης της επαρχίας Κόνιτσας ήταν να δημιουργηθεί ένας ήπιος ορεινός τουριστικός χώρος, με προώθηση του οικοτουρισμού, την αξιοποίηση του φανταστικού αλπικού της τοπίου, και την προβολή των δύο εθνικών δρυμών. Αυτό σαν κανό-

νας ανάπτυξης ισχύει ακόμη. Με την μείωση όμως από τη ΔΕΗ της μόνιμης ροής, ο κανόνας αυτός ανατρέπεται άρδην. Και τι γίνεται; Θα προτείνουμε παρακάτω.

Έχει απόλυτο δίκαιο η ΔΕΗ όταν λέγει ότι από το σύνολο των υδάτων του Αώου στη γέφυρα της Κόνιτσας (παροχή 25 κμ / δλ) η ίδια θα παρακρατήσει για τις ανάγκες του «ΥΗΕ πηγών Αώου» μόνον 4,50 κμ/δλ ή 6 κμ/δλ, όταν πάρει και τα νερά του ΕΔΠ, δηλ. μόνο το 1/5 του νερού.

(Διευκρινίζουμε ότι οι τιμές αυτές των παροχών βρίσκονται με υδρολογικές μετρήσεις και εκφράζουν το μέσο όρο σε (κμ(δλ) του νερού που ρέει στη συγκεκριμένη θέση σε συνάρτηση με την ανάντη λεκάνη, δηλαδή αυτή περιέχει όλα τα νερά του υετού (χιόνι, βροχή, κλπ), συνεπώς δεν υπάρχει καμμία σχέση με τη μόνιμη δίαιτα ροής του ποταμού).

Τι απογίνονται σήμερα αυτά τα 25 κμ/δλ νερού που περνούν από τη γέφυρα της Κόνιτσας; Ασφαλώς ρέουν στη διάρκεια όλου του χρόνου, και κυρίως το χειμώνα, στην κοίτη του και φεύγουν παντελώς ανεκμετάλλευτα στην Αλβανία. Δεν τα έχουμε διαθέσιμα όταν και όπου τα χρειαζόμαστε, ενώ υπάρχει η σχετική τεχνική δυνατότητα.

Δεν θα ήταν λάθος να σκεφτεί κανείς ότι μάλλον «διυλίζουμε τον κώνωπα» φωνασκούντες για τα 4,50 ή 6 κμ/δλ που η ΔΕΗ στερεί από τον Αώο, και «καταπίνουμε την κάμηλον» αδιαφορούντες για τα 25 κμ/δλ που χάνονται ανεκμετάλλευτα. Για το δεύτερο σκέλος, ότι μέχρι τώρα «καταπίνουμε την κάμηλον», σίγουρα υπάρχει κάποιο

δίκαιο. Το πρώτο όμως σκέλος, ότι διυλίζουμε τον κώνωπα» δεν αληθεύει επακριβώς, γιατί η αγωνία των Κονιτσιωτών ξεκινάει από τη μη εξασφάλιση μίας ελάχιστης μόνιμης δίαιτας ροής στον ποταμό, ιδίως το θέρρος, και δεν έχει καμμία σχέση με το μέγεθος των παροχών της ΔΕΗ.

Το νερό είναι πλέον αγαθό εν ανεπαρκεία, και είναι μέγα λάθος να αφήνεται τόσο νερό, έτσι απερίσκεπτα, να ρέει χωρίς καμμία απόδοση. Έτσι από μόνη της προβάλλει η θέση για χρήση και εκμετάλλευση από τη ΔΕΗ αυτού του διαφεύγοντος νερού, με τέτοιο τρόπο όμως, ώστε να ανατραπούν οι δυσμενείς επιδράσεις που έχουν τα μέχρι τώρα έργα της και να αχθεί ο τόπος σε μια δυναμική ανάπτυξης.

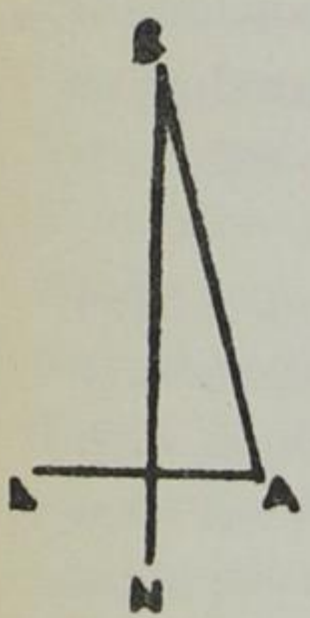
ΣΤ) ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ - ΚΡΙΣΕΙΣ.

Προτείνεται λοιπόν η κατασκευή του φράγματος ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ, άμεσα, χωρίς χρονοτριβές. Είναι το τελευταίο από μία σειρά πιθανών φραγμάτων (Βοβούσα, Άρματα), το οποίο θα παρακρατεί στον ταμιευτήρα του όλο αυτό το νερό που τώρα διαφεύγει άσκοπα, και συζητάμε για 300 εκατομμύρια κυβικά μέτρα νερό με γεμάτο ταμιευτήρα.

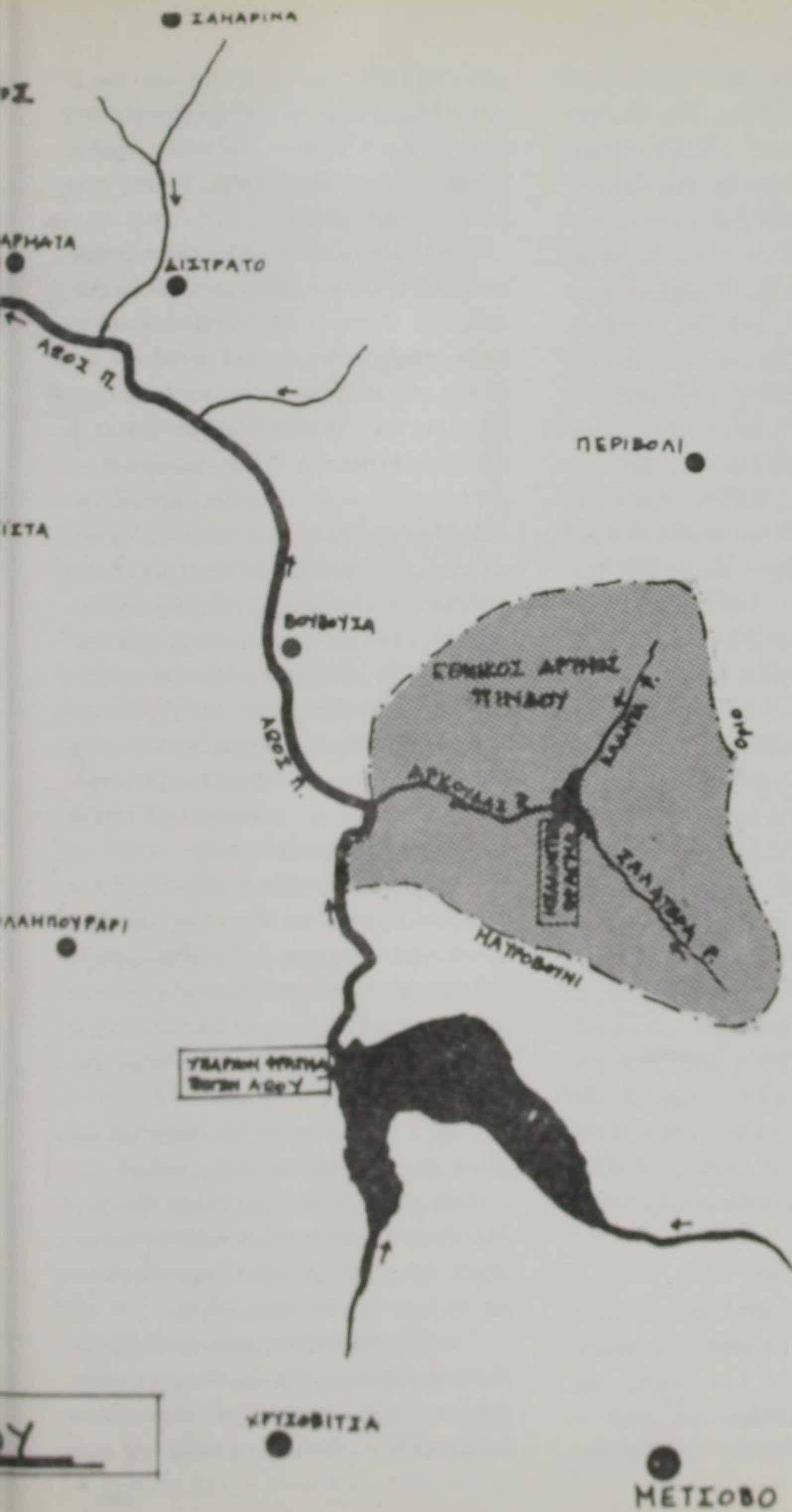
Ήδη από ότι έγινε γνωστό, η ΔΕΗ μελετάει το έργο αυτό. Θα κατασκευαστεί κάτω από το χωριό Ελεύθερο, στην αρχή του φαραγγιού που οδηγεί στον κάμπο της Κόνιτσας, κάπου 8 χιλ. πάνω από την τοξωτή γέφυρα. Βρίσκεται ακριβώς εκεί όπου το όριο του ΕΔ Βίκου τέμνει τον Αώο, και μάλιστα εκτός δρυμού.

ΑΑΒΑΝΙΑ

ΣΑΡΑΝΤΑΠΟΡΟΣ Π.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΚΟΙΛΛΔΑΣ ΑΕΓΟΥ Π.

Θα σχηματισθεί μία λίμνη μήκους περίπου 10 χιλ, ανωτάτη στάθμη σε υψόμετρο + 700,00 μ, ενώ η πεδιάδα της Κόνιτσας βρίσκεται όλη κάτω από τα + 450,00 μ. Με μία υπόγεια σήραγγα μήκους περίπου 7 χιλ το νερό θα βγεί πάλι στην τοξωτή γέφυρα στην όχθη της Κόνιτσας, αφού στο μεταξύ η ΔΕΗ το εκμεταλλευτεί για την παραγωγή 300 MW ηλεκτρικής ενέργειας.

Παρ' όλη την όμορφη εικόνα που συνδέτουν οι παραπάνω σκέυεις, υπάρχουν επιδράσεις που πρέπει να εκτιμηθούν και προβλήματα που πρέπει να επιλυθούν, με κύριο εκείνο της διαχείρισης του νερού του ταμιευτήρα. Δεν θα πρέπει με κανένα τρόπο να δεχθούν οι Κονιτσιώτες ο προγραμματισμός της χρήσης όλου αυτού του νερού να γίνει χωρίς να ερωτηθούν οι τοπικοί φορείς. Πρέπει, πριν από οποιαδήποτε οριστική μελέτη και κατασκευή να συμφωνηθεί ένα κοινό αποδεκτό και δευτερευτικό πρόγραμμα διαχείρισης των νερών του ταμιευτήρα, που θα προβλέπει κάποια ποσότητα νερού για το πότισμα της πεδιάδας της Κόνιτσας μέχρι και την υψηλή της ζώνη, και μία ελαχίστη δίαιτα μόνιμης ροής μέσα στο φαράγγι, το οποίο υπάγεται στον ΕΔ Βίκου, για τη διατήρηση του οικοσυστήματος. Ο συντονιστικός ρόλος του κράτους προβάλλει εδώ επιτακτικός. Θα υπάρχει;

Επιδράσεις ανάντη:

α) Η λίμνη θα αναπληρώσει μερικώς το νερό από τη μείωση της μόνιμης δίαιτας λόγω των ήδη λειτουργούντων έργων της ΔΕΗ. Μελλοντικά, όταν η ΔΕΗ κάνει τα φράγματα «Βοβούσα»

και «Άρματα», μεγιστοποιώντας την εκμετάλλευση του υδροδυναμικού, τότε αυτή η αναπλήρωση θα είναι σχεδόν πλήρης με τις διαδοχικές λίμνες που θα δημιουργηθούν.

β) Αν και όλη η μέση κοίτη του Αώου κείται εκτός εθνικών δρυμών, εκτός απ' το φαράγγι της Κόνιτσας, εντούτοις πρέπει να εκτιμηθεί η διατάραξη της φυσικής ζωής στην κοιλάδα του. Σίγουρα θα έχουμε μετασχηματισμό του όλου χώρου, από ένα καθαρά βουνίσιο τοπίο, σε ένα λιμναίο ορεινό περιβάλλον. Αυτό έχει τα καλά και τα κακά του, που πρέπει να κριθούν. Είναι βέβαιο ότι η παρουσία μίας λίμνης δεν αποτελεί στίγμα για τον τόπο, κάθε άλλο μάλιστα. Η δε μακροχρόνια και αέναη φυσική διεργασία θα βοηθήσει στην ανάπλαση του οικοσυστήματος. Με απλά λόγια συζητούμε για μετασχηματισμό και όχι για καταστροφή του υπάρχοντος οικοσυστήματος.

γ) Θα αναπτυχθεί η ιχθυοκαλλιέργεια στη λίμνη, αν και είναι σφόδρα αρνητικό το γεγονός ότι η ιχθυοπανίδα δεν θα μπορεί να επικοινωνεί σ' όλο το μήκος της κοίτης, αφού διακόπτεται η συνέχεια απ' το φράγμα, με όλες βέβαια τις σχετικές συνέπειες.

δ) Το λιμναίο περιβάλλον ευνοεί την ανάπτυξη του οικοτουρισμού και του ήπιου ορεινού τουρισμού, αν συνδυασθεί και με μικρής κλίμακας τουριστικά έργα (παρατηρητήρια, περίπτερα, σκάφη περιήγησης, κλπ).

ε) Θα ενισχυθεί γενικά η υδατοφορία της περιοχής, με αντίστοιχη επιρροή στο οικοσύστημα, και επί πλέον θα μειωθεί αισθητά το μήκος της κοί-

της που θα πρέπει να τροφοδοτείται με την ελαχίστη μόνιμη δίαίτα ροής.

ζ) Θα υπάρχει άφθονο νερό για την χρήση της ντόπιας κτηνοτροφίας, ενώ αρνητικό είναι το γεγονός ότι θα καλυφθούν από τα νερά της λίμνης αρκετά στρέμματα γης, ευτυχώς όχι γόνιμης και δενδρόφυτης, την οποία θα στερηθούν οι διάφοροι χρήστες της, κυρίως κτηνοτρόφοι.

Επιδράσεις κατάντη:

αα) Θα ποτισθεί και η υψηλή ζώνη του κάμπου της Κόνιτσας, πράγμα πολύ θετικό και παραγωγικό, αφού θα αυξηθούν τα ποτιστικά χωράφια.

ββ) Δεν θα υπάρχει πρόβλημα επάρκειας νερού για το πότισμα της πεδιάδας, γιατί θα υπάρχει διαθέσιμο νερό το θέρρος, γεγονός που θα βελτιστοποιήσει την γεωργική απόδοση.

γγ) Θα υπάρχει σταθερή και ελεγχόμενη ροή στην κάτω πεδινή κοίτη του Αώου, συνεπώς αποκλείονται διά παντός οι πλημμύρες και μπορούν να γίνουν έργα διευθέτησης και σμίκρυνσης της κοίτης του, ώστε μακροχρόνια να αποδοθεί μεγάλο μέρος αυτής στη γεωργία.

δδ) Δεν επηρεάζεται ο ΕΔ Βίκου, μάλλον ευνοείται, γιατί θα γειτονεύει με μία λίμνη, στοιχείο θετικό γι' αυτόν.

εε) Μία ελάχιστη δίαίτα ροής που θα αφεθεί μέσα στο φαράγγι θα συντηρήσει το υπάρχον οικοσύστημα. Αλλά και το Μοναστήρι που υπάρχει μέσα στο φαράγγι δεν θίγεται.

ζζ) Ανάντη και κατάντη του φράγματος μέχρι να ολοκληρωθούν τα έργα και επανέλθει η ηρεμία, θα υπάρχει φυγή και έντονη όχληση σε κάθε μορφή έμβιας ζωής, η οποία μετά ταύτα

και σε μεγάλο βαθμό θα παλινοστήσει, αφού σε τούτο βοηθάει υπέρμετρα η γαλήνη της λίμνης.

ηη) Δεν δημιουργείται πρόβλημα με την γείτονα Αλβανία, γιατί τα νερά δεν εκτρέπονται εκτός κοιλάδας Αώου.

Επιδράσεις γενικές:

ααα) Για μία πενταετία τουλάχιστον θα απασχοληθούν με χιλιάδες ημερομίσθια πάμπολλοι εργαζόμενοι, και από τον ντόπιο πληθυσμό αρκετοί.

βββ) Θα γίνουν παράλληλα έργα για την κατασκευή του φράγματος (οδοποιΐα, γέφυρες, κλπ), τα οποία θα αποτελέσουν έργα υποδομής για τον τόπο μετά το πέρας του έργου.

γγγ) Θα κινηθούν χρήματα μέσω της τοπικής αγοράς, κύρια για την εξυπηρέτηση του εργατοτεχνικού προσωπικού και αργότερα του μόνιμου προσωπικού που θα επανδρώσει και θα λειτουργήσει το ΥΗΕ.

Συμπέρασμα-Πρόταση:

Όλα τα παραπάνω, θετικά και αρνητικά, σε συνδυασμό με την διαμορφωθείσα ήδη κατάσταση στη κοιλάδα του Αώου από την εκτροπή των νερών στο ΥΗΕ «πηγών Αώου», άγουν στο συμπέρασμα ότι συμφέρει την επαρχία Κόνιτσας να διεκδικήσει από τη ΔΕΗ την κατασκευή του φράγματος ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ. Πρώτη η επαρχία Κόνιτσας δίδεται από τα τωρινά έργα της ΔΕΗ και θα πρέπει να αξιώσει το έργο να γίνει με πρώτη προτεραιότητα, γιατί εξυπηρετεί και τον τόπο, αλλά και την ενεργειακή παραγωγή της ΔΕΗ αυξάνει.

Ζ) ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Αυτήν την ενεργητική και επιθετική θέση πρέπει να υιοθετήσουν όλοι οι

ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΟ ΑΓΙΟ ΟΡΟΣ

(Οδοιπορίας απόσπασμα)

Μέρος 2ο

Το κελί του Π. Μωυσέως ήταν σε απόσταση 10' περίπου.

Χτυπήσαμε και μας άνοιξε ένας μεσήλικας, καλωσυνάτος μοναχός. Φορούσε χοντρά γυαλιά μυωπίας και η φωνή του, χαμηλή και ζεστή, σε προδιέθετε δετικά. Ήταν ο ίδιος ο π. Μωυσής. Μπαίνοντας στο κελί, παντού διέκρινες την καθαριότητα, την τάξη και την καλαισθησία.

«Από Θεού άρξασθε», μας είπε, και μας οδήγησε στο ναό του κελιού. Πρέπει να σημειώσω ότι σε κάθε κελί ένας χώρος έχει μετατραπεί σε ναό, που πολλές φορές διαπιστώνεται και από μακριά, αφού η στέγη στο μέρος αυτό είναι θολωτή.

Στη συνέχεια μας οδήγησε σε ένα δωμάτιο, που χρησίμευε ως χώρος υποδοχής και βιβλιοθήκης - εργασίας.

Καθήσαμε και μια ματιά ήταν αρκετή για να διαπιστωθεί η τάξη και ο πλούτος των βιβλίων, κυρίως θρησκευτικού περιεχομένου.

Ο π. Μωυσής δεν έχει απλώς το χάρισμα να μιλάει ωραία. Ο λόγος του, απλός, μεστός, συνάμα δε φλογερός, φανερώνει πλατιά και βαθιά γνώση της ελληνικής και παγκόσμιας γραμματολογίας και μιλάει κατ' ευθείαν στην καρδιά.

Φαίνεται να γνωρίζει καλά τον σύγχρονο άνθρωπο και τα προβλήματά του. Κι αυτό, από όσο μπόρεσα να καταλάβω, δεν αποτελεί μεμονωμένη διαπίστωση για το σημερινό αγιορείτικο μοναχισμό.

Η ώρα, όμως, πέρασε γρήγορα. Κουρασμένοι κι από το ταξίδι, έπρεπε να γυρίσουμε στο Μοναστήρι, προτού κλείσουν οι βαριές εξώπορτες γύρω στις 21.30'.

Ήταν μια μέρα γεμάτη, που και μόνον αυτή θα ήταν αρκετή, αν χρεια-

φορείς που παρίστανται στην παρούσα ημερίδα και η ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΩΝ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΚΟΝΙΤΣΑΣ στο θέμα των νερών του Αώου, μακριά από κάθε στείρα άρνηση και μεμψιμοιρία, γιατί είναι αναπτυξιακή για τον τόπο και επωφελής για την ευρύτερη εθνική οικονομία, και να απαιτήσουν από τη ΔΕΗ, αναθεωρώντας το πρόγραμμά της, να μελετήσει και κατασκευάσει άμεσα το φράγμα του Ελεύθερου.

Επίσης να ζητήσουν επιτακτικά απ' το Ελληνικό κράτος, παράλληλα και σε συνδυασμό με το φράγμα, να κατασκευασθεί και ασφαλτοστρωθεί

πλήρως ο οδικός άξονας Κόνιτσα - Δίστρατο - Βασιλίτσα - Γρεβενά, που διατρέχει κατά μήκος όλη την κοιλάδα του Αώου.

Τα δύο αυτά έργα, αν και όταν γίνουν, θα δώσουν από μόνα τους μία αναπτυξιακή πνοή στην επαρχία Κόνιτσας, η οποία έτσι θα κάνει το πρώτο μεγάλο βήμα στην προσπάθεια της να αποτάξει τον χαρακτηρισμό της «πλέον υποβαθμισμένης περιοχής», και να μπει στο δρόμο της προόδου.

Αθήνα 24-10-1990

ΘΩΜΑΣ ΖΙΩΓΑΣ

ΠΟΛΙΤ/ΙΚΟΣ ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ
(Μελίσσου 16 - 116.35 Αθήνα
τηλ. 7011014)

ζόταν να γυρίσουμε πίσω.

Κοιμηθήκαμε νωρίς, αφού θα ξυπνούσαμε και νωρίς για να παρακολουθήσουμε, πέραν των άλλων, και την τελετή της κουράς μοναχού σε μεγαλόσχημο.

Στις 0500' βρισκόμασταν στο ναό. Ο χαμηλός φωτισμός από τα καντήλια και τα λιγοστά κεριά, η σιγανή χορωδιακή γαλμωδία, οι πολλές κόγχες - σημειώνω ότι σχεδόν παντού το δάπεδο του κυρίως ναού έχει σχήμα σταυρού και για να φτάσει κανείς εκεί περνάει από τον προνάρθηκα και το νάρθηκα - και οι μαύρες, σιωπηλές και ακίνητες φιγούρες των καλογέρων, συνέθεταν μια ατμόσφαιρα υποβλητική, μυστηριακή.

Ιδιαίτερα μεγαλοπρεπής ήταν η τελετή της κουράς. Ο Ηγούμενος ντυμένος τα χρυσά του άμφια, οδήγησε το νέο μοναχό, κρατώντας τον από το χέρι, μπροστά στην ωραία πύλη, όπου του παρέδωσε τη μοναχική «πανοπλία».

Ο φυσικός πατέρας και άλλοι φίλοι παρακολουθούσαν συγκινημένοι.

Κάπου - κάπου άστραφτε και το φωτογραφικό φλασ.

Η ημέρα της κουράς είναι η μέρα γάμου, ημέρα γιορτής για κάθε Μοναστήρι. Εκτός από το γλυκό, στρώνεται πλούσιο τραπέζι και οι μοναχοί δεν εργάζονται.

Γύρω στις 11.00' όλα είχαν τελειώσει και εμείς έπρεπε να αναχωρήσουμε. Το πρόγραμμα περιλάμβανε επίσκεψη σ' ένα κοινόβιο κι ένα - δύο κελιά και κατάληξη στην Ι.Μ. Ιεροθέου.

Πρώτα επισκεφτήκαμε το κοινόβιο στο Μπουραζέρι. Ο π. Κύριλλος Γέροντας του κοινοβίου, κατάγεται από την Κόνιτσα.

Μέσα σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα, είκοσι περίπου μοναχοί, ορισμένοι από τους οποίους είναι κάτοχοι πανεπιστημιακών τίτλων - Γιατρός, Δικηγόρος, Γεωπόνος, Θεολόγοι... -, έχουν κάνει με τη φροντίδα και την εργασία τους πράγματα καταπληκτικά. Εδώ, αλλά και στα άλλα μοναστήρια, γίνεται συστηματική ανακαίνιση των κτιρίων. Παντού εργάζονται συνεργεία οικοδόμων, κυρίως για την επισκευή των στεγών. Για τις στέγες χρησιμοποιείται πλάκα Πηλίου.

- Ποιός συντονίζει όλη αυτή τη δουλειά, ρωτήσαμε τον π. Κύριλλο, και πως παίρνονται οι αποφάσεις;

- Να σας πω. Εδώ ζούμε σε μια οικογένεια. Είμαι ο γενικός υπεύθυνος, αλλά οι όποιες αποφάσεις φροντίζω να εκφράζουν το σύνολο των μοναχών. Πριν από κάθε απόφαση συζητάω και βλέπω ποιό πνεύμα επικρατεί.

Σε κάποιο άλλο σημείο της συζήτησής μας είπε:

- Χρειάζεται αγώνας για να ξεριζώσει κανείς τα πάθη. Τα πάθη, όταν μένουν, εργάζονται σαν το σκουλήκι.

Οι πειρασμοί, από το άλλο μέρος, είναι κάτι το διαφορετικό. Οι πειρασμοί, θα μπορούσαμε να πούμε, είναι χρήσιμοι, γιατί μας κρατούν σε εγρήγορση.

...

Το κελί του π. Ισαάκ δεν ήταν και πολύ μακριά. Αναγκαστήκαμε να περιμένουμε αρκετά ώσπου να φανεί στην πόρτα, γιατί κάποιος άλλος είχε προηγηθεί. Κατά το χρόνο της αναμονής είχαμε την ευκαιρία να συνομιλήσουμε με ένα νεαρό, σεμνό μοναχό, που την μεθεπόμενη ημέρα - γιορτή των Αγίων Αποστόλων - θα χειροτονούνταν ιερέ-

ας. Ήταν πτυχιούχος της θεολογίας και όπως μας είπε, αλλά όπως και οι ίδιοι διαπιστώσαμε κατά τις επόμενες ημέρες, ο αριθμός των νέων και μορφωμένων μοναχών σε ένα σύνολο δύο χιλιάδων περίπου αγιορειτών είναι αρκετά μεγάλος.

Με τον π. Ισαάκ, μορφή ασκητική, με δυνατή ματιά, δε μιλήσαμε πολύ.

* * *

Για την Ι.Μ. Σταυρονικήτα ξεκινήσαμε κάτω από ένα καθόλου ευχάριστο λιοπύρι. Ευτυχώς που δεν είχαμε ανηφόρα, γιατί το μέρος είναι γυμνό. Οι συχνές πυρκαϊές έχουν αφήσει εδώ την περιοχή άδενδρη και αφιλόξενη, γεμάτη αποκαΐδια, όνομα και πράγμα «Καγάλα».

Βρήκαμε το Μοναστήρι σε αναστάτωση. Ο Ηγούμενός της είχε δεχθεί σχετική πρόταση της Ιερής Κοινότητας κι ετοιμαζόταν να εγκατασταθεί στη Μονή Ιβήρων για οργάνωση Κοινοβίου. Μαζί του θα έπαιρνε και τους μισούς περίπου μοναχούς.

Όλα αυτά είχαν σα συνέπεια να μη δούμε σχεδόν τίποτε στα δύο αυτά Μοναστήρια.

Για την Ι.Μ. Ιβήρων ακολουθήσαμε την παραλία. Στον Αρσανά φτάσαμε ύστερα από οδοιπορία μιας ώρας περίπου αρκετά κουρασμένοι. Καθήσαμε στα πεζούλια και περιμέναμε τη διέλευση κάποιου αυτοκινήτου.

Πολύ γρήγορα φάνηκαν δύο land-rouver. Ανεβήκαμε στο δεύτερο και σε 20' περίπου λεπτά φτάσαμε στην Ι.Μ. Φιλοθέου. Η σκόνη, οι στροφές και το συνεχές ταρακούνημα δεν άφηναν περιθώρια ευχαρίστησης από την όμορφη κατά τα άλλα διαδρομή. Σκέπτομαι

ότι μια πεζοπορία μέσα από τα σκιερά, φειδίσια και ανηφορικά μονοπάτια, θα ήταν πολύ προτιμότερη.

Η Ι.Μ. Φιλοθέου είναι μια από τις καλύτερα και αυστηρότερα οργανωμένες μονές. Σφύζει από ζωή και ο ασκητισμός είναι χαραγμένος στις μορφές του συνόλου σχεδόν των μοναχών. Γύρω από το Μοναστήρι καλλιεργούνται οπωροφόρα δένδρα και κηπευτικά, που ποτίζονται με σύγχρονο τρόπο, δηλ. με λάστιχο διακλαδιζόμενο.

Την επόμενη μέρα μετά τον εκκλησιασμό και το πρωινό, ετοιμάσαμε τα σακκίδιά μας για νέα οδοιπορία: θα πηγαίναμε στην Ι.Μ. Καρακάλου, που είχε πανήγυρη. Ήταν η 11η Ιουλίου, ημέρα Τετάρτη, αλλά με το παλιό ημερολόγιο είχαμε 29 Ιουνίου, δηλ. ημέρα εορτής των Ισαποστόλων Πέτρου και Παύλου.

Όλες οι Ι. Μονές στο Άγιο Όρος ακολουθούν τον παλαιοημερολογισμό, που σημαίνει μια διαφορά δεκατριών ημερών.

Η σαραντάλεπτη περίπου διαδρομή μέσα από πανύψηλες και λυγερόκορμες, σαν έλατα, καστανιές ήταν θαυμάσια. Με παραξένευε, όμως, η παντελής απουσία πουλιών, αλλά και άλλων ζώων του δάσους. Σε μια φύση παρθένα όπου το κυνηγετικό όπλο, όπως θέλω να πιστεύω, απουσιάζει, είχα την εντύπωση ότι σχεδόν σε κάθε βήμα μου θα συναντούσα ζαφνιασμένα ζώα και πουλιά.

Τίποτε, όμως, από όλα αυτά!

Λόγω της Πανήγυρης, η μικρή κοινωνία των μοναχών ήταν αναστατωμένη. Άλλος φρόντιζε για την υποδοχή των επισκεπτών, άλλος για την τακτο-

ποίησή τους, άλλοι για την ετοιμασία του φαγητού, γενικά κανένας δεν καθόταν.

Η εξασφάλιση καταλύματος ήταν αρκετά δύσκολη, γιατί οι επισκέπτες ήταν πολλοί και ένα μεγάλο μέρος του ξενώνα είχε καεί πριν δύο χρόνια. Την κατάσταση έκαναν πιο δύσκολη ορισμένοι απαιτητικοί που ήθελαν «σώνει και καλά» να τακτοποιηθούν στο λεπτό.

Τελικά τα κατάφεραν, επαληθεύοντας το «αν δεν κλάγει το παιδί δεν το βυζαίνει η μάνα».

Περιμένοντας στο Αρχονταρίκι και στη συνέχεια βοηθώντας στην ετοιμασία του δείπνου στην κουζίνα, είδαμε να καταφθάνουν, όπως συμβαίνει συνήθως στα πανηγύρια, διάφοροι τύποι, ορισμένοι από τους οποίους γραφικοί στην ιδιορρυθμία τους.

Περάσαμε αρκετή ώρα συζητώντας και παρατηρώντας.

Στο τέλος καταφύγαμε στο ίσκιο μιας λεμονιάς. Ο πανύψηλος πύργος που ορθωνόταν μπροστά μας, έφερνε στο νου άλλες εποχές, όταν οι μοναχοί, για να προστατευθούν από τους πειρατές, ήταν υποχρεωμένοι να μετατρέπουν τα μοναστήρια σε πραγματικά φρούρια.

Ένας μοναχός, διαβλέποντας, ίσως, και κάποια ανία στη συμπεριφορά μας, μας πλησίασε και μας πρότεινε να μας δείξει κάτι από τους θησαυρούς του Μοναστηρίου. Τον ακολουθήσαμε ευχαρίστως.

Μας οδήγησε σε μια ευρύχωρη αίθουσα, στην οποία φυλάσσονταν παλιά χειρόγραφα, εικόνες, ιερά άμφια και σκεύη. Πολύ περισσότερα, μας είπαν,

ήταν συγκεντρωμένα σε άλλους χώρους, αλλά χρειάζονταν συντήρηση και τακτοποίηση.

Μια καλή δουλειά συντήρησης και αποκατάστασης αγιογραφιών, που είχε αρχίσει η Αρχαιολογική Υπηρεσία, σταμάτησε δυστυχώς από αδυναμία ικανοποίησης οικονομικών απαιτήσεων των υπαλλήλων της.

Στα μοναστήρια μας βρίσκονταν πράγματι ανεκτίμητοι θησαυροί, που, όμως, κινδυνεύουν και από το χρόνο και από τους επιτήδειους. Ένα μεγάλο μέρος τους ίσως έχει κάνει φτερά. Κανένας σίγουρα δεν είναι σε θέση να υπολογίσει πόσο κόστισε η περίοδος παρακμής των Αγιορείτικων Κοινοβίων.

Το βράδυ είχε αγρυπνία, στην οποία χοροστάτησε ο επίσκοπος Σιατίστης. Η απλή παρουσία του και η γλαφυρότητα του «αρχαϊζοντος» λόγου του, επιβεβαίωσαν τη φήμη του.

Το ρυθμικό χτύπημα του σήμαντρου, η μελωδική γαλμωδία από ειδικά προσκαλεσμένους γάλτες - μοναχούς και η αρμονική καμπανοκρουσία στην ακολουθία, έδιναν ένα χρώμα ξεχωριστό, πρωτόγνωρο για πολλούς.

Αν τέσσερες ή πέντε καμπάνες διαφόρων μεγεθών σκορπίζουν τέτοια μελωδία, τι να σκεφτεί κανείς για την Αγία - Σοφία με τα σαράντα σήμαντρα και τις εξήντα δύο καμπάνες;

Μετά την αγρυπνία στρώθηκε για όλους πλούσιο τραπέζι. Στη διάρκεια του γεύματος διαβάστηκαν ύμνοι εγκωμιαστικοί για τους δύο Ισαπόστολους και η γιορτή έκλεισε με σύντομη ομιλία του Επισκόπου.

. . .

Από την Ι.Μ. Καρακάλου αναχω-

ρήσαμε περίπου στις 11.00' με land rover κατ' ευθείαν για Δάφνη, μέσω Καρυών. Ο αρχικός σκοπός να επισκεφθούμε την Ι.Μ. Μεγίστης Λαύρας άλλαξε, αφού τα κύματα, που συχνά συντροφεύουν τις νοτιότερες ακτές της χερσονήσου, δεν επέτρεπαν τη μετακίνηση με καϊκι. Έτσι αποφασίσαμε να επισκεφθούμε από την άλλη πλευρά την Ι.Μ. Αγίου Παύλου και Διονυσίου. Άλλωστε μια μέρα μας έμενε ακόμη. Το Σάββατο ήταν ημέρα αναχώρησης.

Το πλοiάριο που επιβιβαστήκαμε στη Δάφνη έπλεε σε μικρή απόσταση από τις ακτές, που είναι πολύ πιο απότομες απ' αυτές της άλλης πλευράς. Τα μοναστήρια εδώ - Σίμωνος Πέτρα, Διονυσίου και Γρηγορίου - θυμίζουν Μετέωρα.

Στον Αρσανά της Ι.Μ. Αγίου Παύλου αποβιβαστήκαμε γύρω στις 15.20'. Ήταν καταμεσήμερο και μέχρι το Μοναστήρι μας περίμενε μια ανηφορική οδοιπορία μισής ώρας περίπου.

Στην Ι.Μ. Αγίου Παύλου, σ' αντίθεση με τ' άλλα μοναστήρια κυριαρχεί το μάρμαρο, με αποτέλεσμα και στον κεντρικό ακόμη ναό η αγιογραφία να είναι περιορισμένη.

Ακόμη μας «ξάφνιασε» και μια άλλη λεπτομέρεια: στις τουαλέτες βρήκαμε καθρέφτες.

Σηματοδοτούν οι καθρέφτες ένα σταθμό για το μοναχισμό και μια άλλη αντίληψη ή απλά δεν αφαιρέθηκαν ύστερα από την εξυπηρέτηση ενός συγκεκριμένου σκοπού, π.χ. οργάνωση κάποιου συνεδρίου;

Δεν ξέρω.

Στον εσπερινό η γαλμωδία ήταν θαυμάσια. Η «επιτήρηση» των εκκλη-

σιαζομένων από τους μοναχούς διακριτική, αλλά αδιάλειπτη. Σε δύο περιπτώσεις έγιναν παρατηρήσεις και ακολούθησε συμμόρφωση χωρίς αντίρρηση.

Από όσα άλλα είδαμε στην Ι. Μονή μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζει η βιβλιοθήκη της. Ένας μοναχός, που σήμερα δε ζει, χρειάστηκε να αφιερώσει ολοκληρωτικά τα είκοσι τελευταία χρόνια της ζωής του, για να μας αφήσει αυτό που σήμερα χαιρόμαστε. Το 80% από τους 20.000 περίπου τόμους της βιβλιοθήκης είναι θρησκευτικού περιεχομένου. Υπάρχουν παλαιότυπα, μονογραφίες και επιστολές, όπως π.χ. επιστολή του Κ. Κανάρη, ανεκτίμητης αξίας και σημασίας.

Η βιβλιοθήκη, παρά την καλή σχετικά οργάνωση, δεν διαθέτει επαρκή χώρο. Είναι αυτό ένα από τα προβλήματα πρώτης προτεραιότητας που πρέπει να αντιμετωπίσει το Κοινόβιο.

* * *

14/7, ημέρα Παρασκευή. Μετά τον εκκλησιασμό ξεκίνησα γύρω στις 9.00' μόνος για τη Νέα Σκήτη και τη Σκήτη Αγίας Άννης. Χάρηκα τη διαδρομή, κυρίως όμως τη συζήτηση με ένα μοναχό.

Ήταν μια συζήτηση απλή γύρω από τα καθημερινά προβλήματα και την ιστορία του μοναχισμού.

Γύρισα στο Μοναστήρι κουρασμένος, αλλά ικανοποιημένος. Ήταν η τελευταία ημέρα και το απόγευμα θα πηγαίναμε με τα πόδια στην Ι.Μ. Διονυσίου, όπου θα διανυκτερεύαμε.

Η οδοιπορία άκρη - άκρη στη θάλασσα κράτησε περίπου 45'. Όταν το μονοπάτι παρέκαμπε κάποιο δύσβατο όγκο, αναβαίναμε ψηλά και βλέπαμε

χαμηλά τη θάλασσα να σπάει στα κοφτερά βράχια αφρισμένη.

Κάποια στιγμή σταματήσαμε. Μπροστά μας η Ι.Μ. Διονυσίου ζωσμένη από πανύψηλες σιδερένιες σκαλωσιές, έμοιαζε με θηρίο στο κλουβί.

Προχωρήσαμε γρήγορα, γιατί, πριν νυχτώσει, θέλαμε να επισκεφτούμε στο κελί του έναν αξιόλογο μοναχό-συγγραφέα, τον Π. ... τον Διονυσιάτη, που είναι περισσότερο γνωστός από τη διαμάχη του με τον θεολόγο, καθηγητή της Παντείου, κ. Χρ. Γιανναρά:

Τον βρήκαμε πολύ κουρασμένο και μόνο χάρη στον ιερωμένο της παρέας μας, που ήταν παλιός γνώριμος, δέχτηκε να συνομιλήσουμε για λίγο.

Όσο κι αν ο μοναχικός λόγος για τα καθημερινά προβλήματα του ανθρώπου, αλλά και τις ευρύτερες μεταφυσικές του ανησυχίες, έχει ένα σταθερό σημείο αναφοράς και εκκίνησης: τη σωτηρία της ψυχής μέσω του μοναχισμού, η συνομιλία ήταν πολύ χρήσιμη, γιατί με βοήθησε να κατανοήσω περισσότερο τη μοναχική σκέψη και στάση ζωής.

Σίγουρα, όμως, η κούραση ίσως και ο λίγος χρόνος που είχαμε στη διάθεσή μας δε βοήθησαν ώστε οι προβληματισμοί να ξεφύγουν απ' το βαθύ τρικυμισμένο πέλαγος.

Γυρνώντας στο Μοναστήρι φροντίσαμε να τακτοποιηθούμε και στη συνέχεια να ανιχνεύσουμε το χώρο.

Η Ι.Μ. Διονυσίου, χτισμένη στον περιορισμένο χώρο ενός βράχου, παρουσιάζει όψη πραγματικού λαβυρίνθου. Σε πιάνει δέος να βγεις σε κάποιο μπαλκόνι έτσι όπως προεξέχει στο κε-

νό, όσο μαγευτική κι αν είναι η θέα απ' εκεί.

Στην Ι.Μ. Διονυσίου οι μοναστικοί κανόνες εφαρμόζονται με μεγάλη αυστηρότητα και η αυστηρότητα αυτή είναι χαραγμένη σε όλες σχεδόν τις μορφές των μοναχών της. Ήταν το τελευταίο βράδυ που θα μέναμε στο Άγιο Όρος.

Το πρωί, μετά τη λειτουργία, ετοιμαστήκαμε για το ταξίδι της επιστροφής. Γύρω στις 8.30' επιβιβαστήκαμε στο καράβι για τη Δάφνη και απ' εκεί με μικρή καθυστέρηση για την Ουρανούπολη.

Επιστροφή στα ίδια ύστερα από απουσία πέντε ημερών.

Τι πήρα και τι δεν πήρα από την Αγιορείτικη Πολιτεία δεν είμαι σε θέση να αποτιμήσω αυτή την ώρα.

Ένα σύντομο οδοιπορικό, ασφαλώς, αφήνει πολλά, σπουδαία ίσως και σημαντικά, ασχολίαστα.

Κανένας δεν μπορεί να ισχυριστεί την τελειότητα της Αθωνικής Πολιτείας. Από κει και πέρα, όμως, ο καθένας στέκεται στα σημεία που περισσότερο τον εκφράζουν ή που νομίζει ότι μπορούν να βοηθήσουν στην καλύτερη οργάνωση μιας σφαιρικότερης αντίληψης για τον κόσμο και την αντιμετώπιση των ποικίλων προβλημάτων και ερωτημάτων, που καθημερινά, επί αιώνες τώρα, ανακύπτουν.

Ως ένα σημείο η περιγραφή είναι επιδερμική. Αυτό προέκρινα προς το παρόν.

Το μόνο που μπορώ να πω αυτήν την ώρα είναι ότι μπροστά στο μεγάλο μυστήριο της ζωής είναι και ο μοναχισμός ένας δρόμος.

Η ΧΡΟΝΙΑ ΠΟΥ ΦΕΥΓΕΙ

Αγαπητέ Συμπατριώτη.

Δεν θα είχε ιδιαίτερη σημασία ο παραπάνω τίτλος αν ο χρόνος που φεύγει δεν ήταν ο πρώτος της τελευταίας δεκαετίας πριν φτάσουμε στο 2.000. Η αρχή όμως αυτής της δεκαετίας αλλά και το τέλος του πρώτου χρόνου της βρήκε την ιδιαίτερη πατρίδα μας - ΚΟΝΙΤΣΑ - και επίλυση των συσσωρευμάτων προβλημάτων θα γίνει μόνο με αγώνες. Δυστυχώς δεν υπάρχει ούτε ο παραμικρός σεβασμός από την Πολιτεία για αυτή την Ακριτική περιοχή.

Γιατί λοιπόν η ιστορική Κόνιτσα να μην έχει την πρέπουσα κοινωνική προστασία;

Γιατί το βυρσοδευείο στην Κόνιτσα;

Γιατί τα νερά του Αώου να αλλάζουν ροή;

Γιατί η «Βάλια Κάλντα» έγινε ξαφνικά στόχος της ΔΕΗ;

Γιατί να γίνεται δημόσια κατηγορία για μια ιστορική πόλη (θέμα ποντικών) και να μην υπάρξει υπεύθυνη διάγρευση;

Σε συζητήσεις που είχα με εμπόρους και ξενοδόχους της Κόνιτσας μου είπαν πως ο τουρισμός και οι επισκέπτες στην Κόνιτσα όλο και λιγοστεύουν.

Πιστεύω ότι αν η Ομοσπονδία Κόνιτσας μαζί με τους Συλλόγους και τις Αδελφότητες δραστηριοποιηθούν περισσότερο, κάτι απ' όλα θα περισώσουμε για το καλό της ιδιαίτερης πετρίδας μας.

Στο σημείο αυτό θα ήθελα να αναφερθώ για λίγο στην Αδελφότητα Λαγκαδιωτών Κόνιτσας. Το χωριό μου.

Η χρονιά που φεύγει ήταν πραγματικά επικοδομητική.

Η Λαγκάδια πρωτοστάτησε σε όλες τις πολιτιστικές εκδηλώσεις της Πανηπειρωτικής Συνομοσπονδίας Ελλάδος και στις συγκεντρώσεις της Ομοσπονδίας Κόνιτσας. Πραγματοποίησε δύο παραδοσιακούς χορούς, παρουσιάζοντας και το παιδικό μπαλέτο.

Οι νέοι του χωριού μας αυτές τις ημέρες συγκεντρώσαμε το ποσό των τριακοσίων χιλιάδων (300.000) δραχμών για να δώσουμε σαν δώρο στις γιορτές στα δύο ανήλικα ορφανά του αδικοχαμένου φίλου μας Ανδρέα Μπλιδικιώτη.

Τελειώνοντας, θα ήθελα απ' αυτή εδώ τη στήλη να συγχαρώ κι εγώ κι όλοι οι συγχωριανοί μας τα τρία κορίτσια από τη Λαγκάδα που πέρασαν φέτος στο Πανεπιστήμιο:

Τη Χρυσούλα Χ. Ντίνη, Α.Σ.Ο.Ε

Τη Κατερίνα Α. Ντίνη, Χημικός (Πανεπ. Πάτρας). Επίσης θα ήθελα να ευχηθώ στο νέο Κοινοτ. Συμβούλιο, που εξελέγη στις πρόσφατες Εκλογές, να έχει επιτυχίες στην επίλυση των προβλημάτων του χωριού μας.

Ευχαριστώ για τη φιλοξενία

Παναγ. Φ. Νάτσης

Αθήνα 20/12/90

ΠΩΛΕΙΤΑΙ

Οικόπεδο 600 τ.μ.

με οικία στην Κόνιτσα

(απέναντι από την Ένωση)

Πληροφορίες στα τηλέφωνα:

22321 και 01 - 4325878

Αν θέλουμε μπορούμε...

Απλές ομορφιές της ζωής γεμάτες νόημα, χάρηκα στον τόπο που γεννήθηκα, κάτω από το γεροπλάτανο, που στολίζει το μεσοχώρι του χωριού μου (Αγία Βαρβάρα Κόνιτσας). Πέρασα λίγες ώρες χαράς, κοντά στους γέρους και στις γερόντισσες.

Ευχαριστώ τον Θεό, που μούδωσε και φέτος την υγεία, να ξαναδώ τους κάμπους και τα βουνά και ν' ακούσω τα τραγούδια μας.

Ένας νέος κι ένας γέρος συζητούσαν: ο ασπρομάλλης αρχοντοχωριάτης με το κομπολόϊ στο χέρι είπε:

– «Οι Έλληνες, είμαστε έξυπνος λαός αλλά η εξυπνάδα μας καταντά ελάττωμα, γιατί δεν την χρησιμοποιούμε, όπου και όπως πρέπει».

– Παππού, γεννήθηκαν, μεγάλωσες και γέρασες στο χωριό. Ξέρεις πόσο οι νέοι του χωριού μας, αγαπημένοι με το Συλλογό μας, έμαθαν νοικοκυριό και θέλουν να κάνουν έργα νοικοκυρεμένα.

Όταν υπάρχει αγάπη, για τον συνάνθρωπο, «πιστεύω» για ένα καλύτερο αύριο του χωριού.

Όταν υπάρχει θέληση σκέψη, φροντίδα προγραμματισμός και όταν ξέρουν να πιάνουν μολύβι, μέτρο, χαρτί και μεθόδευση με λίγα χρήματα και δουλειά κάθε χρόνο, γίνονται έργα.

Στα τελευταία χρόνια, έγιναν αρκετά και φαίνονται...

Κι αν δεν τους εμποδίζατε, ίσως έφτιαχναν περισσότερα. Εσύ παππού, δεν μας έλεγες πως «Η ομόνοια φτιάχνει σπίτι, κ' η διχόνοια το χαλάει».

Αν δεν βοηθάτε για να γίνει ένα

έργο, μην εμποδίζετε αυτούς, που έχουν όρεξη να δουλέγουν. Όταν οι νέοι κάνουν καλά και θεάρεστα έργα, συμβουλέψτε τους να κάνουν κι άλλα. Είναι οι συνεχιστές της ζωής και ξέρουν τι θέλουν.

Μας έμαθαν, στο σχολείο, στο στρατό, να είμαστε υπεύθυνοι άντρες. Στον άντρα, παππού, μετράνε τα έργα, τα καλά, όσο μικρά κι αν είναι. Εύκολη κι ευχάριστη ζωή στο χωριό μας, είναι ευτυχία. Και μεγαλύτερη ευτυχία είναι νάρχονται κάθε χρόνο περισσότεροι νέοι, να επισκευάζονται τα παλιά σπίτια, να γίνονται καινούργια. Δεν θα χαιρέσαι παππού, νάρχονται και τα δισέγγονά σου κάθε χρόνο;

– Ναι παιδί μου. Εύχομαι νάστε όλοι καλά στην ξενιτιά και νάρχεστε κοντά μας, να γεμίζει χαρούμενες φωνές στο χωριό.

Μη δακρύζεις παππού. Έτσι είναι η ζωή. Κάθε εποχή, έχει τις δικές της απαιτήσεις, σε έργα εξωραϊσμού. Δρόμοι μέσα στο χωριό, θρύσες...

Θυμάσαι παππού, που έλεγες, πως δεν πρόκειται να περάσει ποτέ λεωφορείο μέσα από το χωριό μας; Τώρα περνάει κι αυτό.

Φρόντισε κι εσύ παππού να γίνει το σύνθημα του Συλλόγου μας, πραγματικότητα,

*«Στρώσε στα νιάτα
να περάσουν,
τα γηρατειά
τι έχουν να χασούν».*

Καλή αντάμωση Παππού.

Γιάννης Παπαμιχάλης-Τυμφαίος

Γιάννης Ρίτσος

Ο ποιητής, ο αγωνιστής, ο άνθρωπος

Λογοτεχνικό Μνημόσυνο

Ο ποιητής της Ρωμοσύνης (με και χωρίς εισαγωγικά) δεν αναπνέει πιά. Ένα λευκό περιστέρι, της αθανασίας αυτό, ήρθε μέσα στο Νοέμβρη και πήρε την υυχή του, στα πούπουλα να μη πονέσει, για να την πάει εκεί όπου κατοικούν οι αθάνατοι. Το χέρι του Γιάννη Ρίτσου έπαγε πια να γράφει. Έμειναν όμως τα γραφτά του πολύτιμη παρακαθήκη στον παρόν και το ατελεύτητο μέλλον. Ο ποιητής της ειρήνης κοιμάται τον ειρηνικό ύπνο της συνείδησης που εκτέλεσε στο ακέραιο το ανθρώπινο καθήκον της.

Ύστερα από 81 χρόνια φωτεινής διαδρομής στα σκολιά μονοπάτια της ζωής επέστρεψε εκεί απ' όπου ξεκίνησε στη γη της Μονεμβασίας, για ν' αγναντεύει από κει γηλά τη θάλασσα της αιωνιότητας. *Οι Έλληνες, ο κόσμος ολόκληρος, θα τον θυμάται σαν τον μεγάλο ποιητή, τον ακαταμάχητο αγωνιστή, τον ανυπέρβλητο άνθρωπο. Ο χα-*

ρακτηρισμός του ως «οικουμενικός ποιητής» είναι σαφώς δηλωτικός των πιο πάνω εκτιμήσεων. Προικισμένος απ' τη Μούσα, αυτή που ενέπνευσε τον Όμηρο και τον Ευριπίδη, τον Σολωμό και τον Σεφέρη, με σπάνια ποιητικά και όχι μόνο, χαρίσματα, άφησε στην Ελληνική Γραμματεία αξεπέραστους στίχους που άλλοτε γίνονται «δημωνιές από αχτίνες», «όνειρο του παιδιού», «όνειρο της μάνας», «λόγια της αγάπης», «τα σφιγμένα χέρια των ανθρώπων», «το ζεστό γωμί στο τραπέζι του κόσμου» για να υμνήσουν την ειρήνη, την αγάπη και τον έρωτα και άλλοτε μεταβάλλονται σε αιχμηρές λόγχες για να λογχίσουν την εκμετάλλευση και την αδικία, την απανθρωπιά και τον πόλεμο.

Στα ποιήματα του βρίσκουν καταφύγιο οι κατατρεγμένοι και οι αδύνατοι, οι αδικημένοι και οι ταλαίπωροι.

Η εξουσία, κάθε λογής εξουσία, του αυταρχισμού και της αυθαιρεσίας, της καταπίεσης και της εξουθένωσης νιώθει στα στήθη της το ξίφος της άτεγκτης κριτικής του. Ασυμβίβαστος με κάθε είδους κατεστημένο προτιμάει την εξορία απ' την ευπείθεια, τα βασανιστήρια απ' την υποταγή. Τα ξερονήσια τον «φιλοξένησαν» πολλές φορές.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Πληροφορούμε τους αναγνώστες μας ότι ανοίχτηκε λογαριασμός στην Εθνική Τράπεζα για να αντιμετωπισθούν οι ανάγκες που απαιτεί ο αγώνας κατά του βυρσοδευείου. Αρ. λογ. 744185-1.

Αν-Στράτης, Λέρος, Τζια... Τα κελιά, ανήλιαγα, σκότωναν την υγεία του. Αυτός όμως μπόρεγε κι άνοιγε με τους ηλιοφόρους σίχους τους φωτεινούς δρόμους στον ουρανό της ελευθερίας, στον ουρανό της ανεξικακίας, βράδια παρέα με τους συντρόφους του που τόσο σημάδευαν το έργο του.

Ειπώθηκε πως ήταν ένας «στρατευμένος» ποιητής, ένας «στρατευμένος» δημιουργικός. Και ο χαρακτηρισμός αυτός συχνά αναφέρεται από μικρόνοους και κακεντρεχείς αντιπάλους του με μια διάθεση μομφής εξαιτίας του σφιχτού εναγκαλισμού του με συγκεκριμένο κόμμα. Ο κομματικός του όμως αυτός εναγκαλισμός ουδέποτε λειτούργησε υπαγορευτικά στη δημιουργική του προσπάθεια.

Ένα τόσο «ανοιχτό» μυαλό κι ένας τόσο ελεύθερος άνθρωπος, όπως ο Γιάννης Ρίτσος, δεν δ' ανεχόταν ποτέ την καθ' υπαγόρευση δημιουργία.

Ανυπότακτη φύση δεν θα μπορούσε να υποταχτεί στα καλούπια μιας οποιαδήποτε κομματικής γραφειοκρατίας.

Μόνος εμπνευστής του ογκωδέστατου έργου του (10.000 σίχοι σε 5.000 σελίδες) ήταν η ευαίσθητη καρδιά του, η πλούσια φαντασία του και οι μεγάλοι αγώνες τους. Ο Γιάννης Ρίτσος έκανε πράξη τα λόγια του μεγάλου δασκάλου Σάρτρ πως «η δέση του συγγραφέα, η δέση του ποιητή είναι στους δρόμους», είναι δηλαδή στις διαδηλώσεις ενάντια στα καθεστώτα και στις πολιτικές που εξευτελίζουν τον άνθρωπο, στον αγώνα των εργαζόμενων για την βελτίωση της άθλιας θέσης τους, στον αγώνα των λαών για ελευθερία και δημοκρατία.

Δεν είναι πίσω απ' τις πολυτελείς κουρτίνες ενός γραφείου, πάνω σε αναπαυτικές πολυθρόνες, μακριά απ' τη βουή της κοινωνίας και τα προβλήματα της. Ο Γιάννης Ρίτσος ήταν συνέχεια παρών και πλάι στους αγώνες του λαού, αυτού του πολύπαθου λαού. Δεν έλειπε ούτε στιγμή από κανένα αγωνιστικό προσκλητήριο. Γι' αυτό και ο λαός ένωσε πως έχασε όχι μόνον ένα μεγάλο δάσκαλο, αλλά κι έναν ακαταμάχητο συμπαραστάτη του.

Και τον έκλαγε αυθόρμητα, και τον θρηνεί, και θα τον θρηνεί.

Γιάννη Ρίτσο, ό,τι και να γράγει κανένας είναι φτωχά για ν' αποδώσουν το ανάστημά σου. Δεν είναι το θυμικό που μου υπαγορεύει τα λόγια αυτά.

Είναι η ταπεινή απόδοση μιας αδιαμφισβήτησης πραγματικότητας, ενός μεγάλου εθνικού κεφαλαίου που λέγεται ΓΙΑΝΝΗΣ ΡΙΤΣΟΣ.

Είμαι βέβαιος πως και στα «Ηλύσια Πεδία» μένεις άγρυπνος, γιατί οι ποιητές είναι «καταδικασμένοι» να μην κοιμούνται ποτέ. Μένουν άγρυπνοι για να δείχνουν στους ανθρώπους τον δρόμο του αγώνα για ειρήνη και κοινωνική διακαίωση, για ελευθερία και δημοκρατία.

Μένουν άγρυπνοι για να δείχνουν τον ξεχασμένο δρόμο του ανθρωπισμού.

Ας είναι ελαφρύ το χώμα της Λακωνικής γης που σε σκεπάζει. Αν είναι αλήθεια πως η ζωή είναι μιά ατελείωτη μνήμη, τότε θα ζεις αιώνια στη μνήμη μας, αθάνατος στους αθάνατους. Ο άνθρωπος δεν πεθαίνει ποτέ όσο τον θυμούνται.

Γιώσας Γιάννης

Νεκρολογία

Στην μνήμη του Κώστα Ν. Μόκα
Συνταξιούχου Δασκάλου

Στις 3 Νοέμβρη, 1990, απεβίωσε και κηδεύτηκε στην Αθήνα ο συν-χος δάσκαλος Κώστας Ν. Μόκας σε ηλικία 80 χρόνων, το έκτο τέκνο Φουρκιώτικης 9/μελούς οικογένειας.

Ήταν εγκατεστημένος στην Αθήνα, όπου συνταξιοδοτήθηκε και αποκατέστησε τα 4 παιδιά του (2 αγόρια και 2 κορίτσια). Υπήρξε δραστήριος δάσκαλος, λατρευτός σύζυγος και στοργικός πατέρας και παππούς. Έλαβε ενεργό μέρος στην Εθνική Αντίσταση.

Ο Θάνατός του βύδισε σε βαρύτατο πένθος την 14/μελή οικογένειά του κι εμάς. Ευχόμαστε ο πανάγαθος Θεός να αναπαύσει την ψυχή του, και να την κατατάξει μεταξύ Δικαίων και Αγίων, εκεί όπου δεν υπάρχει λύπη, δάκρυα, και στεναγμός, αλλά ζωή ατελεύτητη. Να ελαφρύνει τον μεγάλο πόνο της οικογένειάς του και να χαρίσει παρηγοριά.

Το δε Απικό χώμα, που τον σκέπασε να είναι πανάλαφρο, όπως το θέλει ο ποιητής:

*«Σαν τη δροσούλα της αυγής
και της ελιάς το φύλλο».*

Πολυαγαπημένε μας και πολύκλαυστέ μας Κώστα, έφυγες για πάντα από κοντά μας. Κοιμήσου ήσυχα, γιατί ο θάνατος είναι αιώνιος ύπνος, είναι ξενιτιά χωρίς επιστροφή, είναι αμετάβλητος φυσικός νόμος για όλους τους ζώντες. «Παν το γεννητόν καθαρτόν». Μόνον ο Κύριος είναι αθάνατος. Η γέννηση είναι η αρχή του θανάτου.

Η λύπη και η χαρά στη ζωή μας συμβαδίζουν, συνταξιδεύουν, αλλά και η χαρά φέρνει τη λύπη. Όλοι μας αργά ή γρήγορα θα φύγουμε απ' αυτόν τον κόσμο. «Ματαιότης ματαιοτήτων, τα πάντα ματαιότης».

Η βαθιά μας θλίψη και η ανείπωτη συγκίνηση μας για τον σκληρό και παντοτινό χωρισμό μας, δεν μας επιτρέπουν να σκεφτούμε και να σου πούμε περισσότερα. Πνίγεται η φωνή μας.

Σου ευχόμαστε από τα βάθη της καρδιάς μας: «Καλό ταξίδι» και σου υποσχόμαστε ότι, θα σε θυμόμαστε για πάντα. Δεν θα σε ξεχάσουμε ποτέ, μα ποτέ.

Ο γαμπρός σου Χρήστος Εξάρχου
και η αδελφή σου Ευανθία Χ. Εξάρχου.

Επικήδειος
στον Ανδρέα Ευαγγελίδη
(Από Λ. Βλάχο)

Ήρθα κουμπάρε μου Ανδρέα, ήρθα φίλτατέ μου παιδικέ φίλε, ήρθα να σε προπέμνω στο μακρινό και αγύριστο ταξίδι σου.

Κι ο ούρανός είναι ασυνέφιαστος, η μέρα είναι ηλιόλουστη. Η φύση στις χαρές της κι η λύπη στην καρδιά μας.

Πόση αντίθεση με τις μέρες εκείνες, πριν μισό περίπου αιώνα, όταν ήρθα να σε στεφανώσω με την Ουρανία, εκεί στο παλαιό Ευαγγελιδέϊκο σπίτι. Όταν η χαρά του γάμου σας στους πρώτους εκείνους μήνες της Ιταλογερμανικής κατοχής κυκλωνόνταν από τις αστραπές και τις βροντές κι από την κατακλυσμιαία νεροποντή. Όταν τα λακώματα όλα όρθωναν πλημμύρα φραγμού κι εσείς όλοι αγναντεύατε εναγώ-

νια αν μπορέσω να φτάσω εγώ από την Ηλιόραχη.

Κι έφτασα καταμουσκεμένος, βουτώντας μέσα στα νερά για να σας αλλάξω τα στέφανα στο χαρούμενο ξεκίνημα της συζυγικής σας ζωής.

Ναι, πέρασε μισός αιώνας από τότε.

Τώρα φεύγεις. Αλλά το στεφάνι της άξιας και έντιμης πορείας σου στη ζωή το έπλεξες μόνος σου Ανδρέα. Το έπλεξες μέσα στις στερήσεις των χρόνων εκείνων, από τότε που παιδιά πρωτογνωριστήκαμε. Το έπλεξες στον πόλεμο του 1940, στην πείνα της κατοχής, στη φοβέρα του καταχτητή, στα ανώμαλα χρόνια που ακολούθησαν. Και μέσα σε τρικυμισμένες εποχές που περάσαμε, έστησες με υπομονή και καρτερία το Ευαγγελιδέϊκο και μεγάλωσες και μόρφωσες παιδιά και χάρηκες εγγόνια.

Φεύγεις τώρα. Έπεσε ο γέρο-πλάτανος. Άφησες όμως νέα βλαστάρια που συνεχίζουν τη ζωή και κρατούν και θα κρατήσουν επάξια το όνομά σου.

Εσύ ακολούθησες το βιολογικό νόμο, αναχωρείς, αναχωρείς εκπληρώνοντας πια την κοινή όλων μας υποχρέωση και πηγαίνεις να συναντήσεις τον Πατριάρχη της οικογένειας που στέριωσε το Ευαγγελιδέϊκο στην Κόνιτσα, τον πατέρα σου Βαγγέλη Ευαγγελίδη, τη μάνα σου, το Γρηγόρη, το Γιάννη, το Γιωργάκη όλα πρόσωπα σεβαστά και αγαπημένα.

Το χρέος σου στη ζωή το εκπλήρωσες ακέραιο. Πηγαίνεις Ανδρέα μου στητός και περήφανος στου χάρου τα λημέρια.

Ώρα σου καλή στοργικέ σύζυγε και πατέρα, ώρα σου καλή γλυκύτατε παππού, αξιαγάπητε σε συγγενείς και φίλους, έντιμε πολίτη της Κόνιτσας και της Ελληνικής Πατρίδας.

Εμείς όσο θα ζούμε θα κρατάμε τη μνήμη σου παντοτινή και αγέραστη.
Ανδρέα μου, αιωνία σου η ΜΝΗΜΗ.

«ΝΑ ΤΙΜΟΥΜΕ ΤΟΥΣ ΝΕΚΡΟΥΣ ΜΑΣ»

Χρέος είναι όλων μας να τιμούμε τους νεκρούς μας. Καλά θα ήταν να κάνουμε μερικές σκέψεις πάνω στο θέμα αυτό και να διευκρινίσουμε το πώς θα πρέπει να τους τιμούμε. Πρώτον, πρέπει να προσπαθούμε όλοι, τα προσφιλή πρόσωπα που χάνουμε να φεύγουν ευχαριστημένα από εμάς, να μη τα έχουμε πικράνει όταν βρίσκονταν στη ζωή τους και τα είχαμε κοντά μας. Διότι τι αξία έχει μετά, που τα χάνουμε να τα συνοδεύουμε στην κηδεία με μεγάλο αριθμό στεφανιών και να τους φτιάχνουμε καλλιμάρμαρους τάφους, τα οποία όλα αυτά δεν ωφελούν στην ψυχή. Είναι μόνο για το θεαθήναι τοις ανθρώποις, ενώ όταν ζούσανε δεν κάναμε το χρέος μας εκείνο που έπρεπε. Θα μπορούσαμε τα χρήματα αυτά να τα διαθέσουμε μόνοι μας σε μία οικογένεια που υποφέρει, να βοηθήσουμε ένα ορφανό. Αυτός είναι ένας τρόπος που μπορεί να ανακουφίσει κάπως την ψυχή.

Άλλος τρόπος: Τα καθορισμένα που ορίζει η εκκλησία πρέπει να γίνονται. Όσον αφορά για τις απλάδες,

Η 50η Επέτειος της Απελευθέρωσης της Κορυτσάς

Η ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ για τα 50 χρόνια από την ίδρυσή της και με την ευκαιρία της συμπλήρωσης 50 χρόνων από την Απελευθέρωση της Κορυτσάς τέλεσε δοξολογία στον Ιερό Ναό του Αγίου Δημητρίου χοροστατούντος του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Δρυϊνουπόλεως Πωγωνιανής και Κονίτσης κ.κ. Σεβαστιανού.

Στη συνέχεια, παρουσία του Σεβασμιωτάτου, κατέδεσαν στέφανο δάφνης υπέρ των πεσόντων στο Ηρώο του Γ Σώματος Στρατού: ο γενικός γραμματέας του Υπουργείου Μακεδονίας - Θράκης κ. Τσαλουχίδης, ο εκπρόσωπος του Δημάρχου Θεσσαλονίκης κ. Κοσμόπουλου πρόεδρος του Δημοτικού Συμβουλίου Θεσσαλονίκης κ. Καπετανόπουλος, ο πρόεδρος της Ηπειρωτικής Εστίας Θεσσαλονίκης κ. Τσιατσιάς και η κ. Ευδοκία Γιαννάτη, μία από τις πρώτες γυναίκες που μπήκαν στην ελευθερωμένη Βόρειο Ήπειρο.

Στη αίθουσα τελετών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

θα έλεγα και γι' αυτό το εξής: Καλά θα ήταν κι αυτές να μην τις στολίζουμε τόσο πολύ και να τις κάνουμε κάπως απλές. Διότι και η διακόσμηση αυτή που κάνουμε, δεν ωφελεί την υυχή, αλλά είναι απλώς για τα μάτια του κόσμου.

Καλά θα ήταν οι υπεύθυνοι του κοιμητηρίου να λάβουν κάποια μέριμνα, ώστε όλοι οι τάφοι να γίνονταν πιο

στην Παλιά Φιλοσοφική Σχολή, οι Ηπειρώτες οι Βορειοπειρώτες και οι σεβαστοί φίλοι των Ηπειρωτών παρακολούθησαν την ομιλία του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Δρυϊνουπόλεως Πωγωνιανής και Κονίτσης και Εξάρχου Πάσης Βορείου Ηπείρου κ.κ. Σεβαστιανού ο οποίος αναφέρθηκε στην πίοδοξασμένη σελίδα της Ιστορίας της Νεώτερης Ελλάδας που γράφηκε πριν 50 χρόνια στα Βορειοπειρωτικά βουνά εκεί όπου τα ελληνικά στρατεύματα κατεδίωξαν τον εχθρό και χάρισαν εις μεν την Βόρειο Ήπειρο για τρίτη φορά την ελευθερία της εις δὲν την Ελλάδα, τους συμμάχους και τον ελεύθερο κόσμο την νίκη κατά του Άξονος, τονίζοντας ότι χρέος όλων των Ελλήνων είναι: «να συμπαρασταθούμε στα αδέρφια μας, που στενάζουν κάτω από καθεστώς αντίχριστο, γιατί θα είμαστε υπεύθυνοι και υπόλογοι όχι μόνον ενώπιον του Θεού αλλά και ενώπιον της Ιστορίας του Έθνους μας, ενώπιον προπαντός των ηρώων του 1940 που έπεσαν στην Βόρειο Ήπειρο και δυστυχώς μένουν τα κόκκαλα τους εκεί εκτεθειμένα, εάν εγκαταλείψουμε τους Βορειοπειρώτες αβοήθητους χωρίς σχολεία, χωρίς εκκλησίες, χωρίς τα στοιχειώδη ανδρώπι-

απλοί και να ήταν ίδιοι, όπως υπάρχουν σε πολλά κοιμητήρια της χώρας μας. Διότι η υυχή αναπαύεται μόνο με τα καλά έργα που έπραξε και πήρε μαζί της.

Ας με συμπαθήσουν οι αγαπητοί συμπατριώτες μου, δε θέλω να τους αναστατώσω, αλλά νομίζω πως αν το σκεφτούν λογικά, θα με δικαιώσουν.

Λουκάς Εζνεπίδης

να δικαιώματα, στις φυλακές και τις εξορίες απομονωμένους πίσω από τα ηλεκτροφόρα συρματοπλέγματα».

Τις εκδηλώσεις πλαισίωσαν μέλη της Νεολαίας της Η.Ε.Θ. με εθνικές ενδυμασίες.

Παρέστησαν Ο υπουργός εσωτερικών κ. Σ. Κούβελας,

– Ο υπουργός Μακεδονίας - Θράκης κ. Τζιτζικώστας,

– Ο εκπρόσωπος του Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσ/κής Γενικός Αρχιερατικός Επίτροπος Ι.Μ.Θ. πατήρ Δημήτριος Βακάρος.

– Ο βουλευτής Θεσ/νίκης κ. Κ. Καραμανλής.

– Ο Νομάρχης Θεσ/νίκης κ. Ευγένιος Χαϊτίδης.

– Ο Γεν. Γραμ. Περιφέρειας Μακεδονίας κ. Μισαπλίδης

– Ο Γεν. Γραμ. του ΥΜΑΘ κ. Τσαλουχίδης.

– Ο επίτιμος Αρχηγός ΓΕΕΘΑ Στρατηγός ε.α. Αγ. Γκράτζιος

– Ο Πρύτανης του Α.Π.Θ. κ. Τρακατέλης.

– Ο Πρόεδρος της Επιτροπής Συμπαραστάσεως Βορειοπαιωνικού Αγώνα Μακεδονίας - Θράκης Αρχιμανδρίτης Ιωάννης Τασσιάς

– Εκπρόσωποι των Ενόπλων Δυνάμεων.

– Εκπρόσωποι Σωματείων, Ενώσεων και Συλλόγων Θεσ/νίκης

– Η ΣΦΕΒΑ Θεσ/νίκης.

– Καθηγητές του Α.Π.Θ.

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

(Κρίση - Σχόλια - Προτάσεις)

ΛΥΚΟΡΡΑΧΗ

Μπέπδες και Ραγιάδες στα Βουνά της Ηπείρου (Γ. Σδούκου)

Πρόσφατα κυκλοφόρησε από το χωριανό μας Γεώργιο Χρ. Σδούκο, κατοίκου Θεσσαλονίκης από τις εκδόσεις Μαϊάνδρος το ανωτέρω βιβλίο.

Παρ' όλες τις ατέλειες, τις παραλήψεις και τις ασάφειες, είναι μιά προσπάθεια που δέλει κάθε έπαινο. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι προέρχεται από ένα χωριανό μας που έζησε από μικρό παιδί 10 χρονών και μεγάλωσε στις Ανατολικές χώρες (Ρουμανία και Τσεχοσλοβακία). Λόγω της επικρατούσας κατάστασης της κατοχής και του εμφυλίου πολέμου, σε ελληνικό σχολείο πήγε δεν πήγε 2-3 χρόνια.

Στη Ρουμανία, όπως ο ίδιος γράφει τελείωσε το Λύκειο και στη συνέχεια πήγε στη Τσεχοσλοβακία που ήταν και οι γονείς του. Επαναπατρίζεται στη Ελλάδα αμέσως μετά την μεταπολίτευση και παράλληλα με τις χειρονακτικές του εργασίες ασχολείται και με το γράψιμο. Κυκλοφόρησε κι άλλα τρία βιβλία. Εκτός από τα παραμύθια του τόπου, τ' άλλα δύο είναι βιώματα από την παιδική του ζωή στους Παιδικούς Σταθμούς στις Ανατολικές χώρες (Αλβανία-Ρουμανία-Τσεχοσλοβακία) και τον εμφύλιο πόλεμο.

Το βιβλίο του ΛΥΚΟΡΡΑΧΗ (ΜΠΕΠΔΕΣ και ΡΑΓΙΑΔΕΣ στα ΒΟΥΝΑ της Ηπείρου), με λίγη ακόμη προσπάθεια στο να ανταλλάξει πληροφο

ρίες από πολλές πηγές θα ήταν ποιό άρτιο. Πρέπει όσα γράφει, σ' ό τι αφορά τα προπολεμικά ιστορικά γεγονότα, τις πληροφορίες θα τις έχει συγκεντρώσει από σκόρπιες αφηγήσεις των γονέων του. Παρουσιάζονται σαν παραμύδια. Υπάρχουν χωριανοί μεγάλοι στην ηλικία, όπου άλλα τα θεωρούν υπερβολές κι άλλα όχι απόλυτα σωστά. Γι αυτό γράφω ότι έπρεπε να κάμει διαστραυρώσεις των πληροφοριών του. Να το στολίσει το βιβλίο με άφθονο φωτογραφικό υλικό απ' όλα τα γεγονότα της κοινωνικής ζωής του χωριού (γάμους-βαπτίσεις-πανηγύρια κ.α.). Από τις αγροτικές και οικιακές εργασίες (όργωμα των χωραφιών με τα βόδια - μεταφορά και αλώνισμα των σιτηρών με τα άλογα και τα μουλάρια- κλαδονομή για το χειμώνα- γνέσιμο των μαλιών αργαλειό κ.λ.π.) Προσωπογραφίες υπερηλίκων. Εγώ προσωπικά εδώ και 2-3 χρόνια ποιό μπροστά όταν μου είπε ότι θέλει να γράψει ένα βιβλίο για το χωριό, του έδωσα μερικά στοιχεία για τη μεταφορά του χωριού στο νέο οικισμό και καναδυό φωτογραφίες και του είπα να μην βιαστεί και να έχουμε κι άλλη συνεργασία να τον βοηθήσω περισσότερο στη συγκέντρωση κι άλλων επισήμων στοιχείων από απογραφές, ονομασίες και μετονομασίες του χωριού (Κοινότητας) καθώς και φωτογραφικού υλικού.

Έπρεπε να συνεργαστεί με τις αδελφότητες Αθηνών και Θεσ/νίκης καθώς και με τον Επιμορφωτικό Σύλλογο του χωριού. Όλοι θα βοηθούσαν όχι μόνο σε στοιχεία απαραίτητα για ένα βιβλίο και μία ιστορία ενός χωριού, ακόμα και οικονομικά.

Κάνω μία πρόταση στην αδελφότητα Αθηνών η οποία είναι και πολυπληθέστατη και μορφωμένους περισσότερους έχει, να συνεχίσει την προσπάθεια του Γιώργου Σδούκου για να γραφεί ένα βιβλίο με όλα εκείνα τα στοιχεία που να φανερώνει την προσωπικότητα, την ιστορία και τη ζωή ενός χωριού σαν το δικό μας. Κρατήθηκε ΚΕΦΑΛΟΧΩΡΙ κατά την σκοτεινή εκείνη εποχή της τουρκοκρατίας. Με ονομαστικούς καταλόγους των φονεθέντων χωριανών μας σε όλες τις πολεμικές καταστάσεις. Με τους Προέδρους και τα Κοιν. Συμβούλια όλων των εποχών. Με τους Επιστήμονες όλων των ειδικοτήτων (και δεν έχουμε λίγους). Με τη γενεαλογική ρίζα όλων των επωνύμων (τέτοια που έκανε ο χωριανός μας Γ. Ε. ΝΟΥΤΣΟΣ για τη ΓΕΝΕΑ ΤΩΝ ΝΟΥΤΣΑΙΩΝ). Με ιστορίες από τα κοπάδια και τις στρούγκες. Με τις ΤΟΠΩΝΥΜΙΕΣ και τη ρίζα τους (όπως έκανε για την Κοινότητα Δροσοπηγής ο χωριανός τους Θ.Β.ΖΙΩΓΑΣ).

Οι μεγάλοι ένας-ένας φεύγουν και ύστερα από μερικά χρόνια δεν θα υπάρχει ένας συνδετικός κρίκος του παρελθόντος, του παρόντος και του μέλλοντος.

ΓΡΗΓΟΡΕΙΤΕ Σύλλογοι κι όσοι άλλοι μπορείται πριν είναι αργά.

ΣΩΤΗΡ. ΦΑΣΟΥΛΗΣ).

ΜΙΚΡΕΣ ΑΓΓΕΛΙΕΣ

Ο κ. Γεώργιος Παπαζήσης πωλεί την πατρική του περιουσία στον Αμάραντο Κόνιτσας.

Πληροφορίες

κ. Καζαμίας Τηλ 01 - 3627725

Ένας παραδοσιακός γάμος

Στις 21 Ιουλίου 1990 ημέρα Σάββατο και ώρα 7 μμ, έγινε ο γάμος του Χρήστου Νίκου από την Καλόβρυση μετά της Αθανασίας Κοτσιάφτη από το Μάζι.

Έγινε στο χωριό έπειτα από επιθυμία του γαμπρού και της νύφης προκειμένου να χαρίσουν ζωή στον τόπο τους με τα παραδοσιακά ήδη και έδιμα που θα λάβαιναν χώρα αρκετές μέρες πριν του γάμου.

Μια βδομάδα πριν στήθηκε στο σπίτι του γαμπρού το φλάμπουρο (σημαία) που σημαίνει το ξεκίνημα του γάμου.

Το χωριό παίρνει νέα όψη, οι καλεσμένοι αρχίζουν να καταφθάνουν από τα μακρινά διαμερίσματα της χώρας και κάθε βράδυ παίρνουν και δίνουν οι συντροφιές με επίκεντρο το σπίτι του γαμπρού.

Την Πέμπτη ο γαμπρός με το συγγενολόι του καλούν με κουλούρα τον κουμπάρο που κατάγεται από τη Μελισσόπετρα.

Εκεί ακολουθεί γλέντι και φαγοπότι.

Στη συνέχεια όλοι μαζί πηγαίνουν στο χωριό της νύφης τα στολίδια που έχει αγοράσει ο γαμπρός για την εκλεκτή του. Και πάλι εδώ ακολουθεί γλέντι και φαγοπότι με τους συμπεδέρους που γι' αυτή τη δουλειά είχαν συγκεντρωθεί στο σπίτι της νύφης.

Στη συνέχεια όλοι μαζί επιστρέφουν στο χωριό Καλόβρυση για ν' ακολουθήσει εκεί ένα άλλο έδιμο, το στρώσιμο του κρεβατιού για την πρώτη νύχτα του γάμου.

Όλοι ραίνουν το κρεβάτι με λουλούδια, ρύζι για να ριζώσει (προκόγει) το ζευγάρι και λεφτά, γιατί οι νεόνυμ-

φοι θα έχουν έξοδα. Και εδώ το τραπέζι με τους πλούσιους μεζέδες είναι έτοιμο και το φαγοπότι συνεχίζεται, οι ευχές προς τους γονείς να ζήσουν τα παιδιά, καλά στέφανα και σ' άλλα να χαρούμε παίρνουν και δίνουν.

Τα τοπικά κλαρίνα θα δώσουν ιδιαίτερο τόνο στην εκδήλωση και το γλέντι θα συνεχιστεί μέχρι τα ξημερώματα.

Μέρα Παρασκευή θα ετοιμαστούν τα σφαχτά για το φούρνο, θα τακτοποιηθούν τα ποτά, αναγκυτικά σε υγεία, θα γηθούν οι πίτες, λαχανόπιτες - τυρόπιτες στη γάστρα και όλα τα είδη των πικάντικων μεζέδων ενώ οι νέοι του χωριού πρόθυμα τρέχουν να ετοιμάσουν στην πλατεία του σχολείου, το χώρο δηλ. που θα γίνει την επόμενη το γαμήλιο τραπέζι.

Όλοι βοηθούν στο χωριό σ' αυτού του είδους τις εκδηλώσεις και είναι κάτι που δένει περισσότερο τις σχέσεις των κατοίκων.

Και το Σάββατο φτάνει που θα γίνει ο γάμος. Ο βλάμης θα ξυρίσει το γαμπρό, θα τον βοηθήσει στο ντύσιμο και δ' ακουστούν λίγα λιανοτραγουδά από τις λίγες ηλικιωμένες γυναίκες του χωριού σχετικά με τα παραπάνω εδίματα.

Θα στηθεί και πάλι το τραπέζι να φάνε οι πλησιέστεροι συγγενείς, να πιούν να ξεδώσουν με τα κλαρίνα που ήρθαν από την Κόνιτσα Μιχάλη Παπουσάκο, Νίκο Αλεξίου, Θανάση Χριστόπουλο με τη λοιπή κουμπανία.

Οι καλεσμένοι αρχίζουν να καταφθάνουν με τα δώρα τους οι ευχές για να ζήσουν και να προκόγουν τα παιδιά συνεχίζονται, ο χορός μεγαλώνει, τα ποτήρια αδειάζουν και γεμίζουν με ούζο, τσίπουρο, κρασί, μπίρα και τα κλαρίνα με τα παραδοσιακά τραγούδια δίνουν όλο το μικρό χωριό.

Η ώρα είναι 4.30 μμ ο καύσωνας κάνει τη δουλειά του, πρέπει όμως το γίκι να ετοιμαστεί να πάει να πάρει τη νύφη στο Μάζι.

Μπροστά θα πάει ο σχαριάρης με την πλόσκα γεμάτη κρασί που θα την αλλάξει με τον άλλον, σχαριάρη των συμπεθερών, ένα παλικάρι θα κρατήσει το φλάμπουρο στολισμένο με λουλούδια μήλα και νομίσματα που θα τα αλλάξει με μήλα που θα προσφέρει εκεί η πεθερά ... του γαμπρού. Στη σειρά μπαίνει ο Βλάμης, ο κουμπάρος, ο γαμπρός με τους γονείς του με όλο το συγγενολόι και τους καλεσμένους του. Τα κλαρίνα θα παίζουν παραδοσιακούς χορούς σχετικά με το γεγονός.

Περνάμε την κομμένη γέφυρα της Μέρτζανης εκεί δύο Αλβανοί παρακολουθούν με δέος ο πέρασμά μας, δεν ξέρουμε αν ήταν Αλβανοί ή Έλληνες βορειοπειρώτες.

Σε λίγο είμαστε στο Μάζι, όλοι μαζί κατευθυνόμαστε με τάξη στο σπίτι της νύφης, μπροστά οι γονείς του γαμπρού με τον ίδιο ανάμεσά τους, ο κουμπάρος, ο βλάμης και γενικά όλο το γίκι, για ν' ανταλλάξουμε χειραγίες και ευχές με τους συμπεθερούς της νύφης που έχουν και αυτοί παραταχτεί ιεραρχικά για να μας υποδεχτούν.

Οδηγούμαστε συμπέθεροι του γαμπρού και της νύφης σε πλούσιο στρωμένο τραπέζι και τα τσουγκρίσματα, οι ευχές για να προκόγουν τα παιδιά θα συνεχιστούν για καμιά ώρα, ο χορός με τα κλαρίνα μεγαλώνει, ενώ ο βλάμης θα πάει να διαπραγματευτεί το πάρσιμο της νύφης, θα της φορέσει τα παπούτσια και αφού τελειώσουν τα παζαρέματα τελικά η νύφη ακολουθεί το βλάμη, άλλο που δεν ήθελε.

Στο κατώφλι της πόρτας του σπιτιού της με δάκρυα στα μάτια, θα χαι-

ρετήσει τους δικούς της, η σκηνή είναι συγκινητική.

Στη συνέχεια μπαίνει στο στολισμένο αυτοκίνητο του γαμπρού, χωρίς όμως εκείνον, για να φτάσουμε σε λίγο στην εκκλησία του χωριού του γαμπρού που θα την περιμένει να της προσφέρει την ανθοδέσμη και το πρώτο επίσημό φιλί.

Μπαίνουμε στην εκκλησία, το μυστήριο αρχίζει με δύο ιερείς, τα φλας των φωτογραφικών μηχανών και το VIDEO -Μπάμπης φωτίζουν ακόμα περισσότερο τον κατάλληλο γι' αυτή τη δουλειά χώρο.

Σε λίγο το μυστήριο θα τελειώσει, οι υπογραφές θα μπουν για να επισημοποιηθεί το γεγονός και όλοι εύχονται στο νέο ζευγάρι ζωή ευτυχισμένη, αρμονική με καλούς και πολλούς απογόνους. Ακολουθούν οι καθιερωμένες φωτογραφίες από τα δύο συμπεθεριά, ενώ τα κλαρίνα παίζουν γαμήλια τραγούδια έξω από την εκκλησία. Το χορό σέρνει πρώτο ο κουμπάρος και η κουμπάρα, ο βλάμης, ο γαμπρός, η νύφη, οι γονείς του γαμπρού και της νύφης και ακολουθούν όλα τα συγγενολόγια και από τις δύο μεριές.

Παίρνει όμως να νυχτώσει και ο κόσμος κατευθύνεται στο σπίτι πια του γαμπρού για να ακολουθήσει το ρίζιμο της κουλούρας από τη νύφη, τα μελώματα από την πεθερά και τη νύφη στην είσοδο του σπιτιού που σημαίνουν από το στόμα τους μόνο μελένιες κουβέντες να βγαίνουν και ειρηνική ζωή να επικρατήσει στο σπίτι.

Εδώ θα κεράσει η νύφη το καθιερωμένο γλυκό και ο γαμπρός το τσίπουρο σ' όλους τους καλεσμένους και στη συνέχεια θα κατευθυνθούν στην πλατεία που τους περιμένει πλούσιο το τραπέζι από ορεκτικούς πικάντικους

μεζέδες, πίτες στη γάστρα, κεφτέδες, ντοματοσαλάτες, τζατζίκι, τυρί, ούζο, τσίπουρο, κρασί, μπίρα, αναγυκτικά. Στο κέντρο της πλατείας σε ειδικά διαμορφωμένο τραπέζι θα καθίσει το νέο ζευγάρι που πλαισιώνεται από τον κουμπάρο, το βλάμη, τους γονείς του ζευγαριού, τους ιερείς.

Τα κλαρίνα σε ειδική εξέδρα ανυπομονούν να δείξουν το ταλέντο τους. Ο πατέρας του γαμπρού θα καλωσορίσει όλους τους καλεσμένους, θα τους ευχαριστήσει για την παρουσία τους στη χαρά των παιδιών, θα ευχηθεί και στον ανύπαντρω παιδιών των και θα υγώσει το ποτήρι για να ευχηθεί στους νεόνυμφους μαζί μ' όλους τους άλλους ζωή ευτυχισμένη.

Το γλέντι πια ξεκινάει, με συμμετοχή στο χορό μέχρι τα ξημερώματα το γαμπρό και τη νύφη. Η χαρά των γονέων της νύφης και του γαμπρού είναι απερίγραπτη, ο κόσμος εύχεται υγώνοντας τα ποτήρια και τούτο θα συνεχιστεί μέχρι τα χαράματα.

Τώρα όμως το ζευγάρι έχει κουραστεί και αφού ευχαριστήσει όλους τους καλεσμένους περνώντας από τραπέζι σε τραπέζι τσουγκρίζοντας τα ποτήρια θα πάει να κοιμηθεί με τη συνοδεία του τραγουδιού: «Αχ τώρα τα ξημερώματα» που το παίζουν με ξεχωριστή ομορφιά οι κλαριτζήδες.

Οι καλεσμένοι σιγά - σιγά αραιώνουν και μένουν για να συνεχίσουν το χορό οι πιο μερακλήδες, τα γκαρσόνια και όσοι βοήθησαν στο γάμο, για να τελειώσει το γλέντι με τραγούδια της τάβλας και το χορό: «Πως στουμπίζουν το πιπέρι...». Ο γάμος τελείωσε, να ζήσουν τα παιδιά και στ' άλλα να χαρούμε. Μερικά ήδη και έδιμα δεν πραγματοποιήθηκαν, γιατί οι μεγάλες ηλικίες

που τα ήξεραν να μας τα πούνε δεν υπάρχουν πια.

Ένας τέτοιος γάμος φίλοι μου είναι πράγματι ένα περισπούδαστο γεγονός στο χωριό, έχει ομορφιά και χάρη και δίνει ζωντάνια στη μικρή κοινωνία. Έχει όμως πολύ μόχθο και κόπο, αλλά η συμμετοχή όλων των χωριανών μαλακώνουν την κούραση των οικείων.

Ευχή μας είναι τέτοια σπουδαία γεγονότα όσο κόπο και κούραση να έχουν να γίνονται με παραδοσιακό τρόπο, αν θέλουμε έτσι να αναβιώσουμε την παράδοση που τείνει να χαθεί σε αρκετά μέρη της επαρχίας μας και γενικά της πατρίδας μας.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Με τον ερχομό του Νοέμβρη έγινε το καθιερωμένο ξεσφράγισμα των καζανιών για την παραγωγή του ρακιού από τα τσίπουρα.

• Αυτόν το μήνα άρχισε στα καμποχώραφα τ' αλώνισμα του καλαμποκιού. Φέτος (όπως μας πληροφορούν οι παραγωγοί) πήγε καλά η σοδειά. Κατά μέσον όρο η απόδοση ήταν πάνω από 1.000 κιλά το στρέμμα.

• Ακριβώς ένα μήνα μετά τις Δημοτ. εκλογές έκανε την εμφάνισή του και πάλι στην Κόνιτσα το φάσμα του βυρσοδεγείου.

Στις 14/11/90 ο Νομάρχης κ. Χαλαμπίδης έδωσε στους επιχειρηματίες προσωρινή άδεια λειτουργίας (ουδέν μονιμότερον του προσωρινού, κατά τη λαϊκή ρήση) και σε επτά μέλη της Επιτροπής Αγώνα επιδόθηκαν εξώδικα από Δικαστ. κλητήρα προς εκφοβισμό. Οι κάτοικοι της Κόνιτσας απάντη-

σαν στη νέα πρόκληση με μεγάλη συγκέντρωση στο Δημαρχείο στις 28/11. Στη συγκέντρωση εκφράστηκε η θέληση των Κονιτσιωτών ν' αγωνιστούν με κάθε νόμιμο μέσον και με οποιοδήποτε δυναμικό τρόπο για τη ματαίωση λειτουργίας του βυρσοδευείου.

• Στις 30/11 έληξε η προθεσμία υποβολής υποψηφιοτήτων για τις εκλογές Νομαρχιακών Συμβούλων. Υποψήφιοι για την Επαρχία μας υποδείχτηκαν οι εξής: Αποστ. Ρεστάνης (υποστηριζόμενος από τη Ν. Δημοκρατία) και Αποστ. Τσίπης (υποστηριζόμενος από ΣΥΝ-ΠΑΣΟΚ) και οι δύο από τη Μολυβδοσκέπαστη. Ως ανεξάρτητος (κατά τη δήλωσή του) κατεβαίνει ο κ. Ζώης Πανταζής.

• Βροχές και χιόνια αρκετά έπεσαν στο τέλος του μήνα σ' όλα τα βουνά της επαρχίας μας από 800 μ. και άνω.

Νέο Δ. Συμβούλιο

Από τις εκλογές της 7-10-1990. του Συλλόγου Αγίας Βαρβάρας Κόνιτσας εκλέχθηκαν:

Βασίλης Οικονόμου, Πρόεδρος. Ανδρέας Δερβένης, Αντιπρόεδρος. Λάμπρος Ζιάκος, Γεν. Γραμματέας. Βασιλική Αμούργη, Ταμίας. Βασιλεία Στάγιου, Σύμβουλος. Λεωνίδας Βυζούρης, Παύλος Ραπακούσιος, Σύμβουλοι.

Ευχές και καλά έργα. Τα νιάτα του χωριού μας που είναι: πότε θα δώσουν το παρόν...

Γιάννης Παπαμιχάλης
Τυμφαίος

• Με πολλές βροχές και χιόνια σ' όλα τα βουνά της περιοχής ήρθε ο Δεκέμβριος.

Τα χιόνια κατέβηκαν χαμηλά και πολλά ορεινά χωριά ένωσαν για τα καλά τον ερχομό του χειμώνα.

• Συνεστίαση στο κέντρο «Δέντρο» έκαναν στις 8/12, τα μέλη του Παραρτήματος Π.Ε.Α.Ε.Α Κόνιτσας.

• Στις 12-16/12 καινούριο χιόνι προστέθηκε στα προηγούμενα που είχαν σκεπάσει όλα τα βουνά μας.

• Στις 17/12 έγινε ενώπιον αντιπροσώπου του κ. Νομάρχη η ορκομωσία των νεοεκλεγέντων Δημοτικών και Κοινοτικών Συμβούλων της Επαρχίας Κόνιτσας.

• Χιονισμένα Χριστούγεννα είχαμε φέτος στην Επαρχία μας. Χιόνια έπεσαν σ' όλα τα χωριά και στην Κόνιτσα ίσα ίσα που το 'στρωσε. Γενικά ο Δεκέμβρης ήταν μήνας βροχής και χιονιού για όλη την περιοχή.

• Ο γιός του συμπατριώτη μας Βασίλη Νικόπουλου, ευτύχιος, πέτυχε στη Νομική Θεσ/νίκης.

• Ο Σύλλογος Ασημοχωρίου «Η ΠΡΟΟΔΟΣ» προγραμμάτισε το κόμιμο της πίτας για τις 12/1/91 στο ξενοδοχείο «ΣΤΑΝΛΕΥ» και για την 1/2/90 διοργάνωση χορού με ποικίλη μουσική.

• Στις 25/11/90 εκλέχτηκε το νέο Δ. Συμβούλιο της Ομοσπονδίας Αδελφοτήτων Επαρχίας Κόνιτσας, με έδρα την Αθήνα: Πρόεδρος, Μιχ. Μαρτσέκης. Αντιπρόεδρος, Ιωαν. Σεργιάννης. Γ. Γραμματέας, Ιωαν. Τζιουμάκας. Ταμίας, Ιωαν. Παπαμιχάλης. Έφορος Δημ. Σχέσεων, Στυλ. Νούτσης. Μέλη, Νίκη Γκουντουβά, Κων. Αθανασόπουλος, Δημ. Σδούκος και Ελένη Ζάρα.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ

Αρραβώνες:

Αρραβωνιάστηκαν στην Αθήνα ο Τόνης Β. Νίκου από την Καλόβρυση και η Βάσω Χυτήρη στις 18/11/90.

- Στις 29/12 έγιναν στην Κόνιτσα οι αρραβώνες του Μιχάλη Κολιού από το Μάζι και της Σωτηρίας Ν. Γαϊτανίδη.

Γάμοι:

Στην Κόνιτσα έγιναν οι γάμοι του Παντελή Κυρίση και της Μαρίας Κοζανίτη από τα Γιάννινα στις 3/11/90.

- Στην Αθήνα έγιναν οι γάμοι της Ελένης Ν. Κορέση και του Δημητρίου Νικολάου, στις 30/11.
- Παντρεύτηκαν στην Αθήνα, στις 10/11, ο Αιμίλιος Σ. Χούσος και η Αμαλία Λ. Βλάχου.
- Επίσης στην Αθήνα, έγιναν οι γάμοι του Κώστα Γ. Λούδα και της Ελένης Μανώλη από τα Τρίκαλα στις 17/11.

Γεννήσεις:

Ο Χριστόφορος και η Νικολέτα Μπάρμπα, στην Κόνιτσα απόχτησαν κοριτσάκι στις 24/10/90. Η Γιατρός Δέσποινα Παπακώστα - Κουτακιώτη (Φουρκιώτικης καταγωγής) απόχτησε στη Θεσσαλονίκη αγοράκι.

Βαπτίσεις:

Ο Βασίλης και η Δήμητρα Χατζημελετίου βάπτισαν στην Αθήνα την κορούλα τους στις 2/12/90. Όνομα νεοβάπτιστης Ειρήνη.

- Την ίδια ημερομηνία στην Κόνιτσα βάπτισαν το αγοράκι τους με το όνομα Χρήστος, ο Κώστας και η Ελένη Κίτσιου.

Θάνατοι:

Πέθανε και κηδεύτηκε στην Πηγή (Πικλάρι) ο Γεώργιος Πήχας, ετών 76, την 1/11.

- Στις 24/11 πέθανε στην Κόνιτσα ο Απόστολος Κρυστάλης, ετών 88.
- Την 1/12 πέθανε στην Κόνιτσα ο Νικόλαος Μάνθος, ετών 51.
- Πέθανε και κηδεύτηκε στην Κόνιτσα στις 4/12, ο Απόστολος Λιάπης, ετών 81.
- Στο Μπραχάμι (Αθήνα) πέθανε και κηδεύτηκε στις 5/12, ο Κώστας Μυριούνης (σύζυγος Ευτυχίας Τούφα) σε ηλικία 56 ετών.
- Στην Κόνιτσα κηδεύτηκε στις 9/12 ο Πέτρος Τσιαλιαμάνης, ετών 82, που πέθανε στα Γιάννινα την προηγούμενη μέρα.
- Στις 14/11 πέθανε στην Αθήνα η Μαριάνθη Δημοπούλου από τη Μολυβδοσκέπαστη, σε ηλικία 63 ετών.
- Πέθανε στην Αθήνα και κηδεύτηκε στα Γιάννινα ο γιατρός Γεώργιος Αναξαγόρου, στις 18/12.
- Την ίδια μέρα πέθανε στην Κόνιτσα η Ειρήνη Παντούλα ετών 88.
- Στην Κόνιτσα πέθανε και κηδεύτηκε στις 22/12 η Σοφία Δ. Χατζημελετίου, ετών 76.

ΤΖΑΜΙΑ — ΚΡΥΣΤΑΛΛΑ — ΚΑΘΡΕΠΤΕΣ

ΠΑΝΤΟΣ ΤΥΠΟΥ ΜΕ ΤΙΜΕΣ ΑΠΟΘΗΚΗΣ
ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΕΙΣ TRIPLEX & SECIRIT

ΚΙΤΣΙΟΣ Σ. ΓΕΩΡΓΙΟΣ

ΚΟΝΙΤΣΑ
ΕΝΑΝΤΙ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟΥ ΑΩΣ

ΣΥΝΟΙΚΙΑ ΓΡΑΒΙΤΣΑ
ΤΗΛ. 22518

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ Γ ΤΟΜΟΥ,
ΤΕΥΧΩΝ 24 - 35

ΑΔΑΜΟΥ Τ. Πυρσογιαννίτες - Λάτσπ-
δες, σελ. 376

ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ ΣΩΤ. Ανά-
πτυξη Κόνιτσας, σελ. 181.

ΑΝΔΡΕΑΔΗ Χ. Η Κόνιτσα το 1914,
σελ. 254.

ΑΝΔΡΕΟΥ Η. Δημ. Εκλογές 1994,
σελ. 384.

ΑΡΜΟΛΟΙ. «Μπλούκια» σελ. 2

ΒΛΑΧΟΥ Λ. 28η Οκτωβρίου 1940,
σελ. 349 - Η άρση των συνεπειών του
εμφυλίου πολέμου σελ. **394**

ΒΟΤΣΙΚΑ Δ. Ζέρμα. Το χωριό ολο-
καύτωμα, σελ. 78 - Το Δίστρατο στον
Αγώνα, σελ. 102 - Μιά άνιση αερομα-
χία σελ. 355.

ΒΟΥΡΔΟΥΚΑ ΒΑΓΓ. Το Κόνισμα
του Αϊ - Θανάση, σελ. 8 - Ο Λάζαρος
στο χωριό μας Πεκλάρι, σελ. 51 - Το
κουτσέκι στο Πεκλάρι, σελ. 70 - Αλε-
πού κοκκινιστή, σελ. 118 - Ιστορικά,
σελ. 153 - Ο τρύγος στο Πεκλάρι, σελ.
171 - Η πίττα Πηγιωτών - Νικανοριτών,
σελ. 230 - Ο Γκουτζιάρης και οι ιστο-
ρίες του, σελ. 244 - Οι Γερμανοί στην
Κόνιτσα, σελ. 329,356. Πανηγύρι στην
Πηγή, σελ. 344.

ΓΙΩΣΣΑ ΓΙΑΝΝΗ. Γιάννης Ρίτσος.

ΓΚΑΝΑ Μ. Το Κοτσύφι (ποιήμα), σελ.
100

ΓΚΟΥΝΤΟΥΒΑ ΝΙΚΗΣ: Θύμισες α-
πό τον Αμάραντο, σελ. 26 - Το λίχνι-
σμα, σελ. 149.

ΔΕΡΜΙΤΖΑΚΗ Γ. Στο Λάζαρο και στη
Μαρία, σελ. 193 - Μοναστήρι - Μόλι-
στα - Γανναδιό, σελ. 215.

ΕΖΝΕΠΙΔΗ Λ. Η χαράδρα Αώου, σελ.
28 - Νυκοκύρεμα στην Κόνιτσα, σελ.
55 - Ας μην ξεχνάμε, σελ. 120 - Το δο-
ξασμένο πανηγύρι, σελ. 139 - Ευχάρι-

στη είδηση, σελ. 226 - Επιστροφή στις
ρίζες μας, σελ. 268 - Πολλοί Σύλλογοι,
σελ. 290 - Ένα πρόβλημα, σελ. 383.

Να τιμούμε τους νεκρούς μας. σελ. **427**
ΕΚΛΟΓΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ:
18/6/89, σελ. 93 - 8/4/90, σελ.
274/4/10/90, σελ. 383.

ΕΞΩΡ. ΣΥΛΛΟΓΟΣ: σελ. 238.

ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΗ ΒΑΓΓ. Μνήμες, σελ.
378.

ΕΥΘΥΜΙΟΥ ΑΝΑΣΤ. Ιστορ. Αρχείο,
σελ. 23 - 89 - 110 - 119 - 160 - Κονι-
τσιώτικα ανέκδοτα, σελ. 203 - Παπάς
είν' ο διάολος, σελ. 287 - Εύδυμα, σελ.
33 - Ιστορικά, σελ. 351.

ΖΗΜΟΥΡΑ Γ. Συμπλήρωμα για τη
Λάκκα Αώου, σελ. 248.

ΖΙΩΓΑ Θ. Απάντηση στην επιστολή κ.
Μήτση, σελ. 18 - Τοπωνύμια Δροσοπη-
γής σελ. 82 - 112 - 152 - 177. Τι σημαί-
νει Κεράσοβο, σελ. 180 - Η Δροσοπη-
γή και το γεφύρι της, σελ. 209 - Γιατί
λέγεται «Λάτσης» ο Πυρσογιαννίτης,
σελ. 293. Εθν. Δρυμός Πίνδου σελ. **406**

ΗΠΕΙΡ. ΕΣΤΙΑ Η 50η επέτειος. **428**

ΚΟΛΙΟΥ ΑΧ. Το ίδρυμα Δόβα, σελ.
157 - Ιερέυς Γ. Κολιός, σελ. 193 - Το
μοιρολόγι του Τ. Πρόκου, σελ. 339.

ΚΟΛΙΟΥ ΑΝΤ. Ο ποιητής (ποίημα),
σελ. 301.

ΚΟΥΚΕΣΗ Β. Μνήμη Χρυσούλας Χα-
λούλου (ποιήματα), σελ. 15 - Η Κόνι-
τσα πρέπει να ζήσει, σελ. 251.

ΚΥΡΙΤΣΗ Ν. Μιά νέα πρόταση, σελ.
35 - Ορδές κυνηγών, σελ. 99 - Δημ. Ε-
κλογές 359.

ΚΩΤΣΙΝΑ Κ. Το πανηγύρι της Δροσο-
πηγής, σελ. 125.

ΛΑΜΠΡΙΔΗ Β. Οι φωτιές, σελ. 87.

ΛΕΚΚΑ Ν. Τηλεοπτική κατ' αλυπη Κοι-
νοτήτων, σελ. 23.

Ν.Β Πανηγύρι στη Μελισσόπετρα, σελ. 342.

ΝΙΤΣΙΑΚΟΥ Β. Κοινότητα - Παράδοση - Σύλλογοι, σελ. 202.

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΣΩΚ. Το παγούρι, σελ. 137 - Μια πρόταση, σελ. 180 - εύθυμες ιστορίες, σελ. 216 - Γοργοπόταμος ή Τούρνοβο, σελ. 284.

ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΩΝ: σελ. 69 - 155.

ΠΑΓΑΝΙΑ Κ. Αθλ. συναντήσεις, σελ. 62 - 302.

ΠΑΛΙΕΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ: σελ. 46 - 49 - 80 - 81 - 114 - 115 - 150 - 151 - 184 - 185 - 218 - 219 256 - 257 - 327 - 328 - 369.

ΠΑΠΑΖΗΣΗ ΗΛ. Η Δοξασμένη Κοιλάδα (Η λεκάνη του Αώου - η Αρχαία Παραναία) σελ. 11 - 43 - 73 - 104 - 139 - 186 - 222 - 246 - 288 - 314 - 264.

ΠΑΠΑΙΩΑΝΝΟΥ Χ. Ο Αώος, η ΔΕΗ κι εμείς, σελ. 65.

ΠΑΠΑΚΩΣΤΑ ΣΤ. Βιβλιοπαρουσίαση, σελ. 58.

ΠΑΠΑΜΙΧΑΛΗ Γ. Χοροί Αδελφοτήτων, σελ. 264 - Εκδρομή, σελ. 302 - Είμαι αθώος (ποίημα), σελ. 341 - Αν δέλουμε μπορούμε ... σελ. 423

ΠΑΠΑΧΡΗΣΤΟΥ Α. Εθν. Αντίσταση, σελ. 134 - Προσανατολισμοί Νέων, σελ. 377.

ΠΟΡΦΥΡΗ ΘΑΝ. Από τη συνεστίαση της Αδελφότητας Οξυάς σελ. 57 - 126.

ΡΕΜΠΕΛΗ Ν. Νοσοκομείο Κόνιτσας, Δ. Βανδέρας σελ. 159 - Συνεστίαση αποφοίτων σελ. 228 - Δημ. Τραγούδια, σελ. 317 - 361.

Σ.Π.Η.Φ.: Χημική ρύπανση του Αώου, σελ. 199.

ΣΤΡΑΤΟΥ ΑΝΝΑ: Σύλλογος Γυναικών, σελ. 183.

ΣΥΝΤ. ΕΠΙΤΡΟΠΗ: Γέφυρα Κόνιτσας, σελ. 1 - Ο Αώος κινδυνεύει, σελ. 33 - 97 - 169 - Το Κέντρο Υγείας, σελ. 201 - Βάλια Κάλντα, σελ. 237 - Βυρσοδευγείο - Εκτροφή Αώου, σελ. 277 - Εκλογικά, σελ. 309, 389.

ΤΑΤΣΗΣ Δ. Ανάβαση στην Α. Κλειδωνιά, σελ. 46 Καταφυγή στο Στόμιο σελ.

ΤΖΟΚΑ Λ. Ποιήματα, σελ. 342. 402

ΤΖΟΚΑ Ν. Στη Μάνα, σελ. 379 (ποίηματα).

ΤΖΟΥΜΕΡΚΑ Ν. Μετά τον εσπερινό, σελ. 59 - Τα Γεροντάκια, σελ. 261 (ποίηματα) -

ΤΟΥΦΙΔΗ ΣΩΤ. Στη μνήμη Χρυσ. Χαλούλου, σελ. 14 - Κοντά στη Χαράδρα Αώου και στα προβλήματα της, σελ. 34 Αποχώρηση από τη βιβλιοθήκη του κ. Α. Κολιού, σελ. 54 - Εθν. Συμφιλίωση, σελ. 101 - Κατόρθωμα, σελ. 176 - Η Μέλισσα και τα θαυμαστά προϊόντα της κυγέλης, σελ. 224 258 - 291 - 321 - 372 - Εξωρ. Σύλλογος Κόνιτσας, σελ. 229 - Η Κόνιτσα του 1990, σελ. 283 - Ευπρόσδεκτοι επισκέπτες σελ. 293 - Συναυλία, σελ. 295 - Βιβλιοπαρουσίαση, σελ. 300 -

ΤΣΑΓΚΑ Ι. Το Γεφύρι της Ζέρμας, σελ. 37 - 205 Κονιτσιώτικα τοπωνύμια σελ.

ΤΣΙΑΓΚΗ ΙΚ. Α. Γ. Σύλλογος «ΑΩΟΣ» σελ. 24 - Λ. Αναπτυξιακή, σελ. 122 - Η Πανίδα που φθίνει, σελ. 182 - Βιβλιοπαρουσίαση, σελ. 191 - 260 - 338 - Αποκριάτικα ξεμασκαρέματα, σελ. 215 - Χώροι άθλησης, σελ. 227 - Δασκαλοφύλακες, σελ. 262 - Αναφορά στο Αγ. Όρος, σελ. 318 - 367. 416

ΤΣΙΠΑ Ν. Το πνευματικό Κέντρο Πυρσόγιαννης, σελ. 77 - Κριτική βιβλίου, σελ. 91 - 220 -

ΤΣΟΥΒΑΛΗ Κ. Ένα ντοκυμαντέρ για τα Μαστοροχώρια της Κόνιτσας, σελ. 6 - Δίπτυχο, σελ. 98 - Μουσικό Γυμνάσιο Δολιανών, σελ. 286 - Προεκλογικό κομφούζιο, σελ. 310.

ΦΑΣΟΥΛΗ ΣΩΤ. Κεφαλοχώρι, σελ. 162 - Τοπωνύμια Λυκόρραχης, σελ. 381, 429.